

كۆفارا رۇناھى...
فەكولینەك دېرۆكى رەوشەنبېرى

خودانن ئیمتیارین

حافظ قاضي

سه نقیسه

مؤید طیب

مافین چاپکرنن د پاراستن نه

- ژمارا وهشانن: (۷۵)
- نائفی پهرتووکئی: کوفارا روناھی فهکولینهک دیرۆکی رهوشهنبیه
- دانان: موسهددق تۆئی
- تیپچین و دهرهینانا ناههروکی: حسین صنعان متیخان
- بهرگ: بیار جمیل
- سه رپرشتکاری چاپین: زاگروس مهحمود
- چاپا: ئییکن
- تیراژ: (۷۵۰)
- ژمارا سپاردنن: () ل سال ۲۰۰۵
- چاپخانا وهزارهتا پهروهردی - ههولتیر

■ نهدریس
■ کوردستانا عیراقن - دهۆک
■ ئافههین ئیکهتیا سه ندیگایین
■ کرێکارین کوردستانن
■ قاتن سپیم
■ نه لیفون: ۷۲۲۲۱۲۵ - ۷۲۲۵۳۷۱

www.spirez.org
www.spirezpage.net

كۆقارا رۇناھى...
قەكولينەك
دیرۆكى رەوشەنبیرى

2005

سىيەت

* كورته پيداچوونه ك ديروكي ۷

ئينديكسى ئىيسه رين روناھى

۴۳	* حافظ قازى.....
۴۷	* ئەنوەر مایى.....
۵۱	* د. سديق ئەتروشى.....
۵۳	* ھەژار.....
۵۷	* قەناتى كوردۆ.....
۶۱	* قەدرى جان.....
۶۳	* گۆران.....
۶۶	* جەمال بابان.....
۶۷	* جگەر خوين.....
۷۱	* معروف (مارف) بەرزنجى.....
۷۳	* كاميران بەدرخان.....
۷۶	* قانع.....
۷۹	* سادق باھائەدين.....
۸۲	* ملا خليل سلیمانى.....
۸۴	* عەرەبى شەمۆ.....
۸۷	* صالح يوسفى.....

- ۹۰ * محمہدی مہلا کہریم.....
- ۹۱ * محمہد توفیق ووردی.....
- ۹۲ * محمہد علی یونس توفی.....
- ۹۴ * حافظ مایی.....
- ۹۶ * حسن ہشیار.....
- ۹۹ * کامیل ژیر.....
- ۱۰۰ * محمہد مہلا مولود (مہم).....
- ۱۰۱ * پاکیزہ رفیق.....
- ۱۰۲ * نہحمہد دلزار.....
- ۱۰۳ * حسن قزلچی.....
- ۱۰۵ * زکی نہحمہد ہہناری.....
- ۱۰۶ * محمہد نہمین ٹوسمان.....
- ۱۰۸ * گیوی موکریانی.....
- ۱۱۰ * عبدالرزاق محمہد (بیمار).....
- ۱۱۱ * مجید ٹاسنگہر.....
- ۱۱۲ * محمہد شہابہدین.....
- ۱۱۴ * پھیثا داویبی.....

کۆڭارا روناھی یه که مین بهری بزاڤا ره وشه نبیری کوردی ل دهقهره بادینان

کورتە پیتداچونەک دیروکی

موسه ددق توفی

دهقهره بادینان کوئه قرۆ هه موو سنووری پارێزگه ها دهوکی و پتربا دهقهرتین کوردیتین پارێزگه ها موسلی فه دگرت، تایه تمه ندیه کا خوهیا دیروکی، جوگرافی و ره وشه نبیری هه یه. ژ ئالیی دیروکی و جوگرافی هه. قی دهقهری رنگه سه ره خوییه ک هه بوو ب درتیا سه دان سالان و ب میرگه ها بادینان کو پایته ختی وی باژیری ئامیدی بوو دهاته نیاسین، قی میرگه هی دنابهره سالین ۱۲۶۲-۱۸۴۲ دهسته لاتاریا ته قایی قی دهقهری ئانکو دنابهره رو باری دجله ی ل روژئاقای و رو باری زیی ل روژه لاتی کره (۱).

بوونا قی رهنگی سه ره خو بیتن ژی کاریگه ره ک باش کره سه ئالیی ره وشه نبیری خه لکی دهقهری، ژبه رکو میرتین قی میرگه هی پوبته کی گرنگ دایه فه کرنا خواندنگه هین ئاییی ل دهقهری کو تاکه مه لبه ندین ره وشه نبیری و هزی بوونه دی سه ره میدا.

وهک ژتدهر دیار دکهن دامه زرتنه رو یه که مین میری قی میرگه هی میر به هانه دین یی نه ف میرگه هه ل سال ۱۲۶۲ ز دامه زراندی، یه که مین خواندنگه ه ل قی میرگه هی فه کره، پشتی وی ژی ب به رده وامی خواندنگه ه

ل پایتهختی میرگههی و باژیرو گوندین وی هاتینه فه کرن، کو خواندنگهها قویان (قوبا) ئەوال سەردەستی سولتان حسین وەلی ۱۵۳۴-۱۵۷۶ هاتیه دامەزراندن سەر پشکا ئان خواندنگههان بوویه و دی سەردەمیدا وەک زانکۆبهکی هاتیه نیاسین و ب دەهان زانایین ب ناڤ و دەنگ و ب سەدان مامۆستایین ئایینی ل قی خواندنگههی و خواندنگههین دی یین میرگههی باوەرنامین خۆ وەرگرتینه و نه تنی پشکداری دژیانا رهوشهنبیری یا دهقهريدا کریه، به لکی رولهک گرنگ دژیانا رهوشهنبیری و کارگیری و ئایینی یا دهقهرو وەلاتین دەوروبەر داژی گتیرایه. (۲)

ژ ئالیهکی دی یین رهوشهنبیری فه ئەڤ دهقهره خوددی زاراقهکی تایبهته کو پشکهکه ژ زاراقی کرمانجیا ژووری به کو زاراقهکی ئەدههیبی کوردی به و که قترین دهقین ئەدههیبی کوردی پین هاتیه نفیسین، دئهنجامی ئان فاکتهراندا ئەڤ دهقهره ب سەدان سالان مهلبهندهکی رهوشهنبیری بوویه و دواړی رهوشهنبیریا کوردی داژی چه ندین هۆزانفانین ناقدار دسهردهمی قی میرگههیدا ل قی دهقهری رابوینه، مینا خالد زیبیری ۱۸۲۷/۱۸۲۸- ۱۸۷۰/۱۸۷۱، مهنسوری گرگاشی سه د سالیا ههژدی، به کرهه گتی نه رزی داویا سه د سالیا هه قدی هه تا دهستیپیکا سه د سالیا هه ژدی، شیخ نوره دین یی بریفکانی ۱۷۹۱-۱۸۵۱/۱۸۵۲. (۳)

پشتی ب داوی هاتنا ژیی میرگهها بادینان ل سالا ۱۸۴۲ رهوشا رهوشهنبیری یا دهقهری به رەف پاش چوو، خواندنگههین دهقهری ب تایبهت خواندنگهها قوبا هیدی هیدی رهوشا وی ل کیممی ددا، هه چه نده ئەڤ

خواندنگه هه ب رهنگه کی و یی دی هه تا دهستپیکا سالتین شیستان ژ سه د
سالییا بیستی یا بهردهوام بوو.

د قوناغا پشتی هه رفتنا میرگه هیدا ژی کته کا هوزانفانین کورد ل
دهقهری ده رکه تن، بهلی ژ بهر کا ودانی دهقهری یی وی سه رده می به رهه می وان
ژ توخییی مزگهفت و تهکیا و قوتابیین خواندنگه هین تایینی دویر نه دکه تن.
به رامبهری قی چندی د قوناغا پشتی هه رفتنا میرگه هیدا ژ یانا
رهوشه نییری ل ویلایه تا موسل یا سه ر ب دهوله تا ئوسمانی قه کو بادینان ژی
بسوو پشکهک ژ قی ویلایه تی رویه کی دیترب خوفه دگرت، نهوژی قه کرنا
خواندنگه هین ره سمی و ل دیف سیسته می نووییی خواندنی و دهستپیکرنا
چاپی و به لاکرنا کوقارو رۆژنامان بوو.

هه ر بو نمونه یه که مین خواندنگه ها نوو ل ساللا ۱۸۴۰ ی ل سه ر دهستی
قه شین دومونیکان ل باژییری موسلی هاته قه کرن، و یه که مین خواندنگه ها
نوو یا دهوله تا ئوسمانی ل ساللا ۱۸۶۱ ی هاته قه کرن، (۴) ل دیقرا
خواندنگه هین دی یین سه ره تایی و ناقنجی و دواناقنجی و لهشگری و
به رهه قکرنا مامۆستایان ل قی باژییری هاتنه قه کرن و ب قی چندی ژی
خواندن ل قی باژییری ژ توخییی مزگهفت و تهکیان ده ربازی خواندنگه هین نوو
و سیسته می نوو یی خواندنی بوو.

قی چندی هندهک باژیرو دهقهرین دی یین ویلایه تا موسل قه گرت،
بهلی دهقهره بادینان یا سه ر ب قی ویلایه تی ژقی سیسته می نوو یی
خواندنی مایی باهر، هه تا ل دهستپیکا سه د سالییا نوزدی و ب دروستی ل

سال ۱۹۰۵ ل هەر ئىككى ژقهزايىن دھۆك، ئامپىدى، زاخۆ، ئاكرى و شنگال يىن قى وىلايه تى هندەك خواندنگه هين رشدى و دهستپىكى هاتنه قه كرن. (۵) به لى وهك ديار دبىت ئەف خواندنگه هه د كاودانه كى بى سه روبه ردا بوون، خواندن نه يا به رده وام بوويه، نه خه لك دهارىكار بووينه و نه حكومه تى پويته پيدايه، له وما ژى دى بينين كه سىن وه سان ژ قان خواندنگه هان نه ده ركه تينه كو گه هشتبهنه ئاستين باشين خواندنى يان ل باژيرين دبتر خواندنا خوب داوى ئىنايىت.

ژ ئالىي چاپ و وه شاننا كو قارو رۆژنامانقه ژى هه رچه نده يه كه مين چاپخانه ل ۱۸۶۰ ز ژ ئالىي قه شين دومونىكان ل موسلى هاته دانان و يه كه مين رۆژنامه ژى ل سال ۱۸۸۵ ب زمانين توركى يا ئوسمانى ل قى باژيرى هاتيه به لاقه كرن، (۶) به لى ده قه را بادينان هه تا دهستپىكا سالىن هه فتىان ژ سه د ساليا بيستى يا ژ قى چهندى بى باهر بوويه.

ژ بهر هه ر دوو فاكته رين چوويى و نه بوونا باژيره كى مه زن وهك سه نته ره كى ره وشه نبيرى ژيانا ره وشه نبيرى ل ده قه را بادينان هه تا شه رى جيهانىي يه كى د قوناغين هه ره پاشكه تيدا بوويه، هه ر ئەفه ژى بوويه ئەگه ر كو نه تنى رۆژنامه قانى ل ده قه رى نه بوويه به لكى كه سه ك ژقى ده قه رى نه رابوول جهه كى دبتر پشكدارى دكاره كى رۆژنامه قانى يان ره وشه نبيريدا كر بىت.

پشتى ب داوى هاتنا شه رى جيهانىي يه كى ل ۳۱ چريا يه كى ۱۹۱۸ و گرتنا باژيرى موسلى و ده قه رين سه ر ب وى قه و ژ وان ژى ده قه را بادينان، ل

سالا ١٩١٩ و پاشتر هندهک خواندنگهه ل ژیر سه ره پهرشتیا نه فسه رین ئینگلیزل ده قهری هاتنه شه کرن، به لی ده ستپیکا دروستا شه کرنا خواندنگه هین ره سمی و به رده و امیدان ب وان خواندنگه هان دز قریته شه پستی سالا ١٩٢١ ئ و دامه زراندا حکومه تا عیراقی یا شاهی، ده می ل سالا ١٩٢٢ ئ ل هه ر ئیکتی ژ دهوک، زاخو، ئامیدی، ئاکری و هندهک جهین دی تر خواندنگه هه کا سه ره تایی هاتیه شه کرن، پستی چند ساله کان هندهک ژ ده رچووین قان خواندنگه هان به رده و امی ب خواندنا خو داو ل باژیرین موسل و به غدا و جهین دیتر خواندنگه هین ماموستایان و هنده کان ژ کولیرین عه سکه ری و کولیرین دیتر ب داوی ئینان. ب قی چند ئی ل سالتین سیهان بین سه د سالی چووی پوسیتین به راهی ژ ده رچووین خواندنگه هین ره سمی بین ده قه را بادینان که تنه مهیدانین کارو بزاقی و هه ر هنده کان دواره کیدا رولی خو گیراو واری ژ هه موویان گرنکتر و جهی مه ره ما مه واری ره وشه نبیری یه کو مه ره ما مه پی ره وشه نبیریا کوردی یه ئه و هاتیه چاپ و به لاقرن وهک پشکداریا خه لکی ده قهری د رۆژنامه قانیا کوردی دا وهک ده ستپیکه ک بۆ رۆژنامه قانیا کوردی ل ده قه را بادینان.

ل قیری پیدقیه ئامازه ب وی چند ئی بیته کرن د دیرتیا قی قوناغیدا چ ده سه رده می ئوسمانی داکو خواندن ب زمانی تورکی بوویه و چ ده سه رده می ده سه لاتی شاهینیا عیراقیدا کو خواندن ب زمانی عه ره بی بوویه، ل قی ده قهری تنی ده سه ک ب زمانی کوردی نه هاتیه خواندن.

كاودانى رهوشهنبيريا كوردى ل كوردستانا ژيړى

ل څيړئ پيدځيه پيداچونه كئ ب كاودانى رهوشهنبيريا كوردى ب زاراقئ كرمانجيا ژوورى ل كوردستانا عيراقئ بكهين و مهبهستا مهژى خواندنا ل خواندنگه هان و رهوشهنبيريا چاپكريبه .

لهوما دئ بيژين روژناما كوردستانا دايك ۱۸۹۸-۱۹۰۲ ب كرمانجيا ژوورى هاته به لاقكرن و ژ چهنه پيشه كين هوژانه كا حاجى قادري كوي زيده تر چ بهرهمي زاراقين ديتر تيدا نين. به لي هه ل روژنامه قانيا نهسته مبولي ژ سالا ۱۹۰۸ هيرقه تر كرمانجيا ژيړى وهك زاراقهك نهدهبي و روژنامه قاني دگه ل كرمانجيا ژوورى جهن خواهگرت و بهري دهستپيكا شهري جيهانيي ئيكي ئيكه مين روژناما كوردى (بانگي كورد) ل ۱۹۱۴ ل بهغدا ب زاراقئ كرمانجيا ژيړى دهركهت، دساليين شهريدا ژى هه ب قى زاراقئ لهشكهري ئينگليزي روژناما «تپگه يشتنى راستى» به لاقكر و پشتى ب داوى هاتنا شهري ميجهر سوني نه فسهري سياسي ئينگليزي چاپخانهك ئينا سليمانيي و دناقبه را ۲۹ ئ نيسانا ۱۹۲۰-۱۹۲۲ روژناما (پيشكهوتن) پئ به لاقكر، پشتى وي ئى دناقبه را ۱۹۲۲-۱۹۲۴ ئ قوناغا روژنامه قانيا سهردهمى شيخ مهحمودى نهر دهستپيكر، پشتى ب داوى هاتنا دهسته لاتداريا شيخ مهحمودى ژى ب رهنه كئ رسمى هه تا سالا ۹۵۸ ل سليمانيي، كهركوكئ، ههوليپري، رهواندوزي و بهغدا ب دههان روژنامه و كوڤارين كوردى هه ب قى زاراقئ كرمانجيا ژيړى هاتنه به لاقكرن، هه ر دقان سالاندا خواندنا كوردى ب قى زاراقئ ل خواندنگه هين سليمانيي

و کهرکوکێ و ههولێری دهاته خواندن و ل ئیزگی کوردیی بهغدا ژێ هه ر ئهف زاراقه دهاته ب کارئینان، ب قی رنگی ب درێژیا فان سالان ب رهنگهکی رهسمی و مللی ل کوردستانا ژێری پویته ب قی زاراقی دهاته کرن (٧).

دهستپیکا بزاقا رهوشهنبیریا کوردی ل دهقهره بههدینان

به لێ کرمانجیا ژووری دئه نجامی چه ندین کاوداناندا وهک زاراقهکی پاشقه مای و دویر ژ دهزگه هین روژنامه قانیی و ناغه ندین خواندنی و رهوشهنبیری سهردهری دگه لدا دهاته کرن، و دهقهره بههدینان کو زاراقی وی یی په یقینی کرمانجیا ژووری یه و سهر ب لیوا موسلا عهره بی قه بوو هه تا سالا ١٩٥٨ ی کوردی ب هه زاراقهکی بیت نه لێ دهاته خواندن و نه لێ دهاته نقیسین و چ دهزگه هین رهوشهنبیری و روژنامه قانیین کوردی ژێ لێ نه بوون، هه رچه نده دقێ قوناغیدا چه ندین شاعرین کورد ل دهقهری هه بوون، ئه گه ره دهلیقه ل بهر وان هاتبا قه کرن و به رهه مین وان گه هشتبانه چاپی دا بنیاته کی باش بو رهوشهنبیریا کوردی ل دهقهری دانن.

بو دیرۆکی پیدقیه بیژین که قنترین دهقین ئه ده بی بین کرمانجیا ژووری ل کوردستانا ژێری هاتینه چاپ کرن چه ند هۆزانه کین (پرته و به گێ هه کاری) نه وهک دهستنقیسه کا که فن ژ ئالیی حسین حوزنی موکریانی قه هاتینه دیتن و د هژمارین کو قارا زار کرمانجی یا رهواندزی ١٩٢٦-١٩٣٢ دا هاتینه به لاق کرن.

ب درێژیا سالی سهرده می شاهینیا عیراقی ئانکو هه تا سالا ١٩٥٨ ی خه لکی دهقهره بادینان ئانکو قه زایین سهر ب لیوا موپسل یا وی سهرده میقه

، چه‌ندین بزاف‌کرینه دا خواندنا کوردی ل ده‌قەرا وان بیته خواندن و ئەوژی
پشکداریی د بزافا ره‌وشه‌نبیریا کوردی دا بکەن.

د نامه‌یه‌کیدا ژ ئالیی ره‌سول ناجی (کاتب تحریر)ی ئامیدیی قە هاتیه
نقیسین و هنارتن بۆ رۆژناما (پیشکەوتن) یا سلیمانیی و د هژمارا ۱۰۳ یا
رۆژا ۱۳ی ئیسانا ۱۹۲۲ی دا هاتیه به‌لا‌فکرن و تیدا دبیتیت نه‌و پینج
خواندنگه‌ه ل قەزا ئامیدیی هەنە و دقان رۆژاندا جیگرتی راویژکاری لیوا
موسل کابتن (جار‌دین) دگەل راویژکاری پەروەردی سەر‌ه‌دانا ئامیدیی و شان
پینج خواندنگه‌هان کریه و کیماسی و پید‌قییین وان بجه ئیناینه و
فەرماندایه مامۆستایان کتیبیین عەرهبی وەرگیرنه سەر زمانی کوردی ب
زارۆکان بدەنه خواندن. ل دپاهیا ناما خو ره‌سول ناجی داخازی دکەت ئەو
به‌ره‌م‌یین ئەدەبی یین کوردی ل سلیمانیی دەست‌دکەفن ب ریکا
(پیشکەوتن) بۆ قەزاییین بادینان بینه هنارتن هەر‌ه‌کی دبیتیت: «ره‌جا
ئەکەم ئەو کەسانه‌ی کە خوی ب مونه‌وری کورد دەزانی ئەم ئەدەبیات و
ئاساری کەله سلیمانی به زمانی کوردی مومکن دەبیت به واسته‌ی
پیشکەوتن له چاپ بدات و بۆ بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی زمانه‌که‌مان بۆ قەزاکانی
بادینان بنیتریت، گەلیک لازم و پیبوسته» (۸).

ئەقە به‌لگه‌نامه‌کا دیرۆکی یه کو د وی سەر‌ده‌میدا هیژ ده‌سته‌لاتی
عیراقی ل کوردستانا ژیری خو جه نه‌ببوو خەلکی ده‌قەری داخازا خواندنا
کوردی کریه، له‌وما هاریکاری راویژکاری ئینگلیزی یی موسل فەرماندایه
کتیبیین عەرهبی ببنه کوردی و ل خواندنگه‌هان بینه خواندن. هەر‌ه‌سان

داخازا نقیسکاری نامی کو به رهه مپن کوردی ژ سلیمانیه بو به هدینان بیته
هنارتن نیشانه کا دی یه کو خه لکی دهقهری داخازا خواندن و رهوشه نبیریا
کوردی کره، به لی نه فهرمانا راویژکاری ئینگلیزی و نه داخازا خه لکی
دهقهری د وی سهرده میدا هاتینه بجه ئینان.

هه ر بو قی مه ره می ل چواری نیسانا ۱۹۲۹ ی شه ش نوینه رین کورد ل
جقاتا نوینه رین عیراقی بیرئانینه ک دایه سه روک وه زیرین عیراقی و
مه ندوبی سامیه به ریتانی ل عیراقی تیدا داخاز کره بو قه زایین کوردی بین
لیوا موسلی لیوایه ک ل دهوکی بیته دامه زراندن و زمانه کوردی تیدا بیته
زمانه رسمی (۹). هه ر شان نوینه ران ل ئادارا ۱۹۳۰ بیرئانینه ک دی ب
قی رهنگی دایه سه روک وه زیرین عیراقی.

د ئه نجامی چه ندین بزاقاندا ل سالا ۱۹۳۰ ی یاسا زمانین ناخو بیین
عیراقی ده رکه ت ل دیقرا یاسا هژمار ۷۴ یا سالا ۱۹۳۱ ی ده رکه ت و ل دیف
قی یاسای زمانه کوردی بوویه زمانه رسمی ل باشوری کوردستانه (۱۰)
و ل دیف پاشبه نده کی قی قانونی بی ل یه کی خزیرانا ۱۹۳۱ ی ده رکه تی ل
هه ر پینج قه زایین کوردی بین موسلی (ئامیدی، زاخو، ئاکری، دهوک و
زیبار) دی زمانه کوردی زمانه دادگه هان و فهرمانگه هان و خواندن بیت و
خه لکی وان قه زایان دشین وی زاراقی بکار بین ئه وی ل سلیمانیه و
هه ولیتری و کهرکوکی دهیته خواندن، هه تا ئه و بخوژی وی زاراقی هه لدبژیرن
بی ل سه ر پیکدهین. (۱۱)

ل قییری دوو خالین گرنک هه نه ئیک ئی بریاری ماف دایه خه لکن
به هدینان ب کوردی بخوین و ب رهنه کن به روهخت زارائین ل سلیمانین
دهیته خواندن بخوین، هه تا نهو بخوه بو خوه وی زارائی هه لدبترین یی نهو
ل سه ر پیکدهین، ئانکو وان ماف هه یه ب زارائی خوه بخوین. هه ر د
ئه نجامی ئی بریاری دا بو مه لا (محهمه د سه عیدی) دهوکی ۱۸۹۷-
۱۹۷۶ ماموستایی خواندنگه ها سه ره تاییا دهوکی ریزمانه ک کوردی بو
خواندنگه هین ده قهری ب زارائی کرمانجی یا ژووری دانایه و بزاف هاتینه
کرن نهو ریزمان و زاراقه ل ده قه را به هدینان بیته خواندن و بو ده مه کی ژ
هه روه کی قه دگترین هاتیه خواندن. (۱۲)

هه روه سان ئیک ژ داخوایین شو رشا بارزان ۱۹۴۳-۱۹۴۵ یین ل روژا
۱۹۴۴/۱/۷ پیشکشی نوینه ری حکومه تا عیراقتی کرین نهو بوو کو
قه زایین کوردیین لیوا موپسل سه ر ب ویلایه تا کوردستانی قه بن و زمانتی
کوردی لویری زمانتی ره سمی بیت. (۱۳)

به لئ سه ره رای شان هه می بزاقان و ژبه ر چه ندین نه گه ران زمانتی کوردی
ل ده قه را بادینان ب هه ر زاراقه کی بیت نه هاتیه خواندن و نه ف چه نده هه تا
سال ۱۹۵۸ ی به رده وام بوویه.*

به لئ هه ر د سالین سیهاندا چه ندین نه گه ران کاریگه ری کریه سه ر بزاقا
ره وشه نبیری ل ده قهری و بنیاته ک یان ده ستپیکه ک بو ئی بزاقی دانایه و ل
ده ستپیکا سالین چلان جهی ئی بزاقا ره وشه نبیریا کوردیین به هدینان ل سه ر
به رپه رین کو قارین کوردیین شامی و به غدا دیار بوویه.

ب هزرا من گرنگترین فان ئەگەران ئەقەنە:

- هژکارەکا قوتابییەن خەلکێ دەقەرێ بۆ قوناغا خواندنا ئامادەیی و زانکویی و ئەفسەریی گەهشتنە موسل و بەغدا و ئەنجامی تیکەلیا وان دگەل قوتابییەن دەقەرین دی یێن کوردستانێ و نیزیک بوونا وان ژ ژێدەرین رهوشەنبیریا کوردی و پەپوهندیا وان دگەل ریکخستنێن کوردی نەمازە کۆمەلا هیوا رەنگەکی هەستا نەتەواپەتی و عەشقا زمان و رهوشەنبیریا کوردی ل جەم وان پەیدا بوو.

- رۆژنامەگەریا کوردی یا عیراقتی ب تایبەتی کۆفارا (گەلاویژ) و یا شامی ب تایبەت کۆفارا (هاوار) کاریگەرپەکا باش کرە سەر خواندەفان و نیمچە خواندەفانین خەلکێ دەقەرێ و هەندەکا ژ خەلکێ بادینان بشیانین خو یێن تایبەت خوە فیری خواندن و نقیسینا کوردی ب تیپین لاتینی و عەرەبی کر و پەپوهندی دگەل کۆفارتین کوردییەن شامی و بەغدا کرن و ب نقیسینین خو پشکداری د بەرپەرین فان کۆفاراندا کرن.

فان ئەگەران و چەندین ئەگەرین دی تەخەکا بچوبیک رهوشەنبیرو نقیسکارو خواندەفانین کوردی ل دەقەرا بادینان پەیدا کر، بەلی ب هزرا من کاریگەریا رۆژنامەفانیا شامی و کۆفارا هاوار و چاپکریین بەدرخانیا و تیپین لاتینی پتر بوویە ژ رۆژنامەفانیا کوردی یا عیراقتی و تیپین عەرەبی ب رەنگەکی وەسان د سالیین چلاندا نیمچە خواندنگەهین مللی ل دەقەرا بەهدینان هاتینە قەکرن و خەلکەک تیدا فیری خواندن و نقیسینا کوردی ب تیپین لاتینی هاتیەکرن، ژ وانا خواندنگەها مایین کورەحمەتی ئەنوەر مایی

قوتابی دگهل دهرسپن ئایینی فیری خواندن و نقیسینا کوردی ب حەرفین لاتینی دکرن، کو قتی خواندنگهھی سەرنجا نوینەرئ کۆقارا (رۆناھی) شام - ۱۹۴۳-۱۹۴۵ راکیشایه و سەرا گوندئ مایئ و قتی خواندنگهھی دایه و راپورتەک دەر باره ی قتی خواندنگهھی د هژمارا ۱۲ یا ئیکتی ئادارا ۱۹۴۳ یا رۆناھی دا بە لاکریه . (۱۴)

زیدەباری قتی چەندئ کۆقارا هاوار و دیشرا رۆناھی ب رەنگهکتی بەرفره ل دەقەرا بادینان دەاتنە بە لاکرەن و وەک ژیدەرەک ئاماژە پئ دکەت ل لیوا مویسل و قەزایین وئ، کۆقارا هاوار ۹۹ پشکدارین نقیسی د تومارا پشکدارین هاواری دا هەبوون.

زیدەباری پشکدارین کۆقاری ژ خەلکتی بادینان ل دەر قە ی لیوا مویسل ئەقە بخوە نیشانا بە لاقبوونا بەرفره ها کۆقارا هاوار و خواندن و نقیسینا کوردی یه ب تیپین لاتینی یه ل دەقەرئ. (۱۵)

دقئ قوناغیدا و ل دەستپیکا سالتن چلان نقیسکارین کوردین بە هیدینان ل سەر بەرپەرین کۆقارا (هاوار) و دیشرا ژئ (رۆناھی) بوونە میتقان و سەیدایی صالح یوسقی پیشهنگی نقیسکارین بادینان بووبه یئ ب هۆزانا (هیثیا مه) پشکداری د بەرپەرین هژمار ۳۹ یا کۆقارا هاوار ۱۵ شویاتا ۱۹۴۲ کری و پشتی وی ژئ نقیسکارین دی ژ خەلکتی دەقەرئ پشکداری د بەرپەرین هاوار و رۆناھی داکریه وەک :-

- شیخ مەمدوحی بریفکانی و هۆزانا پیروزیا جەژنئ، هاوار، هژمار ۵۰ چریا پیشین ۱۹۴۲.

- بهیتا کهوئ، مهلا ئه نوهر، هۆزانا، هاوار، هژمار ۵۲، ۲۰ کانوونا
پاشین ۱۹۴۳.

- صالح بامهرنی، هۆزانا هاواری، هاوار، هژمار ۵۵، ۱۵ خزیرانا
۱۹۴۳ ههروهسان د هژمارین کۆقارا رۆناهی یا شامیتدا ژ نقیسکارین
خه لکی بادینان دناقبه را ۱۹۴۳-۱۹۴۴ ئه ف ناغه ئه نوهر مایی، دلکولئ
دوسکی، ئهرمه غانی، ئه لهوی بی دوهی، صالح روشدی، ژاندار میرزه نگ،
خ. بامهرنی دهینه دیتن.

هه ر ل نیقا ئیکئی یا سالی ن چلان هژماره کا دی ژ نقیسکارین خه لکی
بادینان ب نقیسین و هۆزانی ن خوه پشکدارین د بهرپه رین کۆقارا (گه ل اویتز)،
به غدا ۱۹۳۹-۱۹۴۹ دا کر به ژوانا صالح یوسفی، ئه نوهر طاهر بهرواری
(مایی)، طاهر روشدی، لاوئ بههدینی.

به لئ ژ نیقا دووئ ژ سالی ن چلان و هه تا تیرمه ها ۱۹۵۸ ئی بهرهمین
نقیسکارین خه لکی ده قهرئ گه له ک کی متر ل سه ر بهرپه رین رۆژنامه و
کۆقارین وی ده می دهینه دیتن ب هه رتا من ئه گهرئ قئ چهندی ژئ ئه وه ژ
نیقا دووئ یا سالی ن چلانقه رۆژنامه قانی ا شامئ بهر هف نه مانی چوو،
کاودانی سیاسی کوردستانا عیرا قئ و ب تایبه تی ده قه را بادینان د
ته نگا قیه کاوه سان دا ژیا کو نقیسکار و ره وشه نبیرین ده قهرئ نه شین ب چ
ره نگین بزاقین ره وشه نبیری رابن. له ومان دقئ قونا غیدا بهرهمین
نقیسکارین ده قه را به هدینان گه له ک ب کی می ل سه ر بهرپه رین رۆژنامه و
کۆقارین کورد بین عیرا قیدا دهینه دیتن. تنی ل دوو سالی ن بهری شو رشا

تیرمه‌ها ۱۹۵۸ی کته‌کا کیم ژ به‌ره‌میتن قان نقیسکاران دوان روژنامه و کوڤاران دا دهینه دیتن و هه‌ر دقان دوو سالاندا ژێ ئیزگی کوردیی به‌غدا پتر ده‌لیقه ل به‌ر زاراقی کرمانجیا ژوووری ڤه‌کر.

پشتی رویدانا شو‌رشا ۱۴ی تیرمه‌ها ۱۹۵۸ی گه‌له‌ک گوهرینین مه‌زن و ده‌ستکه‌فتین گ‌رنگ بو‌ته‌قایی خه‌لکی عیراقی بجه‌هاتن، گه‌لی کوردی پشکه‌ک ژشان گوهرین و ده‌سکه‌فتان به‌رکه‌ت. گومان ژێ تیدا نینه کو پشکه‌ک ژقی پشکی به‌ر خه‌لکی به‌هدینان که‌ت، ژ ئالیی ره‌وشه‌نبیری و خواندنێ ڤه‌ بو‌یه‌که‌مین جار ئیزگی کوردیی به‌غدا پوبته‌کی باش دا کرمانجیا ژوووری و پشکه‌ک ژ ده‌می خوه‌ بو‌ته‌رخانکر، هه‌روه‌سان بو‌یه‌که‌مین جار ژێ خواندنا کوردی ب زاراقی کرمانجیا ژیری ل ده‌ڤه‌ری هاته‌ خواندن، ڤه‌کرنا باره‌گایین حزبی و گه‌هشتنا هه‌موو جو‌رین کوڤار و روژنامین کوردی و عه‌ره‌بی بو‌ده‌ڤه‌ری. ڤی هه‌میی ده‌لیقه ل به‌ر نقیسکارین ده‌ڤه‌را به‌هدینان ژ ده‌سته‌کا سالتین چلان و یین پشتی وان ژێ پیگه‌هشتین ڤه‌کر کو ب خورتی بینه مه‌یدانا نقیسینی و ب به‌لاڤکرنا به‌ره‌میتن خوه‌ دکوڤار و روژنامین کوردیدا تیهنان وان نه‌ شکه‌ست به‌لکی بزاق‌کرن ئه‌و بخوه‌ بینه خودان کوڤار و روژنامه و دڤی قوناغیدا ژ نه‌نجامی ره‌نجا هیژا جه‌رجیس فتح الله و نه‌مر ئه‌نوه‌ری مایی روژناما الحقیقه (راستی) ب کوردی و عه‌ره‌بی وه‌ک به‌که‌مین روژناما کوردی- عه‌ره‌بی یا باژیری موسل به‌لاڤکر، ژ ۷ی گولانا ۱۹۵۹- ۳ نیسانا ۱۹۶۰ تنی ۲۴ ژماره‌ ژێ ل باژیری موسل ده‌رکه‌تن. هه‌رچه‌نده‌ ژشان ۲۴ ژماران پشکه‌کا کیم ژ هه‌ر هژماره‌کی بو‌ کوردی هاتبوو ته‌رخانکر و پرانیا

وی پشکئی ژئی ژ نفیسین و بهر هه فکرنه نه نوهر مایی بوو، به لئی دهستپیکه کا باش بوو بوو رۆژنامه فانییا کوردی ب زاراقی کرمانجیا ژووری. (۱۶)

روناهی

الحقیقة (راستی) دهستپیک بوو، به لئی قی رۆژنامی ب ژیی خویین کورت و نهو پشکا کیمه بوو کوردی هاتییه ته رخانکرن تییهنا نفیسکارو رهوشه نبیرین بادینان نه شکاند، ل مهها چریا ئیکئی ۱۹۶۰ئی کۆفارا رۆناهی ل باژیری به غدا ده رکته، کو ب ئیکه مین کۆفارا کرمانجیا ژووری ل عیراقی و باشوری کوردستانی دهیته هژمارتن.

ئهف کۆفاره وهک د سهه گوتارا هژمارا ئیکئی دا هاتی پیدیه کا دیرۆکی بوو و ژ میژ بوو ده رکته تا کۆفاره کا ب قی رهنگی یا فهه بوو و نفیسکارین خودان شیان ژئی بوو قی کاری هه بوون، به لئی نه گهری قی گیروبوونی وهک ئهف سهه گوتاره دبیتیت (سهه بهی گیروبوونا ده رکه فتنا کۆفاره کا ژئی رهنگی، حهتا قی وهختی نهو مهلبه ند و زنجیربون نهوین دهستین وان دلوقانا پی هاتییه گرتان...)(۱۷).

ههروهکی هیژا حافز مسته فا قازی خودانی کۆفاری د دیداره کیداد دیار دکهت، هیژ دهمی به رهه قی بوو وهرگرتنا موله تا کۆفاری دهاته کرن ئاستهنگ و ئاریشه د ریکا وی دا هه بوونه، هیژایی سهه نفیسسه رو خودانی کۆفاری دبیتیت: پشتی شوژشا ۱۴ئی تیرمه هی من هزر ل به لا فکرنه کۆفاره کی ب

زاراڻي ڪرمانجي ڪر، لهوما من خوڙ ڪوڦارا (هيووا) دا پاش « وي دهمي سهدا ريفه بهري بهرپرسی ڪوڦارا هيووا بوو» دا بشيم ئيمتيازا ڪوڦاره ڪا دي وهرگرم. پشتي ڦي سهداي داخازا ئيمتيازا ڪوڦاراروڻاهي ڙ وهزاره تا ئيرشادا عيراقی ڪر، بهلي ههروه ڪي نهو بخوڦه دگيريت پتر ڙ ۱۲ هه يقان مایه ل هيشيا وهرگرتنا ئيمتيازا ڪوڦاري، ههتا نهڻ ئيمتيازه هاتيه وهرگرتن وهرمارا وي يا ئيڪي ل چريا ئيڪي ۱۹۶۰ي هاته به لافڪرن.

ڙبلي سهدايي حافظ قازي ڪو خودان ئيمتيازو سهرنڦيسهري ڪوڦاري بوو، وهڪ سهدا بخوڦه دگيريت نه نوهر مایي، دكتور صديق نه تروشي، ته حسين بهرواري وهندهڪ جارن صادق بههائهدين هاريڪاريا وي ڪريه دڪاري ڪوڦاريدا وهه ڙاري موڪرياني روله ڪي گرنگ تيدا گيرايه وي بي بهرامبه سهرپه رشتيا چاپي دڪر. ههروه سان سهدا هه دگيريت ڪو هزار دانه ڙ ڪوڦاري دهاتنه چاپڪرن وهه لافڪرن ل ڪوردستانا عيراقی وهه رڦه وهه ۱۲۰- ۱۳۰ دينار وهه هندهڪ جارن ۱۵۰ دينارين وي سهردهمي لي دهاتنه مهزاخن وهه ڪسي هاريڪاريا ڪوڦاري نه ڪريه وهه نهڻ دراڦه خودان ئيمتيازي ڙ نڪ خو مهزاختيه. (۱۸). ڙبلي ڦي چهندي ڪوڦار گههشتيه ڪوردپن ده رڦه عيراقی نه ههڙي ڙ وان نامه و پيروزبايي وهه بابه تان ديار دبیت يين تيدا هاتينه به لافڪرن.

ب هزرا من روڻاهي بهري وي داري بوو نهوا نڦيسڪارو رهوشه نبيرين بادينان ل دهستپيڪا ساليڻ چلي چاندي دهمي دهست ب نڦيسين وهه به لافڪرن ڪري ب زاراڻي خواه ل ڪوڦارين شامي وهه بهغدا دا وهه دوو ڙ وان

نقیسکاران ئەنوەر ماییی و صالح یوسقی پشکداربەکا گرنگ د رۆناهی دا
هەبوو، ژ نقیسکارین د سالیین پینجیاندا پیگههشتین و پشتی تیرمهها
١٩٥٨ی هاتینه قادا نقیسینی، صادق بههائه دین، د. صدیق ئەتروشی، حافظ
ماییی، محهمەد ئەمین ئوسمان، محهمەد عەلی یونس و مەلا خەلیل سلیمان
و حەسەن جندی و هنده کین دی بوون، نقیسکارین دەرڤه ی کوردستانا
عیراقتی جه گەر خوین، قەناتی کوردو، قەدری جان، حەسەن هشیار
پشکداربەکا باش د کۆڤارا رۆناهی دا هەبوو، نقیسکار و هۆزانقانیین
کرمانجیا ژیری گوران، محهمەد توفیق وردی، محهمەد مەلا کەریم، مارف
بەرزنجی، کامل ژیرو نەسرین فەخری، هەژار، جەمال بابان، قانع ل دورین
بەرپەرین کۆڤاری خرقە بیوون.

هەژیه بیژین خودان ئیمتیاز و سەرۆکی نقیسەقانیین کۆڤاری هیترا حافظ
مستەفا قازی بوو کو د وی سەرده میدا کەسایه تی و رهوشه نبیره کی کوردی
ناقدار بوو ل به غدا و بهری رۆناهی ژی سەرده مه کی خودان ئیمتیازی کۆڤارا
(هیوا) کۆڤارا (یانە ی سەرکه وتنی کوردان) ل به غدا بوو و چەند بابە تهک
ژی د (هیوا) دابه لاقکرینه و هەتا نهوژی بی بهرده و امه د نقیسینیدا.

ژ نقیسەرین رۆناهی بیین رۆله کی گرنگ د کۆڤارییدا گیترای شه هید
ئەنوەر ماییی بوو کو ئیک ژ نقیسەقانیین ره سمبیین رۆناهی بوو، له وما
سەرۆک نقیسەرین کۆڤاری د هژمارا ٥-٦ یا شووات و ئادارا ١٩٦١ یدا ب
گەرمی بهرگری ژی کره کو هندهک رۆژنامین عیراقتی هیتش کره سەر وی و
هندهک ئەندامین دی بیین سەندیکا رۆژنامه قانیین عیراقتی، هەژی گوتنی یه

وی چاخی مایی د زبندانیتشه بوو (۱۹). ئەنوەر مایی ژ نفیسەرین چەلەنگین کۆقارا رۆناهی بوو، د شەش هژمارین بەراھییدا ب ۹ گوتاران ب ناخی خوہ و ل ژیر ناخی ا پشکداری کره و فان ۹ گوتاران ۶۷ بەرپەرین فان شەش هژماران فەگرتینە.

پشتی هژمارا ۵-۶ بەرھەمەین مایی ل سەر بەرپەرین کۆقاری نامین ئەفەژی ژ بەر وی چەندی بوویە کو مایی ل ۱۵ کانونا دووی ۱۹۶۱ی هاتە گرتن نەفیکرن بۆ ناحیا (قلعە صالح) ژیریا عیراقتی.

ئەگەر پیداجونەکی ب ناخەرکا هژمارین رۆناهی دا بکەین دی بینین کۆقارەکا رەوشەنبیریا گشتی بوویە هەرۆکی وی بخوہ د هەژمارا یەکەم دا خو دایە نیاسین (کۆقارەکا ئەدەبی زانیاری و کومەلی یە)، لەوما قی کۆقاری هەمی وارین ئەدەبی، سیاسی، جفاکی، دیرۆکی، زانستی... هتد فەگرتینە، ژ ئالیی هزریشە ژ کۆقارەکا نەتەواپەتی بوویە لەوما شیایە دژی خوہی کورتدا بەرھەمەین نفیسکارین تەقایی پارچین کوردستانی هەمبیز بکەت و نفیسکارو کەسایەتیین کوردین ناقدارین وی چاخی مینا هەژاری موکریان، قەناتی کوردو، دکتور کامیران بەدرخان، عیسمەت شەریف یین دی ل بەرپەرین وی بینە مێهقان.

کاودانی رۆناهی تیدا بووری

گومان تیدا نینە کو رۆژنامەفانیا کوردی ژ دەستپیکتی و هەتا سەردەمی رۆناهی و هەندەک جارن د قوناغا پشتی وی هەتا سەرھلدا نا ۱۹۹۱ی ب شیانین خوبی یین خودان و نفیسکارین خوہ هاتیە ب خودانکرن و چ

تالیه کی رهسمی یان حکومه تی هاریکاریا وی نه کربه و وی چاخی و هه تا نهوچ کۆفار یان رۆژنامه نهشیاینه ب بهایی فروشتنی خوه ب خودان کهن، لهوما ههردهم د پرانیا سهردهماندا رۆژنامه قانیا کوردی یا ژی کورت بوویه . رۆناهی ژی هه رچه نده ل دیف زانینا مه ژ تالیی خودان ئیمتیاز و سهروک نفیسه قانین وی فه هیژا حافز مسته فا قازی هاتیه ب خودان کرن، به لی رۆناهی ژی هه ر زوی ژ به رچه ن دین نه گه ران توشی چه ن دین ئاریشان بوویه .

د سالا ئیکتی ژ ژبی خوه دا رۆناهی هه تا ئاسته کی ب به رده وامی و ب سه روبه ر ب ره نگتی ژ ژبی ده رکه تیه :

هژمارا ئیکتی چریا ئیکتی ۱۹۶۰ ، ۹۰ بپ، (قه بارئ ۲۱ × ۱۴ سم)

هژمارا دووی چریا دووی ۱۹۶۰ ، ۸۸ بپ

هژمارا سیی کانوونا ئیکتی ۱۹۶۰ ، ۸۰ بپ

هژمارا چواری کانوونا دووی ۱۹۶۱ ، ۸۴ بپ

هژمارا ۵-۶ (دیه ک به رگدا) شویات و ئادارا ۱۹۶۱ ، ۸۴ بپ

هژمارا ۷-۸ (دیه ک به رگدا) نیسان و گولانا ۱۹۶۱ ، ۱۲۰ بپ

ل قیتری دیاردبیت رۆناهی ژ هژمارا خوه یا پینجی فه توشی ئاریشه و ئاسته نگان بوویه لهوما هه ر چوار هژمارین داویی د دوو به رگاندا چاپکرینه و چ هژمارین دی هه تا مه ها چریا دووی ۱۹۶۱ ی ده رنه که تینه و دقتی مه هییدا هژمارا ئیکتی سالا دووی ده رکه تیه و د سالا دوویدا ژ ژبی کۆفاری تنی سی هژمار ژبی ده رکه تینه :

هژمارا ئیټکی چریا دووی ۱۹۶۱، ۶۴ بپ

هژمارا دووی گۆلانا ۱۹۶۲، ۱۶ بپ قهباری مهزن ۲۸ × ۲۱ سم

هژمارا سیب تهباخا ۱۹۶۲ی ۱۶ بپ قهباری مهزن ۲۸ × ۲۱ سم

ب فی رهنگی د سالا دوویدا ژ ژبی خودا رۆناهی پتر توشی ئاستهنگ و ئاریشان بوویه، ئهقهژی ب ئاشکراییی د گۆتارا دهستهکا نقیسهکاران یا هژمارا ئیټکی یا سالا دوویدا دیار دبیت کوئهف دهستهکه ئاماژه ب چهندین ئاستهنگان د ریکا (رۆناهی) دا دکهت (کو د خورا نابین ل سهر بپه یقن). کو ب هزرا مه قانه په یوهندی ب کاودانی سیاسی کوردستانیه ل وی سهردهمی ههیه کو دهستیپیکا شوړشا ئهیلولا ۱۹۶۱ی بوو. ژ ئاستهنگین دیتن که تینه د ریکا رۆناهی داکو د خورا دبین ل سهر بپه یقن: «کزی بازار و **بن برهوی یه. بن برهوی چاپه مهنی و وپژه و روشنیری، ئه گهر له بازاری** **عده بیدا تاقه جاریک کزیت، له بازاری کوردی دا دوو جار کزه، به تاییه تی** (رۆناهی) که خزمهتی ههردوو شتیه زمانی سورانی و بادینانی ی پیکهوه گرتوته نهستو، باری سهرشانی (جاریکی تریش) قورس بووه.» (۲۰)

ههر دقئ سهر گوتاریدا دیار دکهن کوژبه رکو رۆناهی ب ههردوو زاراغان به لاق دکهت گهلهک ژ خوانده قانین ههردوو ئالیان کوڤار ب یا خوه نه دانایه، لهوما رۆناهی ژبلی ئاریشین ئابوری و کیم درافی توشی ئاریشا نقیسه سینی ژی بوویه ئانکوژ ئالیی پشکداری د نقیسه سینییدا کیم که سان هاریکاریا وی کریه.

د سهرفان ههمی ئاستهنگان را دقئ سهر گوتاریدا رۆناهی ژقانی ددهت

ل سەر رېبازا خوهيا سالا ئىككى يا بەردەوام بيت د خزمەتا رهوشەنبىريا كوردى دا. بەلىن جھى داخى يە كاودان دەرگهان ل بەر رۆناھى دگرن پشتى قى ھژمارى ب دوو ھژماران داوى ب ژيى رۆناھى دەيت.

دەبارەى ئارېشىن د سالا دووى ژ ژيى كۆقارى كەتېنە د رىكا كۆقارىدا ژبلى ئارېشا سەرەكيا كاودانى سىياسىي وى سەردەمى سەيدايى خودان ئىمتياز دېت: د وى سەردەمىدا من دەليقە نەبوو سەرپەرشتيا كۆقارى بکەم، ھەژار نەمابوو ل وىرى، مەلا ئەنەرى مايبى ھەرەسا، من ھنارتە دىق نەژاد ئەحمەد عەزىز و گورانى شاعررا من گوتى: من دەليقە نەمايە سەرپەرشتيا كۆقارى بکەم، داکو ئىمتياز كۆقارى بىنىت ھوبن رېقەبەن، ژبەرکول دىق ياسا رۆژنامەقانى ئەگەر ھەر شەش ھەيقا ھژمارەك دەرکەتبا دا مېنىت و ھەر من ژى دراف ژىرا دمەزاخت، ژبەر ھندى بى سەرۋبەر دەرکەت، بۆبابەتان ژى كاودانى سىياسى تىك چوو بوو و نقىسەرېن مە دوپر كەتبون، گەلەك بابەتېن بۆ مە ب پۆستەى دەھاتن پويچ دگرن، ئەو بوو ھژمارا داويى ھژمار ۳ سالا دووى ل تەباخا ۱۹۶۲ دەرکەت، برىار بوو ھژمارا بيت ل شوباتى دەرکەقىت، ئەو بوو كودەتا شوباتا ۱۹۶۳ى رويدا ئىمتيازېن كۆقارىن ھىوا و رۆناھى ھاتن راوستاندن. (۲۱)

دگەل پتر دژوار بوونا كاودانى سىياسىي كوردستانى پشتى دەستپىكرنا شۆرشا كوردستانى ل ئەيلولا ۱۹۶۱ و ھېرشېن درندانەيتن سوپايى عىراقى بۆ سەر كوردستانى، رژیمی ھېرش كرنە سەر تەقايى دەزگەھېن رهوشەنبىرى بيتن كوردى ل بەغدا و باژېرىن دى، چەندىن كۆقارو رۆژنامېن كوردى گرتن و

ئاستەنگ ئىخستەنە د رېكا گشت چاپكريبين كوردى يېن وى سەردەمى،
هەرەكى دسەر گوتارا هژمار دو سالا دودا ل ژير ناقتى (حالى روناھى) ديار
دبیت كوژ كوما حەفت كوڤارو رۆژنامين كوردى يېن بەرى دەرچونا قى
هژمارى ب دو سالان دەرەكەتن، د وى رۆژيدا تنى كوڤارين (هيووا) و
(روناھى) و رۆژناما (ژين) دەرەكەتن. ئەوژى د سەرەبەرەكيدا دژيان
كەسەك حەسوودىي پى نەبەت. (۲۲)

هەرەكى بەرى نەمو مە گوتى رۆناھى بەرى وى دارى بوو يا
رەوشەنبيرين دەقەرا بەھدينان ل دياھيا سالتين سيھان و دەستپيكا چلان
چاندى و ب بەلاقبونو رۆناھى ئەف دارە ھاتە بەرو قوناغا رۆژنامەقانيا
كوردى ب زاراقى كرمانجيا ژوورى ل كوردستانا عيراقى دەستپيكر، بەلى
دەستپيكرين قى قوناغى ئانكو نقيسكارين كرمانجيا ژوورى د كيم بوون و
ھندەكا ژى دەستپيكا نقيسينا وان بوو، زىدەبارى قى چەندى ژيى رۆناھى
چريا ئيكي ۱۹۶۰- تەباخا ۱۹۶۲ كەتە د قوناغا ئالوزبونو كاودانى
سياسى دناقبەرا سەرکردايەتيا سياسى يا كوردى و دەستەلاتداريا عيراقى دا
و دەستپيكا شۆرشا ئيلونا ۱۹۶۱ئى، ھندەك ژ نقيسكارين رۆناھيى دەھتە
گرتن و ھندەك ژى دگەھنە ريزين شۆرشى، بۆ نمونە شەھيد ئەنەر مایی ل
۱۵ كانونا دووى ۱۹۶۱ئى دەھتە گرتن و پشتى هژمار ۵ و ۶ شويات و
ئادارا ۱۹۶۱ چ بەرھەمپن وى د رۆناھى دا ناھيتە ديتن.
نقيسەرین كوردین سورپى يېن پشكداریا بەرپەرین رۆناھى دكر، ژبەر
كاودانى سياسى نكارن بەردەواميى ب قى پشكداریي بکەن.

د ئه نجامی خان ئه گه راندا رۆناهی نه شیا به وهک کۆقارهک کو کرمانجیا ژووری زاری وی یی سه ره کیی نقیسینی بیت بهرده وامیی ب کاری خوه بدهت بو نمونه:

هژمارا ئیکتی سالا ئیکتی ژ کوما ۱۵ بابه تان ۸۴ بهرپه ران، ۱۳ بابه ت د ۵۸ بهرپه راندا کرمانجینه.

هژمارا دووی ژ کوما ۱۸ بابه تان و ۸۲ بهرپه ران، ۱۵ بابه ت ۶۸ بهرپه راندا کرمانجینه.

هژمارا ۷ و ۸ ژ کوما ۲۴ بابه تان و ۱۱۷ بهرپه ران، ۱۴ بابه ت د ۶۸ بهرپه راندا کرمانجینه.

هژمارا ئیکتی سالا دوویدا ژ کوما ۱۱ بابه تان د ۶۴ بهرپه راندا تنی دوو بابه ت د ۱۲ بهرپه راندا کرمانجینه.

هژمارا دو سالا دوویدا ژ کوما ۱۰ بابه تان د ۱۴ بهرپه راندا سێ بابه ت د ۴ بهرپه راندا کرمانجینه.

به لی د هژمارا سێ سالا دوویدا کو هژمارا داوی یه تنی ئیک بابه ت یان بهرپه ری کرمانجی تیدا نینه.

ههروه سا د ئه نجامی کیمیا نقیسکارین کرمانجیا ژووری ل عیراقی د وی سهرده میدا کۆقارا رۆناهی گه لهک بابه ت ژ تیپین لاتینی و سلاقی شه گوهاسستینه تیپین عه ره بی و به لاکرینه و مه ره م ژی ژی دانانا بنیا ته کتی موکم بوویه بو رۆژنامه قانا کرمانجیا ژووری ل کوردستانا ژیری، به لی د سه ر قی هه میی را رۆناهی سالا دووی ژ ژبی خوه دا نه تنی نه شیا وهک کۆقارهکا

کرمانجیا ژووری بهردهوامیی ب ژییی خوه بدهت، بهلکو دقئی سالییدا داوی بژیی وی یی دو سالی هات پشتی کو جهه کی باش، بو خوه د دیرۆکا رۆژنامه قانیا کوردی گرتی و بنیاتهک ژی بو رۆژنامه قانیا کرمانجیا ژووری ل قئی پارچا وهلاتی دانای کوئه فرۆکه ئه و بنیاته بوویه کوچکه کا ئاڤا و بهژن بلند و دهوله مه ند.

ل داوییی دئی بیژین رۆناهی بهری بزاقا رهوشه نبیریا دهقه را به هدینان بوو، ئه و بزاقا ل داویا سالیین سیهان و دهستییکا چلان دهستییکری، پشتی تیرمه ها ۱۹۵۸ی بوونا خوه سه لماندو هه تا نهوژی یا گه شتر لی دهیت، رۆناهییی دده نه چوار کناران.

پشتی قئی کورته پیداجوونی دئی قه له می خۆ داهیلمه دناڤ به ره پهرین کۆقارا رۆناهی و دئی تیشکه کا رۆناهییی دناڤا گێرم.

ژماره ئیک ژ کۆقارا رۆناهی ل به غدا و ل چریا ئیکئی سالا ۱۹۶۰ هاتییه به لافکرن، خودانی ئیمتیازی و سه روکی نقیسه قانیین کۆقاری هیژا حافظ مسته فا قازی بوو. ناقبری د وی سه رده می دا ده وره کی دیار دگیترا د رهوشه نبیری یا کوردی دا و سه رده مه کی ریتفه به ری به رپرسیاری کۆقارا هیوا بوو ئه و ژلاییی یانه ی سه رکه وتن ژ سالا ۱۹۵۷ قه دهاته به لافکرن.

به رگی ژماره ئیک بقی چندی وی هاتییه خه ملاندن (رۆناهی: ۱) کۆقاره کا ئه ده بی و زانیاری ئو کۆمه لی یه . چاپخانا نه جاح- به غدا).

ژ هژمار ۱ سالا دو شه ل سه ر هاتییه نقیسه یین: کۆقاره کا هه یشانیه بو به رزکرا زانیاریا کوردی.

هەر ل سەر بەرگی هژمارا ئێکی و ژناقدا ناف و نیشانین کۆقاری ئابوونا سالانه و بهایی وی هاتیە نقیسین. ئەف کۆقاره ل دائیرا پۆستهی لێن ژماره ۱۱۸ یا تۆمارکری ل بەرگی دویمایی یی فی کۆقاری ب تییین لاتینی په یفین بەرگی پیشیی یین هاتینه چاپکرن.

ل سالا ئیکێ ژ ژیی کۆقاری تنی ههشت ژماره د شهش بهرگادا، ژماره ۶-۵، ۷-۸ ههردوو د بهرگهکی دا هاتنه به لاقکرن. ل سالا دووی ژی تنی سی ژماره ژی به لاقیبون، ژمارا دیماهی کۆژماره سی یا سالا دووی یه ل تهباخا سالا ۱۹۶۲ هاته به لاقکرن، بقی رهنگی ل دوو سالیین ژیی کۆقاری تنی یازده ژماره د نهه بهرگادا ده رکهفتن.

د سالا دووی دا گه لهک ئاستهنگ و گرفتاری هاتنه د ریکا به لاقکرن کۆقاری دا گوتارا دهسته کا نقیسه قانان ژماره ئیک سالا دووی گرفتاریین کۆقاری ژلایی چاپه مهنی و بازاری و کیمیا هاریکاریا نقیسه قانین کورد دگه ل کۆقاری دیار دکهت. ههروه سا گوتارا دهسته کا نقیسه قانان ژماره دوو سالا دووی جار ه کا دی به رفره تر قان گرفتاری و ئاسته نگان دیار دکهت و دلێ خوینده وارین خو دسوژیت بو وان تهنگا قیا یین کۆقار تیدا دژیت. هه ر بقی رهنگی پشتی ژماره ۳ سالا دووی تیشکا رۆژا رۆناهی ل ئه سمانی رۆژنامه قانیا کوردی ئا قا بوو پشتی جهه کی دیار بو خو تیدا گرتی.

«رۆناهی» ژیه که مین ژماره فه به رپه رین خو بو ره وشه نبیری و ئه دهب و میژووا ملله تی کورد فه کرن. به رپه رین وی بوونه مه یدانه کا به رفره ه ژبو قه له می نقیسه قان و دیروک نقیسین کورد. گوتارا ئیکێ یا دهسته کا

نقیسه قانین کۆقاری ديار دکه ت ژ میژه یا پیدقی بوو کۆقاره کا وه کی رۆناهی بکه قیته دقا دا خه باتی دا و رۆناهی بده ته چار کنارین خو.

ئه گه را نه بوونا کۆقاره کا بقی رهنگی دزقرینه قه بو سه رده می شاهینیا عیراقی و به لاقبوونا نقیسه قانا لسه ر سی جوینیت جو دا، جوینه ک خو ژ خه باتا قه له می دده ته پاش و جوینه کا دی قه له می خو ته رخا ن دکه ت بو خزمه تا کاربه ده ستا و جوینه کا دی دنا ف دیوارین زبندا ن و گرتیخانادا خو دکه ته شه مالک بو روهنکرا ریکین تاریک. دهسته کا نقیسه قانا «رۆناهی» ب ئیک ژ ده سکه فتین شو رشا تیرمه هی دژمیریت، داخازی ژ هه می نقیسه قانا دکه ن دا پشته قانیی دگه ل بکه ن.. (مه باوه ری یا هه ی، تشته ک فره هه می نقیسه قان و مرو قیت شاره زا و بسپور، حه وله کا ژ راستا و ژ هه می دلن خو بدن، بو بر پشه برنا قن گو قاری، ئه وا به ربه ریت خو ته رخا نکرین بو پیشه ئیخستنا ئه ده ب و زانیاریا ملله تی کورد.. ژ ۱ ب پ ۵) دگه ل هه لاتنا رۆناهیی گه له ک نقیسه قان و دیروک نقیسه قان کورد ب ده نگ قن گازیی قه هاتن و پشکداریا به ربه رین گو قاری کر، ژ وان ره وشه نبیرین جهی ديار دنا ف میژوو و ئه ده بی کوردی دا هه ی، یین وه کی (انور مایی، د. صدیق ئه تروشی، جه مال بابان، مارف به رزنجی، محمد مه لا کریم، صادق بهاء الدین، قه ناتن کوردو، پاکیزه ره فیق حلمی، محمد توفیق ووردی، به شیر مشیر، حه سه ن قزلجی، کامل ژیر، نه سرین فه خری، دگه ل هۆزانشانین وه کی قه دری جان، گوران، جگه رخوین، هه ژار، صالح یوسفی، قانع، حه سه ن هوشیار) بقی رهنگی گه له ک نقیسه قانین کورد ل نا ف و

دەرڤه‌ی وه‌لاتی ل دوورین کۆقاری خړښه‌بوون.

دهسته‌کا نفیسه‌قانیڼ رۆناهیڼ د گوتارا خویا ئیکڼ دا ئارمانجیڼ کۆقاری د چەند خاله‌کادا دیاردکەن، لپیشیڼ ئارمانجیڼ زانیاری نه، هەر وه‌کی نهو بخۆ دنقیسن.

(رۆناهی کۆقاره‌کا علمی یه، چنکی وی باوهر یا هه‌ی، بقی ری دی گه‌هیته

بیروباوریڼ نوی نه‌ویت کۆمه‌لی مه، موحتاجی بی هه‌ی.. ژ ۱ ب پ ۵).

رۆناهیڼ بزاف دکر دا گرفتاریڼ نه‌ته‌وایه‌تی و تویراندنا که‌له‌پۆری و ئاسته‌نگیڼ ریکا زمانی کوردی، ب ریکه‌کا زانستی بیته چاره‌سه‌رکرن تیشکا زانیاریڼ بگه‌هیته هه‌می لایڼ واری.

نفیسه‌قانیڼ رۆناهیڼ بزاف دکرن گوتاریڼ خۆل سه‌ر بنیاته‌کی زانیاری بنقیسن و ره‌وشه‌نبیریا کوردی دگه‌ل قوناغا ره‌وشه‌نبیریا جیهانی بریقه‌ به‌ن. گه‌له‌ک جارا رۆناهیڼ لسه‌ر زانیڼ جیهانی و ده‌سکه‌فتیڼ زانیاری به‌ره‌په‌ریڼ خۆ خه‌ملاندن. بۆ نمونه د ژماره ۵-۶ دا گوتاره‌کی دا کارتیکرنا زانیاریڼ لسه‌ر جوتیاران و چاندنی دیار دکه‌ت و سه‌ریووریڼ جوتیارڼ جیهانی بۆ رینجبه‌ریڼ کورد دیار دکه‌ت.

هه‌ر د قی ژماري دا رۆناهی لسه‌ر زانیڼ ئاشتی خوازی جیهانی «جولبو کۆزی» و بزافا وی بۆ ئاشتی‌ه‌کا جیهانی د په‌یقیت. د گوتاره‌کا ژماره (۷-۸) دا سه‌ره‌اتی و قوربانی (یوری گاگارین) باله‌فرقانی سۆقیه‌تیڼ دیار دکه‌ت، دگه‌له‌ک گوتاریڼ دی دا رۆناهی مه‌ژیڼ خوینده‌وارڼ کورد ب تیشکا زانیاریڼ روهن دکه‌ت.. هه‌ر د گوتارا ده‌سته‌کا نفیسه‌قانا ژماره (۱)

رۆناهی ئارمانجین خۆیین نه ته وایه تی دیار دکه ت (رۆناهی کۆقاره کا نه ته وایه تی یه ، چنکی وئ ئیمان یا هدی گو هه ر نه ته وکی و قه ومه کی و ملله ته کی حه قی هدی سه خبیریا میراتی خۆیین نه ته واتی بکه ت، ئو حه وله کا مه زن بده ت بۆ پیتشئێخسه ت و زینه دی کرنا وی میراتی. ژماره ۱ بپ ۵).

رۆناهی بزاقه کا مه زن دکر دا بوونا نه ته وایه تیا ملله تی کورد موکم تر لی بکه ت، میژووا وی یا دویر و نیتیک دیار بکه ت. . گۆتارین نه مرئه نوهر مائی ل سه ر بنیات و نه ژادی ملله تی کورد ل ژماره ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، گۆتارین پاکیزه ره فیق حلمی ل سه ر زه رده شت و ئایینا زه رده شتی ل ژماره ۴، ۵، ۶، ۷-۸ د راستیه کن ل سه ر قئ گوتنی. .

ههروه سا د به ره په رین کۆقاری دا جهه کی دیاری هاتیه ته رخانکرن ژبو میژووا نوی و هه ف چه ر خا کوردستانێ. نامه کا میژوووی ژ شیخ مه محمودی نه مر بۆ ئیکه تیا سوڤیتی، ئه و نامه شیخی نه مر ل لژژا ۲۰ کانوونا دووی ۱۹۲۳ بۆ قونسلی سوڤیتی ل باژیری ته بریزی هنارتی، (ژماره ئیک بپ ۲۵-۲۸)، ب به ره په رکه کی گرنگ و راستیه کا میژوووی دی هینه هژمارتن.

نه تنی ب به لاکرنا گۆتارین میژوووی رۆناهیی ده وری خۆیی نه ته وایه تی دگیرا، به لکی هه ر د قئ ریدا بزاقه کا مه زن دکر ژبو به لاکرنا گۆتارین ئه ده بی و هۆزان و چیرۆک و فولکلۆری کوردی. . به لاکرنا به ره مه می شاعری کلاسیکین کورد، گوتارین تایبه تی ب میژووا ئه ده بی کوردی، چینا چه ند هۆزانه کا ژ باغی هۆزانا هه قچه رخ، نیشه انه کا دیارن ژبو ده وری رۆناهیی د پانافا ره وشه نبیریا کوردی، ده وری رۆناهیی دگه ل ره وشه نبیریا

كوردی پیدقی فهكولینهكا درپژه و دویمایهیا قی گوتاری دا دی چند ریزهكین دی ل سهر نفیسین.

ئارمانجهکی دی یی کۆقاری بهلاقرنا هزرین مرۆقایهتی دگهل ناشتی و ههقیشکی یی د جیهانیدا (رۆناهی گووارهکا ئینسانی یه و باوهپیا هه کی هه می مرۆف، برایت ئیکن و هه می بخوشی و برادهری لگهل ئیک دی ژین. ۱۷. ۱۶ بپ).

نقیسهقانی کۆقاری بهه می شیانین خو بزاف دکر دا قی ئارمانجی بجه بین و پشتهقانی ناشتی و ههقیشکا جیهانی بکهن.

د. صدیق ئەتروشی د گوتارهکی دال ژماره ۱ دا بناقئ «راسته دهه بهگی نه مایه ل کوردستانی» ل سهر په بیدا بوونا دهه به گایه تی د په یقیت، سته م و زۆرداری قی ته خی دیار دکهت، بیروباوه رین خو ل سهر یاسا یا چاره سه رکنا کشت و کالی یا وی سه رده می دیار دکهت و داخازا بجه ئینانا مافین جوتیاری دکهت. د گوتاره کا دی دا د ژماره دوو دا بناقئ «ژ بو ناشتیه کا هه رده م» نقیسهقانی رۆناهی زیان و نه خو شیین شه رال جیهانی دیار دکهن، دهه ریه ی ئاسته نگین غار و بهزا زیده کرنا چه کال سهر مرۆقایه تیئ دنقیسن و هیقییا به لاقبوونا ناشتیه کا هه رده م دخازن (هه گهر دهوله تیئ مه زن ۱۰٪ ژ پاریت ته رخانکری بو غار و بهزا زیده کرنا چه کا، ته رخانکرانه بو دروستکرنا «سندوقه کا دهوله تا یا ئاقرنا ئابۆری» نهۆژ میژه بوژاری و دهستکورتی ل هه می دنیا یی هاتیه فه براندن. ۲ بپ ۶۹) د گه له ک کورژیکین دی دا رۆناهی ئارمانجین خو بین مرۆقایه تی خو با دکهت

و بزاقی دکەت ژ بو ناشتی و هه قپشکی و براهه تی ل جیهانی دا.
جارهکا دی دئی زقرینه قه سه ر پۆناهی و رهوشه نیبیریا کوردی، بهرپه رین
کۆقاری سه روکانیه کا بهادارن بو نقیسه قان و رهوشه نیبیرین قی ده می.
گۆتارین نه مرئه نوهر مائی ده رباره ی ویتزه یی کوردی ژ ۱، ویتزه قانی ب
ناف و دهنگ شیخ ئادی ژ ۲، بابا روخی هه مزانی ژ ۳، بابا تاهری هه مه دانی
ژ ۴، عبدالصمد بابک ژ ۵-۶، ژیده رین بهرکه فتینه ژبو لدیف چوونه کا
میژوویی و ئه ده بی و گه هشتنا چهند راستیه کا، نه مازه هنده ک ژ قان بابه تا
جهی شک و گومانی نه و پیدقی سه لماندن نه.

هۆزانیین مه لایین جزیری دناف بهرپه رین کۆقاری دا دیارن و هیژانه ژبو
تویژاندنا دیوانا جزیری.

ژماره کا گرنگ ژ شاعرین هه قچه رخین وی سه رده می پشکداربا د
خه ملاندنا باغی پۆناهیی داگری، هۆزانیین گۆران و دلدار و هه ژار و قه دری
جان و جگه رخوبن و صالح یوسفی بهرپه ره کی زیرینی ئه ده بی کوردی نه و
سه روکانیه کا هیژانه بو نقیسه قانیین کورد... ره خنه و هه لسه نگاندننن ئه ده بی
و میژوویی جهه کی دیاری دناف بهرپه رین کۆقاری دا هه ی و سه نگا بنرخ
یا هه ی، د گیتنگه شه کا ره خنه قانی د ناچه را هه ژار و جه وه هر غه مگین و قانع
دا ل سه ر بهرپه رین ژماره ۳.۲.۱ دا ده وری هۆزانا کوردی و هۆزانقانی
کوردی وی سه رده می دیار دکهن و ل سه ر گرفتاری و ئالۆزیین هۆزانی د
په یشن و چاره سه رین پیدقی بو دبین.

د گۆتاره کا زمانقانی دا هیژا سادق به هائه دین ل ژماره ۷-۸ دا گۆتاره کا

۱. جیژنی) ئەوا دەربارەى زمانى كوردى د كۆقارا (پۆژى نوئ) دا هاتىه به لاقكرن، د ههلسهنگىنيت و لهنگى و كىماسىين نقيسهفانى ل سهر زمانى كوردى ديار دكهت.

چيروكا هونەرى يا كوردى د بهرپهريين كۆقارى دا جههكى ديارى گرتى، چيروك نقيسىين وهك جهمال بابان، مارف بهرنجى، مجيد ئاسنگەر، ههسن قزلى، ب بهرهمين خو بهرپهريين رۆناهىي بين خهملاندين. د هونەرى وهرگيرانى و ناساندنا ئەدهبى جهانى بخويندهوارين كورد، رۆناهىي چەند پينگافهكىين بنرخين هافيتين، وهرگيرانا هوزانهكا شاعرى ئەمريكى (ماك كريا) و شاعرى توركى (ناظم حكمت) و وهرگيرانا چەند گوتارين ئەدهبى و رهوشهنبيرى راستيهكن ل سهر قى گوتنى.

ههروهسا رۆناهىي چەند گولهكىين ژ ميترگا فولكلورى كوردى چين ب به لاقكرنا كۆمهكا گوتنين مهزنا ل ژماره ۵-۶د و به لاقكرنا دوو خهلهكىين چيروكا مهمن ئالان ل ژماره ۵-۶، ۷-۸ دا.

بزاڤهكا دى يا كۆقارى به لاقكرنا چەند گوتارهكانه دەربارەى ژيانا ميژوويى و ئابورى و جفاكى يا باژيرين وهلاتى.

ههرد مهيدانا رهوشهنبيرى دا رۆناهىي دقيا مللهتتين جيهانى ب مللهتى كورد بهت نياسين. گوتارا (كىماتيا صرى لئهلانيا ديوكراتى) ژماره ۱، (توچ ژ چيكوسلواكيا دزانى؟) ژماره ۷-۸ نيشانهكا ديارا قى بزاڤى نه..

دقيت ژ بىرنهكهين كۆقارا رۆناهى وهكى چهپهركى پىلابى بهرهفانى ژ

مافین ملله تی و دهسکه فتین شۆرشا ۱۴ ئی تیرمه هی دکر. گۆتارا ژماره ۲ یا دهسته کا نفیسه قانا ب ناغی (پارازتا رژیم دیموکراتی تشته کی فیره) ل سهر خه باتا هه می تهخ و جوین و دهسته ک و پارتین نیشتمانی ژبو ب دهست ئینانا شۆرشا تیرمه هی و رژیمه کا پیشکه فتی ل عیراقی دپه یقیت. **(دیموکراتیه ت نارمانجا ئیکتی بو ئه و ملله تی مه یی چهلنگ بزاف بو کری، ئوب هزارا کوریت خو ییت سهر بار بو پیشکیش کرین)، ژ ۲ ب پ ۱.** پاشی رۆناهی داخازی ژ هه می تهخ و دهسته کین وهلاتی و هه می نیشتمانیه کی عیراقی دکه ت خو بکه نه په رزان ژبو پاراستنا سهر به سستیین دیموکراتی و نارمانجین شۆرشا تیرمه هی. ههر د ژماره ۱۵۲ د گۆتاره کا دی دا د. صدیق ئه تروشی و ل سهر مافین رهوشه نبیریین ملله تی کورد دپه یقیت گرفتاری و ئاسته نگیت بهرچا ف دیاردکته و چاره سهرین پیدقی بو دبینیت و داخازا پیشقه برنا فان مافا دکته.

به ره پهرین رۆناهی پیدقی ل دیف چوونه کا به رفه هترن دا پیتتر قه له م خو داهیلته دنا ف ده رباییی کویری به ره پهرین رۆناهی دا. . لقییره ئه م دی ده رگه هی هیلینه فه کری بو هه می رهوشه نبیریین هیترا. . نه مازه کوئه فه (روناهی) سهر ژ نوو که ته ده ستین خواندقانیین کورد.

ل داویا فی بابته تی هه ژبه بیژم، سهر ژ نوی چاپکرنه قا کۆقارا رۆناهی ئیک ژ که قنه هیقیین من بوو و ئه ف هیقیه من ل جه م چهند هه قاله کان دیار کربوو و دیه که مین زقرینه قا سه یدا یی حافز قازی بو کوردستانی ل سالا ۱۹۹۵، ده رباره ی فی چهن دی ئه ز لگهل هیترای ناخفتبووم، به لی ئه ف خه و نه

ما هه لایستی هه تا ژ نشکه کێقه من بهیستی دهزگه هێ (سپیریژ) دێ قێ خه ونێ کو خه ونا هه ره وشه نبیره کێ کورده بجه ئینیت، ده ملده ست من سه ره دانا هێژا سه رنقیسه ری دهزگه هی مؤید طیب کرو ده ستخوشی لیکرو به ره هه ثیا خو دیار کر کو ب قی بابه تی و به ره هه فکرا ئیندیکیسی نقیسه رین رونا هی پشکداریی دقێ کاری پیروزدا بکه م و وی ژی ب سوپاسیشه ئه ف پیتشیاره وه رگرت.

هه ژیه ل قییری بیژین کو بریار بوو ئه ف بابه ته وه ک پیتشه کی دگه ل چاپا نوو یا کو قاری بیته چاپکرن، به لی د ده می به ره هه فکرا کو قاری بو سه ر ژ نوو چاپکرنی دیار بوو دێ قه باری وی یی مه زن بیت، له و ما دهزگه هی بریاردا کو ئه ف بابه ته و ئیندیکس وه ک په رتۆکه ک سه ره خۆ بیته چاپکرن.

هه ره سان پیدقیه ل قییری سوپاسیا برایی نقیسه رو خودان ئه رشیفی ده وله مه ندی رۆژنامه قانیا کوردی کاک ره فیق سالح ئه حمه د ژ سلیمانیی بکه م یی ل دیف داخازا مه هاتی و هه ردو هژمارین داوین (۲ و ۳ سالا دو) بو مه هنارتین و بوو یه هاریکار کو ته قایی هژمارین (روناهی) بکه فنه فه به ر ده ستین خوانده قانین کورد.

ژێدهر و پهراوتیز:

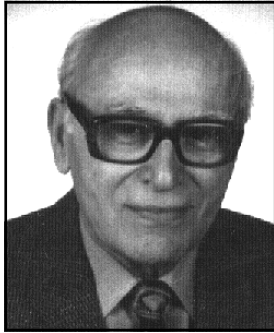
- ١- انور مایى، الاكراد فى بهدينان، الطبعه الثانيه، دهوك- ١٩٩٩، بپ ١١٨، ١٥٤.
- ٢- كاوه فريقت احمد، اماره بهدينان، مؤسسسه موكرىانى- اربيل ٢٠٠٠، بپ ٢٢٠-٢٢١.
- ٣- حسين على البروارى، مدرسه قبهان فى ئامىدى، مجله دهوك العدد ١٠- ايلول ٢٠٠٠، بپ ٨٧-١٠٠.
- ٤- ئه نوهر مایى، ژێدهرى چووى بپ ٢٢٠-٢٢١.
- ٥- رشيد فندي، من ينابيع الشعر الكلاسيكى الكردى، من منشورات المجمع العلمى الكردستانى، اربيل- ٢٠٠٤، بپ ٥٩، ٨٣، ١١١.
- ٦- د. عبدالفتاح على بوتانى، مدرسه ١١ اذار اول مدرسه كوردیه فى الموصل، الطبعه الثانيه، بپ ٢٨-٣٠.
- ٧- ژێدهرى چووى، بپ ٢٨-٣٠.
- ٨- د. ههراز سوار على، ئبذه تاريخيه عن النشاط التبشيري فى مدينه موصل، مجله دهوك، العدد ١٩ كانون الاول ٢٠٠٢.
- ٩- بو تر پيترانىنان ده باره فى قوناغا رهوشه نيبيرى و روژنامه قانيا كوردى بنيره:
- ١٠- دكتور كه مال مه زهر ئه حمه د، تيگه بشتنى راستى و...، پاشكوى كوڤارو روژنامه كان،

بەغدا ١٩٧٨.

- جەبار جەبارى، مېژووى رۆژنامەگەرى كوردى، ١٩٧٠.
- جەمال خەزەندار، رابەرى رۆژنامەگەرى كوردى، بەغدا-١٩٧٣.
- نقيسەرى ئى بابەتى، چەند بەرپەرەك ژ دىرۆكا رۆژنامەفانيا كوردى، دھۆك ١٩٩٩.
- ٨- پيشكەوتن، يەكەمىن رۆژنامەى سلىمانى، كوكردنهوهو ئامادەكردنى بۆ چاپ عەلى ناچى كاكه حەمەئەمىن عەتار و سىروان بەكر سامى، هەولبىر ١٩٩٨، بپ ٤٧٢-٤٧٣.
- ٩- محەمە ئەمىن زەكى، دو تەقەلاى بى سوود، توژىنەوه سەباحى غالب، چاپخانەى هەلوئىست، لەندەن ١٩٨٤، بپ ٣٩-٤٠.
- ١٠- د. عبدالفتاح على بوټانى، ژىدەرى چووبى، بپ ٦.
- محەمەد ئەمىن زەكى، ژىدەرى چووبى، بپ ٩٦.
- ١١- ابو الندد الدهوكى، كۆفارا نوخووزى، بەلگەنامە، هۆمار ٣، دھۆك ١٩٩٣ بپ ٤٨، ژ (الوقائع العراقية، ١ حىزان ١٩٣١) هاتىبە وەرگرتن.
- ١٢- محەمەد عەبدوللا، كۆفارا مەتىن، هۆمار ٧٧- حىزيرانا ١٩٩٨، بپ ٥٠-٦٥.
- ١٣- مسعود البارزانى، البارزانى و الحركه التحريره الكرديه، شورە بارزان. ١٩٤٣-١٩٤٥، كردستان- ١٩٨٦، ص ٣٦.
- ١٤- م- ئەرمەغانى، كۆفارا رۆناهى، هۆمار ١٢، يەكن ئادارا ١٩٤٣، شام.
- ١٥- دلاوهرى زەنگى، ئابۆنەبىن هاوارى، كۆفارا پرس، هۆمار ١٥، پايبىزا ١٩٩٨، بپ ٣٣-٣٥.
- ١٦- الدكتور عبدالفتاح على بوټانى، جريدە الحقيقه - راستى اول جريدە عربيه كورديه فى مدينه موصل، دھوك ١٩٩٨.
- ١٧- كۆفارا روناهى، هۆمار ١، چريا ئىكى ١٩٦٠، بەغدا، بپ ٣-٦.

ئىندىكىسى نقيسەرىن روناھى

حافز قازى

- سەيدايىن حافز مستەفا ەلى قازى خودان
ئىمتىياز سەرنقىسەرىن قى كۆقارى ل چرىبا ئىكى
سالا ۱۹۲۹ ل باژىرى دھۆكى ھاتىيە سەرى دنيايى.
- بىنەمالا قازى يەك ژ بىنەمالىن ناقدارو
رەوشەنبىرىن باژىرى دھۆكى نە ل سالا ۱۸۷۳ ژ
گوندى (نەپاخىيى) دھقەرا زىبار ھاتىنە دھۆكى،

باپىرى وان مەمەد ئەحمەد زىبارى يى ھاتىيە دھۆكى و بەرى بىتتە دھۆكى ل
شىنگال، كۆيى و موسل قازىياتى كرىيە و ئەف نازناقە ژ ويقە بۆ بىنەمالا وى مايە.
- ل سالا ۱۹۳۵ ل دھۆكى دەست ب خواندنا سەرتايى كرىيە و رىزىن
پىنجى و شەشى سەرتايى ل موسل ب داوى ئىنانە، قوناغا ناغجى ل
ناغجىا (الاعظمىيە) دىقرا (الشرقىيە) ل بەغدا و دواناغجى ژى ھەر ل
بەغدا ب داوى ئىنانە و ل سالا ۱۹۴۹ ل كولىژا بازىرگانى و ئابورى ل
زانكۆيا بەغدا ھاتە وەرگرتن، ل سالا ۱۹۵۴ - ۱۹۵۵ زانكۆيى ب داوى
دئىنىت و پشتى خزمەتا لەشكرى دەست ب كارى سەرىيە خۆل ھندەك

کومپانییښن ئاڤاکرنی ل به غدا دکهت.

- هیژ سهیدا ل قوناغا ناڤنجی چند که سایه تیه کان کاریگه ری دژیانا وی ره وشه نبیری و سیاسی و وهلاتپار تیزیدا کریه و هاندایه به ردهف خوه ره وشه نبیر کرن و رۆژنامه قانیی بچیت، دڤئی قوناغیدا کۆقارین (الهلال) یا مسری و (گه لویژ) یا به غدا کۆقارین کوردی یین لاتینی یین شامی و دیوانا جگه رخیونی خواندینه و دڤئی قوناغی و پاشتر ب ریکا مامی خو شه هید عه بدولر هحمان قازی تیکه لی دگه ل که سایه تیین کورد په روه رین به غدا پهیدا کریه و پیزانین ل سهر ریک خراوین کوردی و رودان و شورشین کوردستانی پهیدا کریه و دقوناغا زانکۆییدا ژی په یوهندی و پیزانینی وی پتر لی هاتینه.

- ل سال ۱۹۵۶ دگه ل کۆمه کا ره وشه نبیرین کوردین به غدا پشکدارین د نۆزه نکرنا (یانهی سهرکه وتنی کوردان) ل به غدا دکهت و وهک نه ندامه کی چالاکتی وی کار دکهت.

- ل سال ۱۹۵۷ دبیتته ریقه به ری به رپرسی کۆقارا (هیوا) کۆقارا هه یفانه یا (یانهی سهرکه وتنی کوردان) ژ هژمار ئیک ل تیرمه ها ۱۹۵۷ هه تا هژمار هه شتا کۆقاری وی بکاری رادبیت.

- ل سال ۱۹۶۰ ئی ئیمتیازا قی کۆقاری (روناهی) وهردگریت ل چریا ئیکتی ۱۹۶۰ ئی یه که م هژمارا وی به لاق دکهت.

- ل ۱۶ تیرمه ها ۱۹۵۸ دهیتته ته کلیف کرن کو سه رپه رشتیا پشکا کرمانجیا ژووری یا ئیزگی کوردین به غدا بکهت و هه تا شوپاتا ۱۹۶۱ ئی به رده وام دبیت ل سهر قی کاری.

- ل سال ۱۹۶۳ دگه هیته ریزین شورش کوردستانی ل دهقرا (مالومه)

و پاشترل دهقەرین ماوهت، ریزان و بادینان ب چەندین ئەرکین شۆرشێ کار دکەت، ل سالا ۱۹۶۴ پشتی راوهستیانا شەری دزقیرتەقە بەغدا.

- ل سالا ۱۹۶۵ دگەل چەند کەسایەتیین کوردین بەغدا دەیتە گرتن و دەستەسەرکرن ل (وراء السده) ل بەغداو پشتی چەند هەیفەکان دەینە ئازادکرن.

- ل سالا ۱۹۶۹ بۆ دەمی ۷- ۸ هەیفان دەیتە گرتن و ل زبندانان (قصرالنهايه) گەلەک دەیتە ئەشکەنجەدان و ئیشاندن و نیف سەقەت دبیت، پشتی ئازادکرنی ل داویا ۱۹۶۹ بۆ چارهکرنی دچیتە ئەوروپا هەتا پیکهاتنا ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ ب سەردا دەیت.

- دنابقبەرا ۱۹۷۰ - ۱۹۷۴ رۆلەک گرنگ د بزاقا رهوشەنبیریا کوردی دال بەغدا دگیریت، پشکداریی د کونگری ئیککی بی ئیکەتیا نفیسەرین کورد ل بەغدا دکەت. د دوو هژمارین بەراهیین بین کۆقارا (نوسەری کورد) دا دبیتە ئەندامی دەستەکا نفیسەرین گوقاری، پشکداریی د دامەزراندنا کۆمەلا رهوشەنبیریا کوردی ل بەغدا سالا ۱۹۷۱ دکەت و دبیتە ئەندامی دەستەکا نفیسەرین کۆقارا کۆمەلی (رۆژی کوردستان) ئەوا هژمارا وی یا ئیککی ل خزیرانا ۱۹۷۱ ئ دەرکەتی و هەر دقنی قوناغیدا دبیتە ئەندامی یاریدەدەری کۆری زانیاری کورد ل بەغدا.

- بەری ئالوزیانان کاودانی سیاسی کوردستان ل ئادارا ۱۹۷۴ دچیتە ئەوروپا و هەتا پشتی ئادارا ۱۹۷۵ ل ویری دمینیت.

- پشتی زقیرتەقە بەغدا دەست ب ژیانەکا ئاسایی و بی دەنگ دکەت، ل داویا ۱۹۸۳ دەست ژ کارکرنی بەرددەت دزقیرتەقە دەوکی و لی نیشتهجی دبیت، دمشەختیا ملیونیا ۱۹۹۱ ئەو ژی مشەخت دبیتە تورکیا و ژ ویری

ژی مشهخت دبیتنه نهمساو ههتا نهول ویری ئاکنجیه و ژ سالا ۱۹۹۵ قه هه ر سال جارەکی دزقریتته قه کوردستانی و هندەک چالاکیین رهوشه نییری پیشکەش دکەت.

ژبلی به رهه مین به لاقبوی د کۆقارو رۆژنامان دا سهیدای چەند پەرتۆکیین چاپکری و دهستنییس دوارین سیاسی، زمانقانی، چیرۆک و رۆمان، هۆزان و بیرهاتن هه نه و هندەک دهستنییسیین وی د رودانیین سه رهلدانان ۱۹۹۱ تیدا به رزه بووبنه.

- ژبه رهه مین وی یین چاپکری:

- رۆمانا (خاتی خانم) یا نقیسه ری کوردی ئه رمه نستانی ژ تیپین سلاقی قه گوهاستیه تیپین کوردی یین عه ره بی ل سالا ۱۹۸۰ چاپکریه.
- کۆما هۆزانان (که سه رو کۆقان) ب تیپین لاتینی دهۆک ۱۹۹۵.
- به رگی ئیکی ژ بیرهاتیین خو (بیره وه ری)، دهۆک ۲۰۰۳.
- به رگی دووی ژ بیرهاتیین خو (بیره اتن)، دهۆک - ۲۰۰۴.
- دیوانا قاضی، دهۆک - ۲۰۰۴.
- فه رهه نگا کوردی - عه ره بی ل ژیر چاپی یه.

ژێدهر:-

- دیدارو بیرهاتن، هیتزا حافز مسته فا قازی، کۆقارا دهۆک، هژمار ۱۰، ئیلونا ۲۰۰۰.
- هه ر دو به رگیین بیره اتنان.

نهنوهر مایی

- نهنوهر کورئ شیخ محهمهه د تاهر کورئ مهلا عهبدولره حمانئ مایی ل ساللا ۱۹۱۳ ل گوندئ مایی هاتیه سهر دنیا یئ.

- دهستپیکا خواندنا وی ب فیربوونا قورئانا پیروز دهستپیکریه، پاشتر قوناغا سهره تایی ل بامهرنی ب داوی ئینایه، پشتی قئ قوناغئ یئ

بهردهوام بوویه ل سهر خواندنا ئایینی هه تا ل ۱۹۳۶/۹/۲۴ باوه رناما زانستین ئایینی ل سهر دهستی مفتیئ ئامیدیئ شوکری ئه فهندی وه رگرتی.

- سهردهمه کی پیشنقیژی ل هندهک مزگه فتین دهقهره بهرواری کریه، پاشتر ل ساللا ۱۹۳۸ پشکداری د ئه زمونین وه زاره تا پهروه ردئ بوؤ مامؤستاییین دوانا قنجیی داکریه و دئه نجامدا ئیک بوو ژ سی قوتابییین ده رچوویین شان ئه زمونان، به لی نه هاتیه دامه زانندن. ل دیشرا بوویه مامؤستایی خواندنگه ها شیروانا مه زن و ل سالیئ ۱۹۴۰-۱۹۴۱ هاتیه فه گوهاستن بوؤ خواندنگه ها بارزان و پاشتر بوویه مامؤستایی خواندنگه ها گه روکا عه شیره تا ههرکی به لی دهست ژقی کاری به ردا به، دناقبه را ۱۹۴۱-۱۹۴۳ ل ئامیدیئ ۱۹۴۳-۱۹۴۵ ل شیخان فه رمانبه ری فه رمانگه ها ته موبنی بوو.

- ل مهها تهباخا ١٩٤٥ ددهمی مولهتا وی دال گوندی، هندهک پولیس کاری گرتنا وی دکهن ب گونهها په یوهندیا وی دگهل شورشا بارزان، لی ژ دهستان دهرباز دبیت و دچیته نالیی کوردستانا ژووری، ل سالا ١٩٤٦ ب نهییینی دهیتته شه گوندی مایی و ژ ویری بو ده شه را دوسکی یان و به ره قیا خوه دکهت دا بگه هته بارزانیی نه مرل روژه لاتتی کوردستانی، به لی ل گولانا ١٩٤٦ دهیتته گرتن و هه تا ١٠/٢/١٩٤٨ دمینته د زندانا موسلی شه.

- دناقبه را سالیی ١٩٤٨-١٩٥٣ مژویلی کارین جوتیاریی و بازرگانیی دبیت.

- ل دهستپییکا ژبی گه نجاتیی ههستا نه ته وایه تی ل جه م وی په یدا دبیت، قی ههستا خو د رییکا بزاقین ره وشه نبیری و سیاسی را دهر دبیت. ژ نالیی سیاسی شه ل سالیی ١٩٣٩-١٩٤٣ یدا د ریزین کومه لا هیوا دا کار دکهت، دگهل دهستپییکرنا شورشین بارزان ١٩٤٣-١٩٤٥ ژ پشته فان و نالیگرین شورشی بوویه و دئه نجامدا بزاقا گرتنا وی دهینه کرن و ل گولانا ١٩٤٦ دهیتته زندانی کرن.

- پشتی ١٤ تیرمه ها ١٩٥٨ ای ل دیف رینمایین پارتی دیوکراتی کوردستان دگهل شاندی ده شه را نامیدیی ژبو پیروز باهیی ل سه رکردین شورشی و دیدارا عه بدولکه ریم قاسمی دچته به غدا.

- ل سالا ١٩٥٩ ای دهست ب خه باتی د ریزین پارتی دا دکهت و دبیتته نوینه ری پارتی دئیکه تیا نقیسه رین عیراقی و ئەندامی سه ندیکا روژنامه قانین عیراقی و ئەندامی کومه لین هه قالینیا عیراقی و ئەلمانیا

رۆژھەلات و عیراقی و چیکوسلوفاکیا وەک نوینەری کوردان.
- ل ۱۹۶۱/۱/۱۵ی دەھیتە گرتن و نەفیکرن بۆ (قلعە صالح) ل
پارتیزگەھا عمارە و ھەتا کانونا ئیکتی یا وی سالی ل ویری دمینیت و پاشتر
دزقربتەشە بەغدا و ل مەھا کانونا دووی ۱۹۶۲ دگەھیتە ریزین شۆرشا
کوردستانی ل دەقەرا خانەقین و سەرکردایەتیا لەشکەریا وی دەقەری نیزیکی
سالەکی دکەت، ل دیقرا ل دیق فەرمانا بارزانیی نەمر وەک ھاریکاری
ئەسەد خوشەقی سەرکردی لەشکەری ئیک ل بادینان دزقربتەشە دەقەری و ل
رۆژا ۱۹۶۳/۶/۲۲ پستی پشکداریی د شەرەکیدال دەقەرا سکرین -
بەربانگی دکەت، دئەنجامی بومبەبارانا فروکیتن دوژمنی دگەھیتە کاروانی
شەھیدین کوردستانی.

- شەھید ئەنوەر مایی ژ دەستپیکا ژیی خۆ عاشقی رەوشەنبیریا
کوردی بوویە و ژ کەسانین بەراھیی بوون یین ل دەقەرا بادینان یین
دەست ب نقیسینی و بەلاکرن بەرھەمیی خو یین ئەدەبی کرین ب ھەردو
پیتین لاتینی و عەرەبی یین کوردی د کۆقارو رۆژنامین کوردی یین
شامی و بەغدا و ب دەھان بەرھەمیی خۆب زمانی عەرەبی د کۆقارو
رۆژنامین بەغدا و موسل دا بەلاکرنی و بەردەوام بوویە ل سەر
بەلاکرنی ھەتا سال ۱۹۶۱ی.

ژ بەرھەمیی وی یین چاپکری

۱- الاکراذ فی بەدینان چاپا یەکی موسل ۱۹۶۰، چاپا دووی دھۆک
. ۱۹۹۹.

- ٢- محاضره فى الصين عن الاكراد، چاپا يه كئى به غدا ١٩٦٠، چاپا دووى دهوك ١٩٩٥.
- ٣- مزدها رۆژ وه رگيران ژ كوردى بۆ عه ره بى، دهوك ٢٠٠١.
- چهندين به رهه ميين دى ب كوردى و عه ره بى ل جهه بنه مالا وى د پاراستينه و چهندين دى دبهرزهنه.
- سه ره رشتيا پشكا كوردى يا رۆژناما الحقيقه - راستى ١٩٦٠ - موصل دكر و ژ نفيسه رين چهله نكين كوئارا رۆناهى به غدا ١٩٦٠-١٩٦٢ بوو.

ژئدهر:-

پيشه كيا (الاكراد فى بهدينان) چاپا دووى بپ ٥-٣٣.

د. صدیق ئەتروشی

- د. صدیق کورئ شیخ عەبدولرەحمان کورئ شیخ محەمەد عەلی یی ئەتروشی یە. دایکا وی ژ بنەمالا کتانهیا نامیدی یە، خوشکا شەهید عیزەت عەبدولعەزیزی یە.
- ل سالا ۱۹۲۴ ل ئەتروش هاتیه سەر دنیایی، خواندنا سەرەتایی هەتا ریزا چواری ل ئەتروشی و ریزین پینجی و شەش و ناڤنجی و دواناڤنجی ل موسل خواندینه.
- کولیژا بلندا مامۆستایان (دارالمعلمین العالیه) ل سالا ۱۹۴۳-
- ۱۹۴۴ ب پلا نایاب ل بەغدا ب داوی ئینایه.
- باوەرناما ماجستیری د زمانی ئینگلیزیدا ل زانکۆیا مەلک فاروق یا باژییری ئەسکەندەریی یی مسری ل سالا ۱۹۴۸ وەرگریه.
- پستی دەمەکی کورت بو خواندنین بلند هاتیه هەنارتن بو زانکۆیا لیقەرپول ل بەریتانیا، بەلئ دگەل مامۆستایی خو پیتک نەگریه و زقربەقە بەغدا و ل کولیژا مەلک فەیسەلی و ئامادەبیا پشەسازیا بەغدا وانە گوتینه.
- پاشتر بو خواندنا بلند چووێه زانکۆیا کلارک ل ئەمریکا و سالا ۱۹۵۲ باوەرناما دکتورا د جوگرافیا سروشتییدا ب پلا نایاب وەرگریه و زقربەقە بەغدا و بوویه مامۆستا ل کولیژا بلندا مامۆستایان.
- پستی ۱۴ تیرمەها ۱۹۵۸ی دچەندین کاروئەرکین حکومیدا کارگریه

وهك ريفه بهرئ گشتي كاركيتريا گشتي، سهروكي پشكا جوگرافي ل كوليترا ناداب و جيگري سهروكي پشكا كوردى يا كوليترا ناداب- به غدا و ريفه بهريا گشتي يا خواندنا كوردى.

- پشكدارى دچهندين دهزگهه و ريكخراو و كونگرتين پيشه يى وره وشه نبيري دا كريبه وهك كونگري ئيكي يى ماموستايين كورد ل شه قلاوه ۱۱-۱۲ ئيلونا ۱۹۵۹ئ، كونگري دووي يى نه قابا ماموستايين عيراقى و وهك جيگري دووي يى سهروكي نه قابى ل ۲۳/۲/۱۹۶۰ هاتيه ههلبژارتن و ههتا كونگري سى ل شوياتا ۱۹۶۱ئ بهردهوام بوويه ل سه رقى كاري، هه ر دقى قوناغيدا سهردهمه كي جيگري سهروكي جقاتا هه قالينيا عيراقى- چيني بوويه.

- نهدامه كي چه لهنگي (يانه ي سهركه وتى كوردان) بوو ل به غدا، ل رۇژا ۱۹۵۸/۱/۳ئ بوويه نهدامى دهسته كا كارگيتري ل ۱۷/۲/۱۹۶۱ئ وهك باوه رپيكرى (ل شويانا سهروكي يانى) يى قى يانى هاتيه ههلبژارتن.

- ل نادارا ۱۹۶۳ئ گه هشتيه ريتين شورشا كوردستانى و ل رۇژا ۲۴ كانونا دووي ۱۹۶۴ ل دهقرا قه لادزى وهغرا داويى كريبه و هه ر ل ويري هاتيه قه شارتن.

- دو بهرهمين چاپكري هه نه.

۱- مساله توحيد اللغة الكردية، نقشينا عيسمهت شهريف يه و ژ زمانى ئينگليزى وهرگيترايه عه ره بى و ل سالا ۱۹۶۰ئ چاپكريبه.

۲- جغرافيه العراق الاقليميه، وهرگيترايه و سالا ۱۹۶۵ ل بيروتى هاتيه چاپكرن.

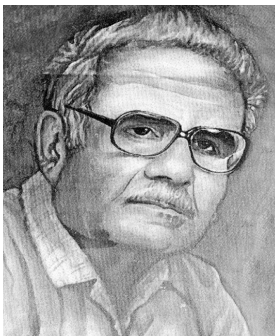
- چه ندين گوتارين كوردى و عه ره بى د كوفارو رۇژنامين به غدا دا به لاقربينه.

ژيڤه ر:

مصدق توفى، ره وشه نبيري كورد په ره ره د. سديق نه تروشى، كوفارا دهوك، هژمار ۸ چريا ئيكي

۲۰۰۳، بپ ۱۱-۲۰

هه ژار

- هه ژاری موکریانی ناڤی وی یی دروست
عه بدولره حمان شه ره فکهندی یه، هه ژار نه تنی
شاعیره کی نه ته وایه تیی گه لی کورده، به لکی
شه کوله رو دیرۆکنقیس و زمانه فان و وهرگیتر و
فه ره ههنگ نقیسه کی ناقدارو شۆرشگیه کی گه لی
کورده، پیشمه رگه و کادره کی چه له نگن کومارا
کوردستان (مه هاباد - ۱۹۴۶) و شۆرشا ئه یلول و گولانی بوو. دلسوژو
جهی باوه ریا پیشه و قازی محمه د و بارزانیی نه مر بوو.
- ل سالا ۱۹۲۰ هاتیه سه ر دنیا یی، خواندنیی ئایینی خواندینه و ل
دهستپییکا ژیی خۆ په یوه ندی ب کۆمه لا ژبان وهی کوردستان (ژ.ک) کره و
رۆله کی گرنگ د ده زگه هین کۆمارا کوردستان ۱۹۴۶ ئ داگی رایه و شیعرین
خۆ دهه موو رۆژنامه و کۆفارین سه رده می کۆماریدا به لاکرینه و دگه ل هیمن
موکریانیی شاعیر ژ خوشتقیین پیشه و قازی محمه دی بوون و ب شیعر و
گوتارین خۆ پشکداری د پرانیا هه لکه ت و ئاهه نگین مللی و نیشتمانیین
کۆمارا کوردستان دا کره. هه ر دقئ سه رده میداو ل سالا ۱۹۴۵ کۆمه کا
شیعرین وی ب ناڤی **(ئاله کوک)** ل ته بریزی هاتیه چاپ کرن هنده ک ژئ
هاتینه وهرگیتران بۆ زمانین ئازه ری و ئه رمه نی و روسی.
- پشتی هه رفتنا کۆمارا کوردستان ل داویا کانونا یه کی ۱۹۴۶ هه ژار

ل ساڵا ١٩٤٧ مشهخت دبیته عیراقتی و ژبانەکا پری ههژاری ئەشکهنجەو
ئازار د بوورینیت و سەردهمهکی توشی نهخوشیا سیلی دبیته و ب هاریکاریا
هندهک کوردین خیرخواز دچیته نهخوشخانا باژیری (یهحنهس) یی لبنانی بو
چارهسههیری و ژ ١٣/١١/١٩٤٨ - ١٣/١١/١٩٥٠ ل ویری دژیت و
پاشتر دزقریتهفه بهغدا، ل ساڵا ١٩٥٦ دهیته دویریخستن بو سورین و ل
ویری و ل ژیر سیبههرا بنهمالا حاجوئاغا ل باژیری (ترههسپی) دژیت و ل
ویری (مهه و زین) ا خانن وهردگیتریه سهر زاراقتی موکریانی و دوی
سهردهمیدا کوما شیعیبا (بهیتی سهرمهرو لاسایی سهگ و مانگهشهو) ل
شامی ب قهچاخی چاپ دکهت.

- پشتی شورش ١٤ تیرمهها ١٩٥٨ و زقرینهقا بارزانیی نهر مرژ بهکیتیا
سوقیهتی ههژار دزقریتهفه بهغدا و ب دیدارا بارزانیی نهر شاد دبیتهفه و ب
پشتهقانیای ل ساڵا ١٩٦٠ ئی (مهه و زین) ا خانن ئەوا وهرگیتریه سهر
زاراقتی موکریانی ل بهغدا چاپ دکهت و دقتی قوناغیدا ههتا ساڵا ١٩٦١ ئی
پشکداریهکا باش دبزاقا رهوشهنبیریا کوردی دا ل بهغدا دکهت.

- پشتی دهستپیکرنا شورش ١١ ئی ئەیلولا ١٩٦١ ئی ههژار دگههیته
ریژین شورش و ههموو شیانیین خوه دئیخیهته دخمهتا شورشیدا و دیوانا وی
یا ئیکی ب ناقتی (بوکوردستان) ل ساڵا ١٩٦٦ و وهرگیترانا وی یا (چارینیت
خهيام) ل ساڵا ١٩٦٨ ژ ئالیی شورشیهفه ل بیروتی دهینه چاپکرن.

- دناقبهرا ١١ ئادارا ١٩٧٠ - ١١ ئادارا ١٩٧٤ ههژار دزقریته بهغدا
و پشکداریهکا بهرفرههه د چالاکیین رهوشهنبیریین کوردی دا دکهت و
دکونگری ئیکی یی ئیکهتیا نفیسههیرین کورد وهک سهروکتی قی ئیکهتیی

ئىرانى بەردەوام دىبىت ل سەر چالاكىين خويين رهوشه نىبىرى هەتا ل رۆژا ۲۱ شوواتا ۱۹۹۱ وەغەرا داويى ل باژىيرى كەرەج كرى ل باژىيرى مەهاباد پايتەختا يەكەمىن كۆمارى كوردستانى هاتە فەشارتن و رىورەسمىين فەشارتن و بەهيدارىيا وى ژى ب پشكدارىيا سەروك مەسعود بارزانى و سەركردايەتيا پارتى و پرانىيا پەنابەرىين كوردىين عىراقى و خەلكى كوردستانا رۆژەهلالات هاتىنە گىران كول ئاستى مەزناتيا هەژارى موكرىانى بوون.

- پترژ (۳۰) بەرەهەمىين هەژارى ژ شىيەر، وەرگىيران، دىرۆك، فەرەهەنگ و تويزاندىن ب زمانى كوردى و فارسى هندەك ژ وان چەند جاركى هاتىنە چاپكرن و ب سەدان شىيەر و گوتارىين وى د كۆقار و رۆژناماندا هاتىنە بەلاقكرن.

ژىدەر:-

- ۱- هەژار، چىشتى مجىور، پاریس ۱۹۹۷.
- ۲- رەشىد فندى، ئەلهو بلند دفرىت، دەۆك ۱۹۹۷.
- ۳- گوتارو بابەتین جودا جودا د كۆقارىين كوردى دا.

قهناتی کوردۆ

نخیسکارو زمانشان و مامۆستاو سهروکتی
پشکا کوردی یا پهیمانگهها رۆژههلاتناسیی ل
باژیتری لینینگراد (پترو سپورگی) یا ئیکهتیا
سوفیهتی یا جاران قهناتی کوردۆ کو دناقهندیین
روسیدا ب (کهنات کهلا شوقیچ کوردۆ ییتف)
دهیتته نیاسین ل سالا ۱۹۰۹ ل گوندی (سوسز)
دهقهرا قارس یا باکورئ کوردستانی هاتیبه سهردنیا یی.

- ل سالا ۱۹۱۸ و دئهنجامی شهرئ نیتقهرا تورکان و ئهرمهنان بنهمالا
قهناتی کوردۆ مشهخت دینه دهقهرا ئاپاران ل ئهرمهنستانا سوفیهتی و ل
گوندی (کۆربلاخ) ئاکنجی دبن، بهلی ههر د وی سالییدا تورک ب سهر وی
دهقهرییدا دگرن و گوندی وان د سوژن و جارهکا دی بنهمالا وان مشهخت دینه
چول و چیا و بو دهمی دو سالان ب رینجبهری و همالی و خازوکیی ل قی
دهقهری دژین.

- ل سالا ۱۹۲۰ ئی ئەف بنهمال ل باژیتری تفلیسی ئاکنجی دبن و د
ژیانهکا ههژاری و دژواردا دژین و ل سالا ۱۹۲۱ ئی بابی قهناتی وهغهرا
داویی دکهت، دایکا وی دهست ب کارهکهریی و خزمهتا مالان دکهت ژبو
خودانکرنا زاروکیین خو، بهلی ئەو ژی نهساخ دبیت و نکاریت ب قی کاری
رابیت و قهنات ژ برساندا دهست ب خازوکیی دکهت، بهلی ئەف خازوکیه

دهرگه هی رۆژه کا گه شتر ل بهر وی فه دکه ت.

- رۆژه کی ژن و میهره کین بیانی ب جلکین نه وروپی قه ناتی و هنده ک زارۆکیین کوردین خازوکی دکر ل قولاچکه کا باژیری تفلیسی ل خو کومدکه ن و ب زمانی کوردی دگه ل وان دپه یقین و ئاموژگاریا وان دکه ن بو خواندنی و دگه ل خو دبه نه خواندنگه هی.

- نه ف ژنه و میهره (هاگوب گازاریان) ئی نه رمه نی بوو کوب (لازۆ) ی هاتیه نیاسین و خیزانا وی ناچی وی (ئولگا) بوو، خواندنگه هه کا دهوله تی ل (تفلیسی) ئی بو زاروکیین کوردقه کر بوو و (لازۆ) ی ده رسیین زمانی کوردی و خیزانا وی (ئولگا) زمانی نه رمه نی دگوتن.

- قه ناتی کوردۆ و هه قالین خو دناقبه را سالا ۱۹۲۱ - ۱۹۲۸ ل قی خواندنگه هی د خوبن، قه ناتی دانی سپیدی ل خواندنگه هی د خواندو دانی نیشرۆیان ژی ژبو په بیدا کرنا نانی خو هه موو ره نگین کاری دکرن، ل خواندنگه هی ژ قوتابیین زیره ک و پیشکه تی بوو، سه رنقیسه ری رۆژناما دیواری یا خواندنگه هی بوو کوب زمانی کوردی دهاته نقیسین، دگه ل هه قاله کی خو شانوگه ربه ک ب ناچی (قه له ن - نه خت) نقیسی و دگه ل هنده کین دی ل سه ر ده بی شانوپی پیشکه شکر.

- ل سالا ۱۹۲۸ ئی و پشتی ب داوی هاتنا خواندنا وان ل قی خواندنگه هی، قه نات و چه ند قوتابه کین کورد ب هاریکاری و پشته قانیا ره شه نبیرو سیاسه تمه داری کوردی نه رمه نستانی بی وی سه رده می عه ره بی شه مو بو خواندنا بلندتر ل مه ها نه یلولا وی سالی دچه باژیری (لینینگراد) ئی و ل کولیژا کریکاران دهینه وهرگرتن، ل سالا ۱۹۳۱ ئی قی کولیژی ب داوی

دئینیت و پاشتر ل کولیژا زمانفانی یا زانکۆیا لینینگراد دهیته وه رگرتن.

- ل سال ۱۹۳۶ ئی کولیژا زمانفانی ب داوی دئینیت و دهست ب خواندنا دکتۆراییی دکهت و ناما خوبا دکتۆراییی ل ژێر ناڤی (دروست بوونا فرمانی (فعل) بارگران د زمانی کوردی) به رهه قدهت و سال ۱۹۴۱ باوه رناما دکتۆراییی وه رگرت و نامی چاپ و به لاقدهت. و پاشتر وهک مامۆستا ل په یمانگه ها ئه تنوگرافیا ئه کادیمیا سوڤیه تی دهیته دامه زراندن.

- دئه نجامی شه ری جیهانیی ئیکتی دا ده رگه هی ئی په یمانگه هی دهیته گرتن و قه ناتیی کوردۆ دچه ندین وارین له شکه ریدا پشکداریی د به رگریی ژ ئیکه تیا سوڤیه تی دکهت و ل داویا شه ری ژی مه دالیا ستیرا سوورا سوڤیه تی وه رگرت.

- ل سال ۱۹۴۵ دزقربته قه لینینگراد و دبیته مامۆستاییی زمانی کوردی ل کولیژا رۆژه لاتناسیا زانکۆیا لینینگراد و ده رسین زمانی کوردی ل ئی کولیژیی ددهت و هه ر دڤی ده میدا کارگیریی زانستیی پشکا ئیرانی یا په یمانگه ها رۆژه لاتناسیا ئه کادیمیا زانستی یا سوڤیه تی بوو.

- ل سال ۱۹۵۹ پشکا کوردی ل ئی په یمانگه هی هاته جودا کرن و بوو پشکه کا سه ره خو و رۆژه لاتناس و زاناییی ناڤدار ئوربیلی دبیته سه روکئی ئی پشکی و پاشتر قه ناتیی کوردۆ دبیته سه روکئی ئی پشکی و هه تا داویا ژیی خول سه ر ئی کاری به رده وام دبیت و دڤی پشکیدا خزمه تین مه زن دوارین ره وشه نبیریین جودا دا پیشکه شی گه لی کورد دکهت.

- ل سال ۱۹۷۱ وهک ئه ندامی به شداریی کۆری زانیاری کوردستان ل به غدا دهیته هه لبژارتن و ب چه ندین قه کولینین زانستی پشکداریی د

کۆڤارا وی دا دکهت.

- ل سالا ۱۹۸۵ وهغهرا داوییی دکهت.

- قهناتی کوردۆ ژ سالا ۱۹۳۳ شه دهست ب به لاکرنا شه کولینین خواه
یین زانستی کریه د کۆڤارین ئەکادیمی یین ئیکهتیا سوقیه تا جاران و
وهلاتین دی دا به لاکرینه و ههتا داویا ژیی خویی بهردهوام بوویه ل سهر
قی کاری و ژبلی شه کولین و گوتاران ب دههان پهرتوک ب زمانئ کوردی و
روسی دوارین زمانقانی، فه رههنگ نقیسی، دیروکی، ئەدهبیات،
روژههلاتناسی و وارین دیتردا نقیسینه و چاپ و به لاکرینه.

ژێدهر:-

- دکتور مارف خه زندهار، ژبانی کوردناس و زانایانی کوردی ئەوروپا (قهناتی)

کوردۆ)، کۆڤارا (روژی کوردستان)، هژمار ۲- تیرمهها ۱۹۷۱، به عدا.

قه دری جان

- شاعیری ناقدارو نوبخاز قه دری جان ناقتی
وی یی دروست (عه بدولقادر عه زیز جان) ه ل
ساللا ۱۹۱۱ ل گوندی (دیرکی) بنارا چیا یی
مازی ل کوردستانا ژووری هاتییه سهر دنیا یی.
- ههر ل گوندی ناقتیری قوناغا سهره تایی ب
داوی ئینایه و پاشتر ل باژتیری (ئه زمیر) یی

به رده و امی ب خواندنا خوده دایه هه تا خواندنگه ها ماموستایان ب داوی ئینای
و بوویه ماموستا و ل باژتیرین ئه سکه ندهرونه و ئه نتاکیه ماموستایه تی کره .
- دئه نجامی هه ستا وی یا نه ته وایه تی و بزاقین وی بین سیاسی دا
شاعیر ل داویا سالیین بیستان مشهخت دبیته وه لاتی سوریی، ل به راهیی ل
باژتیری حه سه که ئاکنجی دبیت و دده می شهش هه یقاندا فیری زمانی عه ره بی
دبیت و دبیته قه ماموستا و ل چه ندین جهین سوریی ماموستایه تی دکه ت و
پاشتر دبیته پشکینه ر ل وه زاره تا په روه ردی.

- قه دری جان ئه ندامه کی چه له نگگی جقاتا (خوبیوون) بوو، هه قاله کی
دلسوژی کومه لا هیوا و پاشتر پارتی دیموکراتی کوردستان بوو، دنا قبه را سالیین
۱۹۵۰-۱۹۵۷ سکرتری کومه لا (پیشقه چوون) یا کوردین سوریی بوو.

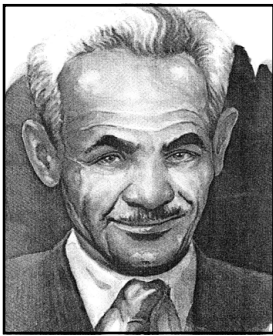
- ل ساللا ۱۹۵۷ یی دگه ل کومه لا لاوین سوریی بو پشکداریی
دقیسته قالا لاوین جیهانی دچیته موسکو، ل ویری روله کی گرنگ د ناساندنا
دوژا گه لی کورد دا دگتیریت دا، ههر دقتی سهره دانیدا ب دیدارا بارزانیی نه مر

- شاد دبیت و شیئرا خو (سەرداری کوردان بارزانی) بو دکەتە دیاری.
- پشتی شۆرشا ۱۴ تیرمەھی ل چریا یەکی ۱۹۵۸ ی قەدری جان سەرا باژیری بەغدا ددەت، ب دیدارا بارزانی نەمر شاد دبیتەشە، دیدارا رەوشەنبیری کوردین بەغدا دکەت، ل یانەو دیوان و جفیینین وان بەرەقدبیت، شیئری خو بو وان دخوینیت، شیئری خو ل ئیزگی کوردی بەغدا و روژنامەو کوڤاری کوردی یین بەغدا بەلاڤدکەت.
- پشتی زقربەقە سویری ل ناڤبەرا ۱۹۵۹-۱۹۶۱ ژبەر خەباتا وی یا کوردینی سۆ سالان هاتیە زیندان کرن.
- قەدری جان ژ نفیسەری بەراهی بو یین پشکداری د بزاقا رەوشەنبیری یا کوردی دا ل سویری کری، پشتی میر جەلادەت و میر کامیران بەدرخانی یەکەمین پشکدار و هاریکاری کوڤارا هاوار بوو دەمی ل ۱۵ گولانا ۱۹۳۲ ئەف کوڤارە دەرکەتی و ب قی چەندی ژی کەتیە دقادا خزمەتا رەوشەنبیری کوردی و دناڤبەرا سالی ۱۹۳۲-۱۹۶۱ و بەرەمیتن خوژ شیئرو چیرۆکان د پرانی کوڤارو روژنامین کوردی یین شامی و بەغدا دا بەلاڤکرینە. هەژبە ل قیری بیژین قەدری جان ژ شاعیری بەراهی یە یین شیئرا کوردی یا نوو نفیسی.
- ل روژا ۹ تەباخا ۱۹۷۲ ل باژیری شامی وەغەرا داوینی کریە و ل گورستانا شیخ خالدی نەقشەبەندی هەر ل قی باژیری هاتیە قەشارتن.

ژێدەر:

- (قەدری جان) ئ نەمر، گوتار، مصدق توفی، کوڤارا مەتین هژمار ۱۴، چریا دووی ۱۹۹۲، بپ ۱۹-۲۵.
- قەدری جان شاعیری داھینەرو نیشتمان پەرودەر، نازاد عەبدوالعزیز مزووری، دەزگەھی سپیریژ، هەولێر ۲۰۰۲.

گۆران

- گۆران ب ئېك ژ پېشهنهنگېن نووكرنې
دشېعرا كوردى دا دهېته هژمارتن دنېشا ئېكې
يا سهد ساليا بېستېدا، ناقى وى عهبدوللا
بهگ كورئ سلېمان بهگى كورئ عهبدوللا بهگه،
ل سالا ۱۹۰۴ يان ۱۹۰۵ ل باژېرى ههلهبجه
هاتيه سهر دنيايى.

- دهستپېكا خواندنا وى ب قورئانې و دهرسېن دى ل سهر
دهستى بابى وى دهستپېكربه، پاشان بو دهمهكى ل مزگهفتا پاشا يا
ههلهبجه بوويهفهقى.

- هېژ سهردهمى دهوله تا ئوسمانى بوو ل خواندنگهها سهرهتاييا
ههلهبجه هاتيه وهرگرتن، ههروهكى نهو بخو قه دگېرېت خواندنا وى ل
خواندنگههېتن رهسمى يا پچر پچر بوويه و ل سهر دهمى داگېركرنا ئېنگليزى
ل ههلهبجه رېزا چوارئ سهرهتايى ب داوى ئېنايه.

- سالا ۱۹۲۱ ئ بو خواندنې ل خواندنگهها عېلميه چوويه باژېرئ
كهركوكئ، بهلى ژبهه ههژارى و بى كهسپا خودهست ژ خواندنې بهردايه و
دناقبهرا سالىن ۱۹۲۲-۱۹۲۵ ئدا گهلهك دهست كورتي ب سهرى هاتيه.

- دناقبهرا سالىن ۱۹۲۵-۱۹۳۷ ل ههلهبجه و چهند دهقه رېن سهر ب
وئ قه ماموستايه تى كربه پاشان هاتيه قه گوهاستن بو فرمانگهها ئهشغالىن

ههتا ل سالای ۱۹۵۱ی هاتیە زیندانیکن.

- د سالین شهرئ جیهانیی ئیکیدا دگهل چند رهوشه نیرین کورد کارل پشکا کوردی یا ئیزگی رۆژه لاتئ نیریک ل باژیری یافا بی فهلهستینی کره.

- پشتی ل چریا دووی ۱۹۵۲ ژ زیندانی ده رکه تی زقریه سلیمانی بوویه به ریرسی رۆژناما (ژین).

- ل ۱۷/۱۰/۱۹۵۴ جارەکا دی هاتیە گرتن و ههتا ۱۲/۹/۱۹۵۶ د زیندانی شه مایه، پشتی ئازاد بووی دهست ب رینجبه ری کره ههتا ۱۷/۱۱/۱۹۵۶ی جارەکا دی هاتیە گرتن و ب سی سالان هاتیە حوکمدان و پشتی شورشا ۱۴ تیرمه هی ل ۱۰/۸/۱۹۵۸ ئازاد بوویه و زقریه سلیمانی و دقئ قوناغیدا پشکداری و چه ندین شاندین ملی بۆ یه کیتیا سوقیه تی و چینا ملی و کوریا دیوکراتیدا کره و سالای ۱۹۵۹ سه رپه رشتیا کو قارا (به یان) کره و ل فه رمانگه ها ئەشغال و ئیسکانا سلیمانی هاتیە دامه زراندن، به لی ل نیفا سالای ۱۹۶۰ ب بهانه کا نه ره وا ژقی کاری هاتیە ده رئێخستن، پاشتر هاتیە به غدا و موخازه ره ل پشکا کوردی یا کولیژا ئادا با به غدا داینه و وه ک ئەندامی دهسته کا نفیسه رین رۆژناما (ئازادی) کار کره.

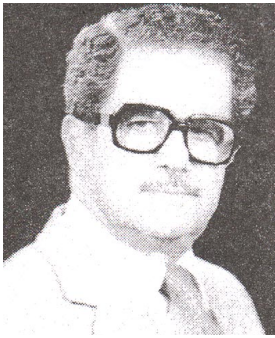
- ل دهستپیکا ۱۹۶۲ نه خوشیا په نجه شیری لی دیار بوویه و نشته رگه ربه ک ل به غدا بۆ هاتیە کرن به لی یا بی مفا بوویه، ل مه ها نیسانی ب مه ره ما چاره کرنی چوویه موسکو و سی مه هان ل باشتین نه خوشخانین وی مایه و زقریه شه عیراقی به لی نه خوشیی رۆژ بۆ رۆژی

پتر تنگاف کربه هه تا زفربه شه سلیمانی و ل رۆژا ١٨ چریا دووی
١٩٦٢ ئی به کجاری خاترا خوژ وهلات و گهلئ خو خاستیه .
- ل دهستپیکا سالتین سیهان گۆران وهک شاعیره کی ناقداری کورد
هاتییه نیاسین ، زیده باری چهن دین بابه تین دی یین ئه ده بی به رده و امی ب
نقیسینا شیعری دایه و رۆژ ل دیف رۆژی پتر وهک شاعیره کی ناقدار هاتییه
نیاسین و به که مین دیوانا وی ب ناقتی به ههشت و یادگار ل سالا ١٩٤٨ ئی
هاتییه چاپ کرن ، پاشان چهن د دیوانین وی هاتییه چاپ کرن و ل سالا ١٩٨٠ ئی
سه رجه می دیوانا وی ل به غدا هاتییه چاپ کرن .

ژندهر:

دیوانی گوران، پیشه کی محمه دی مه لا که ریم، به غدا- ١٩٨٠

جهمال بابان

- (جهمال عهبدولقادر عهزمی بابان) ل
سالا ۱۹۲۷ ل سلیمانیی هاتیه سهر دنیا یی.
- خواندنا سهره تایی و نا فنجی و ناماده یی
ل سلیمانیی خواندیه، ل سالا ۱۹۵۰ کولیژا
ماف ل به غدا ب داوی ئینایه.
- پاشتر هه تا سالا ۱۹۵۹ ی ل ناحییتن
تانجه رو، عه ربه ت، خو رمال، قه ره داخ، میرزا
روسته م، حه ریر و حه ویجه وهک ریقه به ری ناحییتن کار کره، پاشتر وهک
ریقه به ری گشتی با ژیرفانیان ل به غدا، سه روکی با ژیرفانی سلیمانیی،
سکرتییر گشتی ل کو ری زانیاری کورد- به غدا، ریقه به ری ده زگه هی
ره وشه نبیری و به لاقرنا کوردی- به غدا کار کره و ل سالا ۱۹۷۴ هاتیه
خانه نشینکرن و نهول به غدا دژیت.
- ل ده ستپیکا سالتن پینجیان قه به ره مین وی دپرانیا کو قارو
روژنامین کوردی دا هاتینه به لاقرنا و ۱۶ په رتوکین چاپکری هه نه.
به ره مین وی ژ چیرۆک، شانۆگه ری، جوگرافیا، دیرۆک و بیره اتن پیکه اتینه.
- دده می سه روکاتیا وی دا بو با ژیرفانی (سلیمانیی) کو قارا سلیمانی
ب نا قی قی با ژیرفانیی قه به لاقرنا و ئه و بخوژی سه رنقیسه ری وی بو،
هه ره سان د دده می ریقه به ریا وی دا بو ده زگه هی ره وشه نبیری و به لاقرنا
کوردی سه رنقیسه ری کو قارا (به بیان) بو.

ژیده ر:-

- سه روک شاره وانیه کانی سلیمانی ۱۸۹۰-۲۰۰۳، عه بدولخالد صابر، سلیمانی-۲۰۰۳، پ ۱۳۱-۱۳۵.
- مذکرات علی کمال عبدالرحمن، تقدیم و تحقیق جهمال بابان، بغداد- ۲۰۰۱

جگه ر خوین

- شاعیر و نقیسهکاری و هلا تپاریز جگه ر خوین
(شیخ موس مهلا حسنه) ل سال ۱۹۰۳ ل گوندی
(هه ساری) قهزا (میردینی) هاتیه سه ر دنیا بی.
- ژ کۆما ۱۱ خوشک و بران تنی
جگه ر خوین و برابهک و خوشکهک مانه، وان ژ
ژیانه کا هه ژاری و پیری برس و دژاوری بووراندیه و
ئیش و نازار ژ دهستی ده ره بهگ و شیخان دیتینه.

- جگه ر خوین هیژ د سالتین زارۆکییدا دهست ب هه موو رهنگین
رینجبه ری کره ژبو کو زکی خو و دایک و بابین خو تیر بکهت، دژی ۱۵-
۱۶ سالییدا دایک و بابین وی ل دیف یهک وهغه را داوی دکهن، نهوژی
جارنا ل جهم برایی خو بی مهزن و جارنا ل جهم خوشکا خو دژیت و بو وان
شقانی و رینجبه ری دکهت، دناقبه را ۱۹۱۸-۱۹۲۰ ایدا ل سه ر خیچا
شه منده فه ری کار دکهت.

- جگه ر خوین د زارۆکاتیا خوهدا چهند جارن چوویه بهر خواندنی، بهلن
ژبه ر هه ژاری نه کاریه بهرده وامیی ب خواندنی بدهت و سه ر ژ نوی ل سال
۱۹۲۰ ب مه ره ما خواندنی به ره ف دهشتا دیار به کری و ژ ویری به ره ف جهین
دی دده ته ری و خواندنا ۱۵ سالان ب هه شت سالان ب داوی دئینه و ل سال
۱۹۲۸ دبیته مه لا و هه ر وی سالی ژی ژیا نا خیزانی پیک دئینه.

- دڦى قوناغى و ب دروستى ل سالا ۱۹۲۴ جگه ر خوبى وهك نهوبخو
شه دگيريت ل سهر دهستى (شهوقى بهگى نهرخينى) هشير دبیت و ههستا
كوردپهروهى و وهلاتپاريزى ل جهم پهيدا دبیت و پشتى شوڤشا شېخ
سه عیدى پيران ۱۹۲۵ ههستا وى يا كوردینى ب هیتتر دكه قیت.

- ل دهستپيكا سالتن سيهان ژ سه د ساليا بيستى جگه ر خوبى دهست ژ
مه لاتیى بهرددهت دهست ب خه باتا نه ته وایه تی و رهوشه نبیری دكه ت، ب
تایبهت پشتى كومير جه لاددهت به درخان ل سالا ۱۹۳۲ ب به لافكرنا كوڤارا
(هاوار) دهست ب شوڤشا خويا رهوشه نبیری دكه ت، جگه ر خوبى رولهك
گرنگ دڦى شوڤشا رهوشه نبیریدا دگيريت، ژ هژمار چوارى ۳ تیرمه ها
۱۹۳۲ كوڤارا (هاوار) دهست ب به لافكرنا به رهه مین خو دڦى كوڤاریدا
دكه ت و به رهه مین وى دڦى كوڤارى و كوڤارين پاشتر يین به درخانيان دا
جههك دیار هه به. و دیوانا وى يا ئيكي ل سالا ۱۹۴۵ و رومانا وى يین
ئيكى ل سالا ۱۹۴۶ دگهل زنجیرا په رتوكین چاپكریین په رتوكخانا هاوارى
هاتینه چاپكرن.

- دوارى ريكخستن و سياسیدا ل سالا ۱۹۳۷ جگه ر خوبى هندهك هه قالین
خو كومه له يهك كوردى ل ژیر ناڤى (نادیا جوانكورد) ل نامودى دادمه زرين و بو
به كه مین جار ل ڦى نادى دهرسین زمان و دیرۆك و رهوشا كوردان ددهن خورتین
كورد، به لى هه زوى دهسته لاتدارین فره نسی وى نادى دگرن.

- ل سالا ۱۹۴۶ جگه ر خوبى دگه هته ریزین كومه لا (خوبیوون) و هه ر
وى سالى ناڤى (خوبیوون) دبیته جقاتا (نازادى و يه كیتیا كوردستانى)
به لى پشتى دهه كه كى ژڦى جقاتى دوير دكه قیت و ل سالا ۱۹۴۹ دبیته

هه‌قالی کومۆنیستان و هه‌تا سالای ۱۹۵۷ی وه‌ک هه‌قاله‌کی وانێ چالاک کار دکه‌ت و سه‌روکاتیا کۆمیتا ئاشتی ل جزیری دگریته ده‌ست، دقنی سالییدا دگه‌ل هه‌ده‌ک هه‌قالین خوژ کومۆنیستان دویر دکه‌فن و ریکخستنا نازاد دادمه‌زبین و ل سالای ۱۹۵۸ی دگه‌ل پارتییا دیمۆکراتا کورد ل سوریی هه‌قدگرن.

- ل سالای ۱۹۵۹ جگه‌رخوبین ده‌یته عیراقی و ل باژیری به‌غدا رۆله‌ک گرنگ د بزاقا ره‌وشه‌نبیری یا کوردی دا دگیتیت و به‌ره‌مه‌مین خوه‌ل کۆفاره‌و رۆژنامه‌ین کوردی یین عیراقییدا به‌لاقدکه‌ت و ل پشکا زمانێ کوردی یا کولیژا ئادابا به‌غدا هه‌تا سالای ۱۹۶۲ وه‌ک مامۆستا کار دکه‌ت و زانکۆیا به‌غدا سێ کتیبین وی (ئاواو ده‌ستورا زمانێ کوردی) ل سالای ۱۹۶۱ی و دو به‌رگین (فه‌ره‌نگا کوردی) ل سالای ۱۹۶۲ی چاپ دکه‌ت.

- پشتی ده‌ستپیکرنا شوژشا کوردستانێ ل ئه‌یلولا ۱۹۶۱ی ل سالای ۱۹۶۲ی حکومه‌تا عیراقی وی ناچار دکه‌ت فه‌گه‌ریته سوریی.

- سالای ۱۹۶۹ی جگه‌رخوبین ده‌یته ناف شوژشا کوردستانا عیراقی نیزیکی ساله‌کی دمینیت و فه‌دگه‌ریته‌فه کوردستانا سوریی و ل ویری توشی ئیشاندن و گرفتاریین رژیما سوری دبیت و ده‌یته زبندانکرن و ل سالای ۱۹۷۳ په‌نا ده‌ته لبنانی و هه‌تا سالای ۱۹۷۵ی ل ویری دمینیت و دیوانا خوبا سێ یی ل به‌یروتی چاپ دکه‌ت.

- ل سالای ۱۹۷۹ دچیته وه‌لاتی سویدی و پینج سالین داوین ژ ژبی خو ل ویری دبوورینیت و چه‌ندین په‌رتوکین خول ویری چاپدکه‌ت، هه‌تا ل شه‌قا ۱۹۸۴/۱۰/۲۲ ل باژیری ستوکه‌ولمی چوویه به‌ردلوقانیا خودی، ل رۆژا ۱۱/۴ ب ئاماده‌بوونا نیزیکی هزار وه‌لاتپاریزین کورد جه‌نازی وی ژ

فرۆکه‌خانا ستوکھولمی شاندىن سورىي و ل شه‌قا ۱۱/۴ ب هزاران كورد ل
پيشوازي سونديكا جه‌نازي وى بوون ل فرۆكه‌خانا شامى و ل رۆژا ۱۱/۵
ب ناماده‌بوونا پتر ژسه‌د هزار كه‌سان ل باژيړي قاميشلو و ل ديف راسپاردا
وى هاته‌فه‌شارتن.

- ب ده‌هان په‌رتوكيڼ جگه‌رخوڼي دواړين جودايين شيعر، فولكلور،
رۆمان، ديروك، ريزمان، فه‌ره‌نگ دا هاتينه چاپكرن و هنده‌ك ژي چه‌ند
چاركي هاتينه چاپكرن.

ژيډه‌ر:-

- ۱- كوڤارا هيشي، هژمار ۳، شوياتا ۱۹۸۵ پاريس
- ۲- كوڤارا هاوار، هژمار ۴، تيرمه‌ها ۱۹۳۲ شام
- ۳- كوني ره‌ش، جه‌لادت به‌درخان، ژيان و راماني وى ستوكهولم- ۱۹۹۷
- ۴- ژيډه‌ريڼ دي

معروف (مارف) بهرزنجی

- ژ که سایه تیپن پیشکه تنخوازو یاساناسین ناقدارین کورده و سالیین پینجییان و دهستیپیکا شیستان ژ سه د سالییا چوویی، کورئ شیخ عه بدولکه ریمی قادر که ره مه ژ بنه مالا شیخ حه سه نی قه ره چیتواری، ل مه ها شویاتا ۱۹۲۱ ل قادر که ره م هاتیه سه ردنیایی، سالا ۱۹۴۸ کولیژا یاسا ب داوی ئینایه و بوویه پاریزه.

- ژ دهستیپیکا گه نجیتیا خوڤه دهست ب کارئ سیاسی کره و وهک که سایه تیه کی پیشقه رو و ناشتیخواز هاتیه نیاسین و دهه مانده مدا دهست ب خه باتا ره وشه نبیری کره، شیعرین خوب نازناقئ (پشکو) و چیروکین خو ب ناقئ خو یین راسته قینه به لاقکرینه.

- سالا ۱۹۴۸ دگه ل (ئبراهیم نه حمه د) ی وهک نوینه رین به ره ی نیشتمانی ل سلیمانی کار کره، سالا ۱۹۵۸ ئ نه ندانی دهسته کا نفیسه رین کوڤارا (شه فقه) بو، نه واهژمارا وی یا یه که م ل ۱۵ کانونا دووی ۱۹۵۸ ئ ل کهرکوکی هاتیه به لاقکرن.

- ل سالا ۱۹۵۸ بوویه سکرتری لیژنا بهرگری ژ ناشتی ل کهرکوکی و پاشان وهک سهروکی باژیرقانی کهرکوکی هاتیه هه لبرارتن.

- بهرهمین وی ده برینئ ژ هزرین پیشقه رو، خه باتا نه ته وایه تی و چینایه تی و رولئ ته خا ره وشه نبیر دهشیارکرنا ملله تیدا دکهن.

- پشتی روودانا کهرکوکئی یا سالا ۱۹۵۹ دهیته زیندانکرن و ل روژا
۲۳ خزیرانا ۱۹۶۳ ل زیندانا کهرکوکئی دهیته سیداره‌دان و دگه‌هیته ریزا
شه‌هیدین کوردستانی.

ژندهر:-

عومەر مه‌عروف به‌رزنجی، لیکولینه‌وه‌و بیبلوگرافیای چیرۆکی کوردی ۱۹۲۵-
۱۹۶۹، بەغدا، ۱۹۷۸.

كاميران به درخان

- كورئ ئەمىن ئالى به درخان نه ئىيى مىر به درخان مىرئى ناقدارى مىرگه ها (بۆتان)ه، ل سالا ۱۹۹۵ ل ئەستەمبۆلى هاتيه سەر دنيايى، قوناغىن خواندنئى ل ئەستەمبۆلى خواندینه هه تا باوه رناما ياسا (قانون) وه رگرتى.

- ل دەستپىكا ژيى خو تىكه لى بزاف و

چالاكيتن رهوشه نبىرى و سياسيتن كوردى ل ئەستەمبۆلى بوويه، به رهه ميتن خود كوڤار و رۆژناميتن كوردى و توركى بيتن وى باژيىرى دناقبه را سالىن ۱۹۰۸-۱۹۲۰ وهك كوڤارىن (اجتهاد)، سه ره ستى، ژين به لاشكرينه، هه ر دقئى قوناغىدا پشكدارى د رىكخراويتن كوردى بيتن وهك (كورد تعالى جمعيتى) و (كورد تشكيلات اجتماعى جمعيتى) كۆمه لا پيشكه تنا كوردان و كۆمه لا رىكخستنتين جفاكيتن كوردى دا كرىه.

- پشتى كه مال ئەتاتوركى ل سالا ۱۹۲۲ دهستهلالات ل توركىا گرتيه دهست و دهست ب هه وپن قركرنا گه لئى كورد كرى، مىر كاميران و بنه مالا وان مشهخت دبنه وه لاتيتن جودا بيتن جيهانئى.

- ل سالا ۱۹۲۷ ل باژيىرى (بهمدون)ئى لىبانئى دگه ل مىر جه لاددهت به درخان برايى خو و چه ندين كه سايه تىيتن دى بيتن كورد كۆمه لا

(خۆببۆون) دادمه زربنن.

- ل ساللا ۱۹۳۰ باوه رناما دكتورا د ياسادا ل زانكۆيا باژيړي لاييزيك ل ئەلمانيا وهر دگريت دزقربته قه باژيړي به پروت.

- ژ ساللا ۱۹۳۲ و پاشتر دگهل مير جه لادته به درخاني براي خو پشكداري د بزافا رهوشه نيبريا كوردى دا دكهت و ب به رهه مين خو رۆله كى گرنك د كۆفارا هاوار (شام، ۱۹۳۲-۱۹۴۳) و كۆفارا رۆناهي (۱۹۴۲- ۱۹۴۵ شام) و وهشاني كتيبخانا هاوار دادگيريت و يه كه مين په رتوكا وى ب ناقي (دلى كۆرين من) ل شامى ب تيبين لاتيني و زمانى كوردى ساللا ۱۹۳۲ دهيتته چاپكرن.

- هه ر دقي قوناغي دا رۆله ك گرنك دبه لافكرن و چه سپاندا تيبين لاتيني يين كوردى دا دگيريت و دو په رتوكين وى ژبو فيركرنا شان تيبان ب ناقين (ئەلفايبيا كوردى) و (ئەلفايبيا من) ل شامى سالين ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸ دهيتته چاپكرن.

- ئەويخول ساللا ۱۹۴۳-۱۹۴۶ رۆژناما (رۆژا نوو) ل ساللا ۱۹۴۳ ۱۹۴۵- رۆژناما (ستير) ل باژيړي به پروتي به لاقدكهت، هه ر وى بخوژى ل ساللا ۱۹۴۳ ئى خواندنگه هه ك كوردى ب فان تيبان ل به پروتي بو كوردين مشهخت و سه رگونيكري قه كربه.

- ل ساللا ۱۹۴۷ دچيته فره نسا و لى ئاكنجى دبیت و دگهل گه هشتنا وى بو قى وه لاني سه نته ره كى ئه رشيفى و رهوشه نيبيري ب ناقي سه نته ري قه كوليني كوردى ل پارس دادمه زرينيت و مه ره ما وى ژ قى سه نته ري ناساندا دۆزا گه لى كورد بوو ب جيهاني و بو قى مه ره مى ژى بولته نه كى هه يشانه يين

قانع

- ل ۱۵ ئەيلولا ۱۸۹۸ ل گوندئ (پيشين)

دەقەرا شارەزور ھاتىيە سەردنيايئ. د ژيئ ۴۰
رؤژيدا بابئ وى وەغەرا داويئ كرىيە و پشتى
دەمەكى كورت داىكا وى ژى وەغەرا داويئ
دكەت و مامپن وى ژى خولئ ناكەنە خودان و
دژيانەكا دژوار و پر دەريەدەريدا دژيت.

- پشتى دەمەكى ئىك ژ مرؤقپن وى يين دوپر ل دەقەرا (مەريوان)
ددانیتە بەرخواندنا فەقيياتيئ و ھيژ باش فيرى خواندنئ نەبووى عەشقا
شيعر نقيسينئ و خواندنا شيعرى ل جەم وى ديارد بيت و ئەقەژى دبيتە
دەستپىكا ژيانا وى يا ئەدەبى.

- دسالىن شەرى جىھانيئ ئىكىدا وەك زوربەى خواندەقانىن ئايىنى
يىن وى سەردەمى پشكدارىئ دسەريدا دكەت، پشتى شۆرشا ئوكتوبەرى
يا ۱۹۱۷، ئەف شۆرشە كاودانى شەرى دگوهریت ب مفايئ گەلین ژيئر
دەستين دەقەرى و ھزرەكا نوى دژيانا وى يا رەوشەنبيريدا سەرھلددەت و
دوبارە دەست ب خواندنا خو دكەتەقەو بو قئ مەرەمئ باژيئرین وەك
سنە، سابلاخ، شنۆ، ھەولپير، كەركوك، سلیمانی، كۆبە و بيارە دگەرييت
و دوا قوناغا خواندنا خو دئینتە مەريوان و ل ويئرئ ب ئىك جارى دەست
ژ خواندنئ بەرددەت.

- ل دهستپيكا ژيبي خو توشي نه ساخيا تنگه نه فسهبي دبيت و روژ ل ديف روژي لي زيده دبيت هه تا ب قئ ئيشي وهغرا داويي دکهت.

- کاوداني شهري جيهاني و کاربگه ربا شورشائوکتوبهري يا سوشياليست ل سالا ۱۹۱۷ و به لاقبوونا بيروبا وهرين پيشقهرو ل دهقهي و کاربگه ربا شورشين کوردستاني بين پشتي شهري جيهاني ئيکي، کاربگه ري ل سهر ناههروکي شيعرا وي کريه و ژ شيعرا دلداري و ئاييني بهرهف شيعرا وه لاتيپاريزي بريه و ل دهستپيکا ساليين سيهان ژ سه د ساليا بيستي وهک شاعيرهکي نه ته و ايه تي هاتيه نياسين و دگهل قئ چهندي هزارا چينايه تي و خه بات دژي ده ره به گان و بهرگريکرن ژ مافيئ هه ژارو جوتياران جههکي ديار د شيعرا وي دا گرتيه.

- ژ سالا ۱۹۵۳ هه دهست ب چاپکرنا ديوانين شيعرين خو کريه و دژي وي دا پينج ديوانين وي هاتينه چاپکرن و پشتي وهغرا وي ژي هندهکين دي هاتينه چاپکرن.

- د ژيبي خودا مه لايه تي، ماموستايي، فه رمانبه ري، کريکاري، ناشقاني و ريئنجبه ريئين دي کرينه. ل سالا ۱۹۴۶ ئي پشکداري د کومارا کوردستان ل مه هابادي کريه.

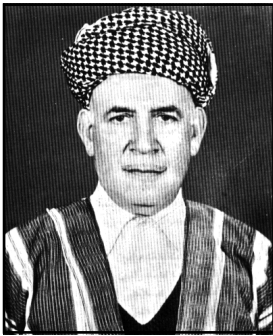
- د ساليين پينجيان و شپستان ژ سه د ساليا چويي چهند جاران هاتيه زيندانکرن، ل سالا ۱۹۶۳ و دئه نجامي کاوداني دژواري کوردستانيدا دگهل خه لکي چهند گوندهکين دهقه را پينجوين دهريزي ئاليي روژه لاتي کوردستاني دبن، ده ملدهست رژيما ئيراني وي و کوري وي دگرن و ل زيندانا (قه جهر) ل ته راني زينداني دکهن. پشتي ژقئ

زیندانی نازاد دبیت دزقریتہ (پینجوین) و ل دهستیپیکا ۱۹۶۵ ل گوندی
(لهنگه دئی) دهقہرا (شلیتر) نیشته جی دبیت.
- ل روژا ۷ گولانا ۱۹۶۵ وهغهرا داویج دکهت و تنی ۳۰۰ فلسین
وی سهردهمی ل پاش خو دهیلیت.

ژیدەر:-

دیوانی قانع، برهان قانع کۆی کردووته وهو چاپی کردووه، ۱۹۷۹، چاپخانا
زانکۆی سلیمانی، بپ ۵-۱۵.

سادق به هائەدین

- نقیسه‌ری نەمر سادق به هائەدین ژ بنه‌مالا کتانی یا ئامیدی، قی بنه‌مالی د سەد سالی چوویدا رۆلەک گرنگ د بزاقا ره‌وشه‌نبیری و سیاسی و جفاکیا ده‌قه‌رتیدا گتیرایه و چه‌ندین که‌سایه‌تیین ناقدار ژ قی بنه‌مالی هه‌لکه‌تینه و سه‌یدایی سادق ئیکه ژ وان، ل هه‌بشا گۆلانا سالا ۱۹۱۸ ل ئامیدی هاتیه سەر دنیایی و ده‌ستپیکا خواندنا خوب خواندنا قورئانی و دهرسین ئایینی و هۆزانی شاعیرین کلاسیکین کوردی و فارس ده‌ستپیکریه .

- دناقه‌را سالی ۱۹۲۵-۱۹۳۲ قوناغا سه‌ره‌تایی ل ئامیدی ب داوی ئینایه سالا پاشتر ژ بهر ده‌ستکورتیی نه‌شیا بۆ خواندنا دواناڤنجی بچیته موسلی، له‌وما ل ئامیدی ده‌ست ب رینجه‌ریی کریه هه‌تا ل سالا ۱۹۳۵ بۆ خواندنا قی قوناغی چوویه موسل و سالا ۱۹۳۹ ب داوی ئینایه و پاشتر ل کولیژا مامۆستایان یا بلند (دارالمعلمین العالیه) ل به‌غدا هاتیه وەرگرتن ول سالا ۱۹۴۴ ب داوی ئینایه و ل ۱۹۴۴/۹/۲۳ وه‌ک مامۆستا ل دواناڤنجیا که‌رکوک هاتیه دامه‌زراندن و پشتی ده‌مه‌کی کورت هاتیه فه‌گوه‌استن بۆ دواناڤنجیا هه‌له‌بجه و پاشتر ل سلیمانیه، زاخو، هیت

(پاریزگه‌ها رمادی) مامۆستایه‌تی کره، هه‌تا ل سا‌لا ۱۹۵۶ هاتیه
قه‌گوه‌استن بۆ دوانا‌ئنجیا (الر‌صافه) ل به‌غدا و سا‌لا ۱۹۵۹ بوویه
هاریکاری ریفه‌به‌ری گشتیی خ‌واندنا کوردی ل به‌غدا، هه‌ر دفتی قوناغیدا
هه‌تا سا‌لا ۱۹۶۶ ئی ل پشکا کوردی یا کولیا ئاداب ل به‌غدا ده‌رس گوتینه،
و ل سا‌لا ۱۹۶۳ ل دیف داخ‌ازا خو هاتیه قه‌گوه‌استن بۆ نا‌ئنجیا (الغریبه)
ل به‌غدا و ل سا‌لا ۱۹۷۳ هاتیه خانه‌نشین‌کرن و ل ۱۶ خ‌زیرانا ۱۹۸۲ ئی د
کومبوونه‌کا کۆری زانیاری کورد دا توشی نه‌ساخیا دلی دبیت و پشتی
ده‌مژمیره‌کی ل نه‌خوشخانی چوویه به‌ر دلوقانیا خودی.

- سه‌یدایی سادق ژ بنه‌مالا (کتانی) یا کوردپه‌روه‌رو ره‌وشه‌نبیری
بوویه، له‌وما ژی ل ده‌ستپیکا ژیی وی هه‌ستا کوردینی و عه‌شقا ره‌وشه‌نبیری
و په‌یقا کوردی ل جه‌م وی په‌یدا بوویه، ل سا‌لا ۱۹۳۶ ئی رۆژناما (ژیان)
ئه‌و ل سلیمانیی ده‌ردکه‌ت ب ریکا شه‌هید عیزه‌ت عه‌بدولعه‌زیز گه‌هشتیه
ده‌ستین وی و پاشتر پشکداری تیدا کره، ل سالی‌ن ۱۹۳۹-۱۹۴۱ کۆفارا
(هاوار) یا شامی دگه‌هسته‌ ده‌ستین وی ل به‌غدا، هه‌ر وی سه‌رده‌می ژ
خ‌وانده‌فانین کۆفارا گه‌لاویژ یا به‌غدا بوو. ب فتی چه‌ندی که‌تیه دقادا
ره‌وشه‌نبیری و په‌یقا کوردی دا.

- ژ سا‌لا ۱۹۵۶-۱۹۵۸ ئی هه‌یفتی دو جار ان به‌رنامه‌کی دیروکی ل
ئیزگی کوردیی به‌غدا پیشکه‌ش دکر، پشتی شو‌رشا ۱۴ تیرمه‌ها ۱۹۵۸ ب
سی رۆژان ده‌ست ب کاری کره ل ئیزگی کوردیی به‌غدا و ل سا‌لا ۱۹۶۰ -
۱۹۶۲ سه‌روکی پشکا کوردیا ئیزگی به‌غدا بوو، دپرانیا سالی‌ن پاشتردا
به‌رنامه‌ین ره‌وشه‌نبیری و زمانقانی ل ئیزگی کوردیی به‌غدا و تیله‌فزیونا

كوردى ل كەركوكى پيشكەشكە شىركىنە .

- ل دىف ئاگە ھەدارىيا مە يەكەمىن بەرھەمىن سەيداي د كۆڧارا رۆژى نوئى يا ۱۹۶۰ و كۆڧارا رۆناھى ھژمار ۷ و ۸ يا ۱۹۶۱ ئى ھاتىنە بەلاڧكرن، پشتى دەرکەتتا رۆژناما (براىى) پاشىبەندى (التاخى) د نافبەرا ۱۹۶۶- ۱۹۶۹ ئىدا سەيدايى سادق مشە بابەت دڧى رۆژنامىدا بەلاڧكرىنە، پشتى پىكھاتتا ئادارا ۱۹۷۰ ھەتا وەغەرا وى يا داويى و پىرانىا رۆژنامە و گۆڧارىن كوردى دا بەرھەمىن خو بەلاڧكرىنە .

- ل سالا ۱۹۷۳ يەكەمىن پەرتوكا وى ب ناڧى (ئىدىيەمىت كوردى) د ۱۶۲ بەرپەراندا ژ ئالىى كۆزى زانىارى كورد ل بەغدا ھاتىيە چاپكرن . و پاشتر پىتر ژ ۱۰ پەرتوكىن وى دوارى رىزمان و زمانى كوردى ، توپژاندا ديوانىن شاعىرىن كورد، دىرۆكا ئەدەبى كوردى و فولكلورى كوردى دا ھاتىنە چاپكرن . زىدەبارى پشكدارىا وى د وەرگىيران و دانانا چەندىن پەرتوكان بو قوناغىن جودايىن خواندنا كوردى .

ژىدەر:-

- د . بەدرخان سەندى، سادق بەھائەدىن نڧىسەڧانەكى كوردە، بەغدا ۱۹۶۳ .

مهلا خه لیل سلیمان

- پاشتر ب (مشهختی) هاتیه نیاسین شاعیرهکی ناقدارو کهساتیهکی کورد پهروهه، ل ساللا ۱۹۰۰ ل گوندی (یهلهوات) رۆژئاڤایی چیاپی مهقلوبی هاتیه سهه دنیاپی، ل گوندی دیناران ل ناڤکوری دهست ب خواندنا قورئانی کرهه، نیزیکی ۲۰ سالان ل گوندو باژیری کوردستانی گههریاهه و مرئولی وهگرئنا زانستین ئایینی بوویه ههتا باوهرناما مهلاههتیبی وهگرئی و پاشتر ل چهندن جهان مهلاههتی کرهه و دههسین ئایینی گوئینه.

- مهلا خه لیلی ل دهستیچکا ژیبی خو دهست ب نقیسینا شیعری کرهه و جهی خو دناڤ تهخین خه لکی کورد پهروهه ردا گرتیه، ل سههدهمی مهلکین عیراڤی هاتیه دناڤ ریزین پارتی دموکراتی کوردستان، د سالین شورش ئهیلولیدا وهک ئه ندامی لیژنا ناوچا شیخان یا پارتی کار کرهه.

- پشتی پیلانا ۶ ئادارا ۱۹۷۵ ئه وژی مشهخت بوویه ئیرانی و ل ویری نازناڤی (مشهختی) بو خو ههلبژارتیه و ل باژیری یهزدی ئیرانی ژیاپه، بهلی ههه یی بهردهوام بوویه ل سهه خهباتا خوبا کوردینی و چالاکیین رهوشه نبیری و دڤی قوناغیدا مهلا خه لیلی مشهختی چهندن

بهره‌میتن ره‌وشه‌نبیری بهره‌فکرینه وهک: -
ته‌فسیرا قورتانی ب کوردی، حه‌فت به‌رگه
چارینیت خه‌یام ب کوردی
دیوانا باباتا‌هری هه‌مه‌دانی ب کرمانجی
دیوانا شی‌عرتین وی و چهند بهره‌میتن دیتر.
- پشتی سه‌رهلدانا ۱۹۹۱ئ زقریه‌قه کوردستانا نازاد و ل کۆمه‌لگه‌هتی
چره ده‌قه‌را شی‌خان ئاکنجی بوویه.
دقی قوناغیدا پشکداری د چهندین سمینارو فیسته‌قالین ره‌وشه‌نبیری
ل دهوکئی کریمه و چارینیت خه‌یام ژ وه‌رگیرانا وی ل ساللا ۱۹۹۶ئ ل دهوکئی
هاتیه چاپکرن و دیوانا وی و ده‌هان بهره‌میتن دی چا‌ه‌ریی چاپینه.

ژئده‌ر:

- پیشه‌کیی ره‌شید فندی بۆ چارینیت خه‌یام، دهوک ۱۹۹۶.
- مه‌لا خه‌لیلی مشه‌ختی، گوتار، په‌یمان، هژمار ۲۲، ۱۹۹۵/۴/۵.

عه‌ره‌بی شه‌مۆ

- نقیسکارو رۆمانقیسی ناقداری کورد
(عه‌ره‌بی شه‌مۆ) یی دناقه‌ندی ره‌وشه‌نبیریین
ئیکه‌تیا شوقیه‌تیا جاران ب (عه‌ره‌ب شامۆبیچیچ
شامیلوف) ده‌اته‌نیاسین، ل‌سالا ۱۸۹۷ئ ل
گوندی (سوسوز) ده‌ق‌ه‌را (قارس) ژ‌مالباته‌کا
شیخین ئیزدیان هاتیه‌سه‌ر دنبا‌یی.

- ده‌ستپیکا ژیی زارۆکینیا خوب شقانیی ده‌ستپیکریه، پاشان ژ
ئه‌نجامی هه‌ژاریی ژبو رینجبه‌ریی چوویه‌گوندی (ئه‌لکه‌سه‌ندروف) و دگه‌ل
کارکرنی ل خواندنگه‌ها وی گوندی خواندیه.

- ده‌می د‌سالین شه‌ری جیهانیی ئیکیدا هی‌زین له‌شکری روسی
گه‌هشتینه‌ده‌ق‌ه‌رین کوردی (عه‌ره‌بی شه‌مۆ) وه‌ک وه‌رگیر دگه‌ل وان کار کریه،
به‌لی پستی دو‌سالان هاتیه‌ده‌ریخستن، ئه‌و ژی چوویه‌باژیری (ساری
قامیش) بو کارکرنی و ل ویری په‌یوه‌ندی دگه‌ل ریک‌خراوین نه‌یتی یین
شۆرشگیرین به‌لشه‌فیک کریه، دئه‌نجامدا ل‌سالا ۱۹۱۷ هاتیه‌زیندانیکن
پستی ده‌مه‌کی هاتیه‌ئازادکرن.

- پستی شۆرشا ئوکتویه‌را ۱۹۱۷ چوویه‌د‌ریزین له‌شکری سووری
سوقیه‌تی دا و هه‌تا‌سالا ۱۹۲۰ پشکداری دچهند شه‌رادا کریه و سن

جاران هاتیه بریندار کرن.

- پشتی داوی هاتنا شهری چوویه مؤسکو و ل پهیمانگه‌ها لازاریف یا زمانین رۆژه‌لات خواندیه و ب نه‌نجامین باش ئەف پهیمانگه‌ها ب داوی ئینایه و زقریه‌قه ئهرمه‌نیا سوڤیه‌تی و پشکداری د دانانا ئەلیف بایا کوردی ل سهر بنیاتی (رینقیسا لاتینی) و خواندنگه‌ها مامۆستایین سهره‌تایی بۆ گه‌نجین کورد کره‌و ئەو بخوژی ریشه‌به‌ری وئ بوو و پشکداری د دامه‌زاندنا یه‌که‌مین رۆژناما کوردی ل ئیکه‌تیا سوڤیه‌تی ب ناقن (ریبا تازه) ل سالا ۱۹۳۰ی کره‌و ئەو بخوژی یه‌که‌مین سهرنقیسه‌ری وئ بوو.

- دقئ واریدا رۆله‌ک گرنگ د به‌لاڤکرنا زمانی کوردی و پینگه‌هاندنا قوتایی و مامۆستا و زانایین کورد دا گیرایه‌و چهن‌دین قوتاییین کورد مینا (قهناتی کوردۆ) ب پشته‌قانیای وی گه‌هشتینه ئاستین ئەکادیمیین بلند.

- په‌یوه‌ندیین راسته‌وخو دگه‌ل ناقه‌ندیین رۆژه‌لاتناسی ب تاییه‌ت رۆژه‌لاتناسین په‌یوه‌ندی ب قه‌کولینین کوردی قه‌ هه‌ی وه‌ک ئەکادیمی (مار) و ئەکادیمی (ئوربیلی) و یین دی هه‌بوون و ب هاندانا وان ژئ ل ده‌ستپیکاکا سالیین سیهان ژسه‌د سالیای بیستی زنجیره‌کا قه‌کولین و بابه‌تین په‌یوه‌ندی ب کوردان قه‌ هه‌ین نقیسینه‌و به‌لاڤکرینه‌کو په‌رتۆکا وی (ده‌رباره‌ی پرسا ده‌ره‌به‌گیی دناق کوردان ده) ئیکه‌ ژ وان به‌ره‌مان.

- د سه‌رده‌می سته‌مکاریا ستالینیدا ل ئیکه‌تیا سوڤیه‌تی نیژیکی بیست سالان هاتیه‌ دویرئ‌خستن بۆ (سیبیریا) و ل ویری ژبانه‌کا دژوار ژبایه‌ و هه‌موو کارین گران کرینه‌.

- قن چهن‌دی وریا وی نه‌به‌زاندیه و پشتی زقریه‌قه ب خورتی هاتیه‌ قه‌

دمه‌یدانا ره‌وشه‌نبیریا کوردی دا و ب تایبته دوارئ چیرۆکی و رۆمانا کوردی دا به‌ره‌میتن بهادارو نهمر نفیسینه و چیرۆکنفیسئ ئیکانه‌یی کورد بوویه د وی چاخیدا گه‌هشتیه ئاستئ ئه‌ده‌بی جیهانی و رۆمانیتن وی بو چهن‌دین زمانیتن ئیکه‌تیا سوڤیه‌تا جاران و ئه‌وروپی هاتینه وهرگیران.

- ژ رۆمانیتن وی بیتن ناقدار (شقانئ کورد)، (که‌لا دمدم) و (رئیا به‌خته‌وه‌ریئ)، رۆمانا که‌لا دمدم ل سالا ۱۹۶۹ ب ۳۰ هزار دانه‌یان و رۆمانا رئیا به‌خته‌وه‌ریئ ل سالا ۱۹۷۱ ب ۷۰ هزار دانه‌یان ب زمانئ روسی هاتینه چاپکرن.

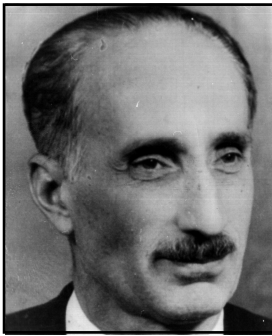
- چهن‌دین مه‌دالییا بیتن ریزلینانئ ژ ناقه‌ندو ده‌زگه‌هیتن ره‌وشه‌نبیریتن سوڤیه‌تی وهرگرتینه، ل سالا ۱۹۷۳ وه‌ک ئه‌ندامئ هاریکاری کۆری زانیاری کورد ل به‌غدا هاتیه هه‌لبژارتن.

- ل ۲۱ خزیرانا ۱۹۷۸ وه‌غه‌را داویئ کره‌.

ژئده‌ر:

۱ - شامیلوف، حول مساله‌ الاقطاع بین‌الکورد، ترجمه‌ الدكتور کمال مظهر احمد. ۱۹۷۷ - بغداد، ص ۱۸-۲۳.

سالح یوسقی

- شاعیرو نقیسهکارو سیاسهقه دارئ
شورشگیر (سالح عه بدوللا نه جمه دین مه لا طه ها
یوسقی) ل ساللا ۱۹۱۸ ل گوندئ بامه رنی هاتیه
سه ر دنیا بی.

- خواندنا سه ره تایی ل بامه رنی و دوانا قنجی
ل (ثانویه ال البیت) ل به غدا خواندیه و ل ساللا
۱۹۳۸ بوویه ماموستا ل باژیرکی (حه ریر)، به لی

هر زوو زقریقه به غدا به رده و امی ب خواندنا زانکویی دا هه تا ل ساللا ۱۹۴۲
- ۱۹۴۳ ب ئیمتییاز کولیژا (دار العلوم- الشریعه) ب داوی ئینای و هاتیه
به ر بژار کرن پیشکداری بی د شانده کیدا بکته بؤ خواندنا بلند ل زانکویا
(ئه زهر)، به لی ژبه ر کاودانی وی چاخی نه کاریه پیشکداری بی بکته.

- دنا قبه را ۱۹۴۳ - ۱۹۶۰ ئ وهک نقیسه کاری به که م ل دادگه هی ل
موسل، شنگالی و زاخو و ریقه به ری (اموال القاصرین) ل موسل کار کریه.

- ژ ده ستپی کا ژبی خوقه سه یدایی صالح یوسقی ده ست ب خه باتا
سیاسی و ره وشه نبیری کریه، ژ دامه زرنه رین کومه لا هیوا بوو ئه و ل ساللا
۱۹۳۹ هاتیه دامه زراندن و پاشترژی به رپرسی ئی کومه لی بوو ل
(دارالعلمین العالیه) و کولیژا (دار العلوم)، ب ریکا وی ریکه خستین

کۆمەلا (هیوا) ل گەلەک جەین دەقەرە بادینان بە لا قیوینە. پشتی تیکچوونا (هیوا) دگەل چەند تیکوشەرە کین دی پارتیا (رزگاری کورد) دامەزراندیە، دگەل دامەزراندنا پارتی دیموکراتی کوردستان ل ۱۹۴۶ بوویە ئەندامی یە کەمەین لیژنا مەرکەزیا پارتی و بەرپرسی لقی (موسل) یی پارتی، ل سالا ۱۹۶۰ دگەل بارزانیی نەمر و چەند سەرکردین دی یین پارتی داخازا مولەتا کارکرنا رەسمی یا پارتی کرێ و سالی ۱۹۶۲ - ۱۹۶۳ بەرپرسی لقی پینجی پارتی بوو ل بەغدا، ژ سالا ۱۹۶۲ - ۱۹۷۵ ئەندامی مەکتەبا سیاسی پارتی بوو و پشکداری دەهەمی دان و ستاندین سەرکردایەتیا شۆرشا ئەیلولی دگەل حکومەتین عیراقی کرین کرێ.

- چەندین جارەن هاتیە گرتن، دوورئێخستن، دەستەسەرکرن و دەریخستن ژ فەرمانبەری، پینج جارەن ب سیدارەدان هاتیە حوکمدان.
- پشتی پیکهاتنا ۲۹ خزیرانا ۱۹۶۹ قەگەراییە بەغدا وەک خودان ئیمتیاژ و سەرنقیسەری رۆژناما التاخی ژ ۱۹۶۷-۱۹۶۹ کار کرێ.
- پشتی پیکهاتنا ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ قەگەراییە قە بەغدا وەک وەزیری دەولەتی و بەرپرسی لقی پینجی پارتی کار کرێ و دق قوناغیدا ۱۹۷۰ - ۱۹۷۴ ب چەندین کارین دی یین رەسمی رابوویە و رۆلەک گرنگ دچەندین کۆمەلە و ریکخراوین کوردستانی و عیراقیدا گیراییە وەک سەرۆکی ئیکەتیا نقیسەرین کورد و کۆمەلا رەوشەنبیریا کوردی و جیگری سەرۆکی کۆمەلا هەقالینی و هەفکاریا عیراقی و سوقیەتی یین دی .
- پشتی ئادارا ۱۹۷۴ زقربەقە دەقەرین رزگارگری و زیدەباری ئەرکی خو وەک ئەندامی مەکتەبا سیاسی پارتی وەک ئەمینداری گشتیی ئەمانەتا گشتی یا دادوهریی ئەوقافی کار کرێ.

- پشتی پیلانا ۶ ئی ئادارا ۱۹۷۵ یا خیانه تکاری و نسکویا شۆرشا ئەیلولئ سەیدا دزقریتە قە بەغدا و وەک کوردپەرورە کئی خودان هەلوئست خو رادگرت و چ رەنگین موساوەمئ یان ژ بەردانانی دگەل رژیمی ناکەت، ل سالا ۱۹۷۶ دگەل چەند کەسایەتیه کئین دی یئین شۆرشگئیر (بزوتنەوہی سوشیالیستی کوردستان) دادمەزینن و هەرچەندە نیشته جئیی بەغدا بوو هەتا شەهیدکرا وی وەک سکرتری ئی حزبی دەیتە نیاسین.

- سەیدایئ سالح ل دەستپئیکا ژیی خو دەست ب نقیسینا بەرھەمئین رەوشەنبیری و ئەدەبی کرپە، پئیشەنگئ نقیسکارئین بادینان بوویە یئ ب شیعرا (هیشیا مە) پشکداری دەرپەرئین هژمار ۱۹ یا کۆقارا (ھاوار) یا شامئ ل ۱۵ شوپاتا ۱۹۴۲ ی کری، پاشتر د کۆقارا (گەلاوئژ) بەغدا ۱۹۳۹ - ۱۹۴۹ دا شیعر بەلاشکرپنە و هەتا داویا ژیی خو یئ بەردەوام بوویە ل سەر بەلاشکرنا بەرھەمئین خو.

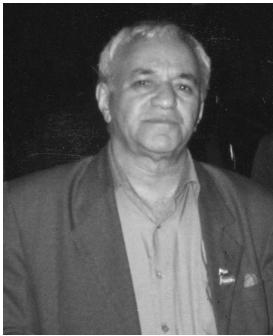
- وەک رۆژنامەخان ئی د سالتین شۆرشا ئەیلولئیدا سەرپەرشتیا ئیزگئ دەنگئ کوردستانی و رۆژناما (خەبات) کرپە، سالتین ۱۹۶۷ - ۱۹۶۹ خودان ئیمتیاز و سەرنقیسەرئ رۆژناما (التاخی) بوو، سالتین ۱۹۷۰ - ۱۹۷۴ سەرکئی ئیکەتیا نقیسەرئین کورد و کۆمەلا رەوشەنبیریا کوردی و سەرنقیسەرئ کۆقارا (رۆژی کوردستان) بوو.

- ل رۆژا ۲۵ ئ خزیرانا ۱۹۸۱ ئ د ئەنجامئ پەقاندنا نامەکا لوغمکری ب سەیدایئ سالح قە کوژلا یئ کوژە کئین رژیما بەعسیقە بووی هاتبوو هەنارتن سەیدایئ نەمر دگەهتە رتزا شەهیدئین کورد و کوردستانی.

ژێدەر:-

- دیوانا سەیدا سالح یوسفی، تووژاندنا عەبدولسلام عەلی ۱۹۹۱.
- دەستپئیکا بزافا رەوشەنبیریا کوردی ل دەقەرا بادینان، موسەددق توفی، دھوک - ۲۰۰۰.

محەمەدە دى مەلا كەرىم

- كورئ نقيسكارو زانايئ ئايينيئ ناقدارئ
كورد مەلا عەبدولكەرىمئ مودەرسە، ل سالا
۱۹۳۲ ل گوندئ بيارە دەقەرە هەورامان هاتيه
سەر دنيايئ.

- د رتكا خوواندنگەهين ئاييني را
پيگەهشتيه و ژ دەستپيكا ژيئ خو بيئ گەنجيتيئ
قە دەست بكارئ سياسي و رهوشەنبيري كرية و ژ دەستپيكا ساليئ شيسان قە
د چەندين كۆقارو رۆژنامين كوردى دا كار كرية.
- يەكەم پەرتۆكا وى ب ناقتى (پيلانيك لەزدى گەلى چين) ژ عەرەبى
وەرگيترايە و ل سالا ۱۹۵۸ئ ل كەركوكئ چاپكريبە.
- نيزيكي ۳۰ پەرتۆك دوارين سياسي، ئەدەبى، توپژاندنا ديوانين
شاعيرين كلاسيكي و دبرۆكيدا ب كوردى و عەرەبى چاپكريبە.
- هەتا نەول بەغدا دژيت و يئ بەردەوامە د كارئ رۆژنامەفانى و
خزمەتا رهوشەنبيريا كوردى دا.

ژێدەر:-

مستەفا نەريمان، فەرەهنگى ئەديب و نووسەرانى كورد، بەغدا- ۱۹۸۶.

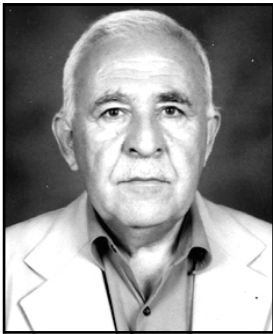
محەمەد توفیق ووردی

- یەك ژ نقیسكارو خەمخورین كۆمكرن و چاپكرنا فولكلورئ كوردی یێن ب ناڤ و دەنگه، ل سالا ١٩٢٤ ل باژێرئ (كۆبه) هاتیە سەر دنیا یێ.
- خواندنا سەرەتایی و ناڤنجی ل کویبئ و خواندنگهها مامۆستایان ل بەغدا ب داوی ئینایه و سالا ١٩٤٤ بوویه مامۆستا.
- ژ سالیڤ پینجیانی قه دەست ب نقیسینی و کومكرن و بەلاشكرنا فولكلورئ كوردی كریه، یهكەم پەرتۆكا خۆل ژێر ناڤئ (ئەنجامی داوین پیسی) ل بەغدا سالا ١٩٥٦ ئ چاپکریه.
- پتر ژ ٤٠ پەرتۆکین وی ب کوردی و عەرەبی دوارین فولكلورئ، چیرۆک و دیرۆکیدا هاتیە چاپکرن.
- ل سالا ١٩٤٦ ئ پشکداری د کۆمارا کوردستان- مەهابادیدا کریه و ل وێرئ ژ نقیسەرین کۆڤارا (گروگالی مندالانی کورد) یهكەمین کۆڤارا زارۆکین کورد بوو ئەوا ل وی سالی ل مەهابادئ دەرکەت.
- د پرانی گۆڤارۆ رۆژنامین کوردی یێن سەرەمی ژبئ وی دا بەرەمی و هاتیە بەلاشکرن.
- ل دووی کانونا ئیکئ ١٩٧٥ ل باژێری بەغدا وەغەرا داوین کریه.

ژێدەر:-

- مستەفا نەرمیان، فەرەهنگی ئەدیب و نووسەرانی کورد، بەغدا - ١٩٨٦.
- مصدق توفی، چەند بەرپەرەک ژ دیرۆکا رۆژنامەڤانی کوردی، دھۆک ١٩٩٩.

محەمەد عەلى يونس توفى

- ل سا لا ١٩٤٣ ل بامەرنى ھاتىيە سەر دنيايى .

- قوناغا سەرھتايى ل بامەرنى و ناھنجى و دوئاھنجى ل زاخۆ ب داوى ئىنايە .

- ل پايىزا ١٩٥٨ چوويە د ريزين پارتى ديموکراتى کوردستان دا و ل رۆژا ١٩٦١/٩/٢١

ل زاخۆ ھاتىيە گرتن و ھەگھاستن بۆ موسل و ژ وئيرى بۆ سەربازگەھا رەشيد (معتقل رقم ١) ل بەغدا و ژ وئيرى ھاتىيە ھەگھاستن بۆ زیندانا (القلعە الکبیر) ل موسل و ژ وئيرى بۆ زیندانا ناسريى ل سا لا ١٩٦٣ و ل ١٩٦٤/١/١ دگەل ٦٥ کەسپن دى ژ زیندانیين زیندانا موسل ب گونەھا ئەندامەتيا پارتى ب سالەکى زیندان ھاتىيە ھوکمدان . پشتى ب داوى ھاتنا فى ھوکمی ل ١٩٦٤/٧/٢٧ ھاتىيە ئازادکرن .

- دەملدەست گەھشتيە ريزين شۆرشا کوردستانى و ھەتا ئادارا ١٩٧٥ ل بارەگايى لەشکەرى ئىکى پيشمەرگى کوردستانى کار کرىە .

- ل ١٩٧٥/٣/٢١ زھريەھە سەرکاري ھەرمانبەريى ل باژيرھانیا بامەرنى، ل ١٩٧٥/٦/١ ھاتىيە نەفيکرن بۆ باژيرى (سەماوہ) و ل ١٩٨٠/١/١ ھاتىيەھە ھەگھاستن بۆ ريشەبەريا کارەبى ل دھۆکى و ھيژ

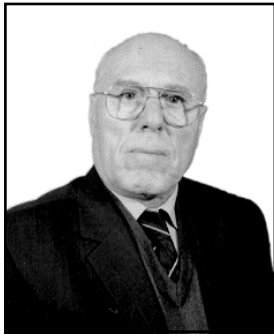
فەرمانبەرە ل قى رىقە بەرىيى .

- ل دەستپىكا ژيى گەنجىتپى عەشقا رەوشەنبىرى و زمانى كوردى ل
جەم پەيدا بوو، ل سالا ۱۹۵۶ خوڧىرى خواندن و نقيسىنا كوردى ب
تپپىن لاتىنى و عەرەبى كرىه و ھەر وى بخوژى گەلەكىن دى فېر كرىنە .
- يەكەمىن بەرھەمى خو شىعرەك بوو د گوڧارا (پىشكەوتن) يا بەغدا
ل پايىزا ۱۹۵۸ ئى بەلاڧكرىه .

- پاشتر چىرۆكەك د ھژمارا ۵ و ۶ يا كوڧارا (رونھى) دا بەلاڧكرىه ،
د سەردەمى پىشمەرگايەتپى بەرھەمىن دىتر ل كوڧارا (دەنگى كوردستان) دا
ئەوا ژئالىي لقى ئىكى پارتى قە دەركەت بەلاڧكرىنە ، پىشتى ئادارا
۱۹۷۰ ئى دەلاڧوكا (ھىشى) و رۆژناما (ھاوكارى) دا بەرھەم بەلاڧكرىنە ،
پىشتى سەرھلدا نا ۱۹۹۱ د كوڧارىن (سەرھلدا نا) و (مەتپن) دا بابەت
بەلاڧكرىنە .

- دناقبەرا ۱۹۶۴ - ۱۹۷۵ خودانى باشتىن پەرتوكخانە بوو ل
دەڧەرى و باشتىن و دەگمەنتىن ژىدەرىن رەوشەنبىرىا كوردى تپدا ھەبوون ،
بەلنى مخابن ئەڧ پەرتوكخانە يە ل ئادارا ۱۹۷۵ ژ دەست چوو .

حافز مایی

- کورئ شاعیر و دیرۆکنقیسی شههید
ئه‌نوه‌ر مایی یه، ل سالا ١٩٤٣ ل گوندئ
مایی ده‌قه‌را به‌رواری ژوووری هاتییه سه‌ر
دنیايي.

- خواندنا سه‌ره‌تایی ل گوندئ بیدوهی
و کانی ماسئ و ناقنجی ل دهوکئ و
ئاماده‌یی ل به‌غدا خواندینه.

- سالا ١٩٦٤-١٩٦٥ پشکا کوردی ل کولیژا ئاداب زانکۆیا
به‌غدا ب داوی ئینایه و پاشتر چوویه کولیژا ئه‌فسه‌رین یه‌دهک
(احتیاط) و وهک ئه‌فسه‌رئ یه‌دهک ل به‌سرا و هه‌ولیرئ کار کره.
- پاشتر وهک مامۆستا ل شیخان، سلیمانیی، قه‌لادزی،
هه‌له‌بجه و دهوکئ کار کره.

- سالا ١٩٨٢ هاتییه قه‌خاستن بو خزمه‌تا سه‌ربازیی و گه‌هشتیه
پلا (رائد) د سوپایی عیراقیدا، پشتی سه‌ره‌لدانی وهک ئه‌فسه‌ر
دناش ریزین پيشمه‌رگئ کوردستانیدا کار کره و یئ به‌رده‌وامه ل سه‌ر
قی کاری.

- يه كه مين نقيسين ل سالا ١٩٥٦ د كوڅارا (الغد) يا
دواناڅنجيا دهوكي دا به لاقكريه.
- يه كه مين هه لبه ست د كوڅارا روژي نوي هژمار ٤ سالا
١٩٦١ يدا به لاقكريه و پاشتر د كوڅارا (روناهي) و روژنامين
(پيشكه وتن) و (دهنگي كورد) و (هاوكاري) و كوڅارا (دهنگي
ماموستا) دا به لاقكريه.

ژيډه:

پيترانين ژ هيټزا حافز مايي بخو هاتيينه وهرگرتن.

حهسه ن هشیار

- نقیسکارو هۆزانقان حهسه ن هشیار ل
سالا ۱۹۰۷ ل گوندی (سهردی) ناچه را قهزا
بین هینی و لعی ل کوردستانا ژووری هاتیه
سه ر دنیا بی.

- ل سالا ۱۹۲۴ دچیته خمه تا له شکه ریا
دهوله تا تورکان و ل ویری تیکه لیی دگهل

وه لاتپاریزین کورد پهیدا دکه ت، بین به رهه فی بو شورشه کی دژی
سیاسه تا دهوله تا تورک دکرن، کو فی شورش ل سالا ۱۹۲۵ روداو ب
شورشا شیخ سه عیدی پیران دهیته نیاسین، دقان رودانان دا حهسه ن
هوشیار دهیته دیرکرن و دادگه ها له شکه ریا تورکی حوکی سیداره دانی ل
سه روی دده ت، به لی ژبه ر ژبی وی یی بچوبک نه ف حوکه دبیته پازده
سال زیندان.

- هه تا سالا ۱۹۲۸ د زیندانا (نغدا) ل نه نادولی دمینیت، دفی
سالیدا ب لیووورینه کا گشتی دهیته نازادکرن و ل سالا ۱۹۳۰ دگه هیته
شورشا ناگری، پشتی شکه ستنا فی شورش حهسه ن هشیار و هنده ک
هه قالین خوه بریار دده ن به ره ف وه لاتی ژیرین نانکو کوردستانا سوربی

بچن و ل ۶ چریا پیشین ۱۹۳۳ دگههته ناف توخیبی سوری و وهک په نابهری سیاسی دهیته وهرگرتن و پاشتر دهفتهر نفوسا سوری ب ناخی عهزیز عومهر وهردگریت و قوناغهک نوو ژ ژیی وی دهست پیدکته.

- ل وهلاتی ژیرین په یوهندیتن وی دگهل وهلاتپاریزو رهوشهنبیرین کورد ب هیزتر دبن دبیتته ئیک ژ قوتابیین کوقارا (هاوار) یا شامی و میر جهلادته بهدرخانی و لسهر دهستی وی فیتری خواندن و نقیسینا کوردی ب تیپین لاتینی دبیت، ب ناقتیدانا میر جهلادته بهدرخانی دهست ب نقیسینی دکته و هندهک بهرهه مین خود کوقارا (رؤناهی) یا شامی رؤژناما (رؤژا نوو) بابیروتیدا بهلاقدکته.

- ل داویا سالین سیهان خواندنگهههکا کوردی ل گوندی (سنجهقا حاجی سهعدونی) ل جزیری قه دکته، بهلی ههر زوی ئەف خواندنگههه ژ ئالیی دهسته لاتنارین فرهنسی یین سوری قه دهیته گرتن و ئەوژی ل سال ۱۹۴۰ ل باژیری ئاموودی ئاکنجی دبیت.

- ل سال ۱۹۵۶ دگهل هندهک وهلاتپاریزین دی یین کورد «کومه لا ئالیکاری و زانستیا کورد» دادمه زربین، ب دامه زراندا «پارتیا دیموکراتیا کوردی ل سوری» ل سال ۱۹۵۷ ئەف کومه له یه ب ئەندامین خوقه تیکه لی قی پارتیی دبن.

- ل سال ۱۹۶۰ ژ باژیری ئاموودی دهیته قامیشلو و لی ئاکنجی دبیت، ژقی دیروکی و پاشقه ترل مالا خود روینیت و خوژ کاری ته فگه رین سیاسی دویر دگریت دهست ب نقیسین و وهرگیترانا بهرهه مین ئەدهبی، دیروکی، سیاسی و بهرهه فکرنا دیوانا هوزانین خوه دکته. ههر دخی

قوناغیدا ۱۹ هژمارا ژ رۆژناما (ناگاهی) هه رب تیپین لاتینی به لاقدهت.
- هسه ن هشیاری پتر ژ بیست پهرتوکین دهستنقیس ل پاش خو
هیلان، پشتی مرنا وی تنی بهرگی یهکی ژ بیرهاتنین وی ل ژیر ناخی
(دیتن و بیرهاتنین من) هاتییه چاپکرن.
- ل ۱۴ ئیلونا ۱۹۸۴ وهغه را داویێ کر و ل گۆرستانا (دوگری)
هاتییه قهشارتن.

ژێدهر:

بابه تهکن نه به لاقیری نقیسکار (روسته م حمزه) ل ژیر ناخی تیریزهک رۆناهی.

کامیل ژیر

- کامیل ژیر نیزامه‌دین ل ساللا ۱۹۳۴ ل سلیمانیه هاتیه سهر دنیا یی.
- به کالوریوس د یاسادال ساللا ۱۹۶۶ وه‌گرته.
- دناقبه‌را ۱۹۷۰-۱۹۷۴ سه‌روکی کومه‌لا یاسانسان بوو ل سلیمانیه.
- ل ساللا ۱۹۵۹ ژ دامه‌زیننه‌رو ئه‌ندامین سه‌رکرایه‌تیا (کازیک) بوو، ساللا ۱۹۹۱ بوویه ئه‌ندامی مه‌کته‌با سیاسیا (پاسوک)، ساللا ۱۹۹۳ بوویه ئه‌ندامی سه‌رکرایه‌تیا پارتی (یه‌کگرتن) و ئه‌ندامی لیژنا بالا یا (کونگره‌ی نیشتمانی کوردستان) ل باشور ساللا ۲۰۰۲.
- یه‌که‌مین به‌ره‌می وی یی ره‌وشه‌نبیری شانوگه‌ریا (ئافره‌ت و نوشتنه) ل ساللا ۱۹۵۶ ل به‌غدا هاتیه چاپکرن.
- چه‌ندین په‌رتوکیتن دی ژ دیوانین شی‌عری، شانوگه‌ری، سیاسی و هزری چاپکرینه.

ژنده‌ر:

- کامیل ژیر، کوردایه‌تی و سه‌ریه‌خوبی، سلیمانی ۱۰۰۲
- فه‌ره‌نگی ئه‌دیب و نووسه‌رانی کورد.

محەمەد مەولود (مەم)

- چیرۆکنفیسێ ناقدار محەمەد مەولود ل سالا ۱۹۲۷ ل هەولێری هاتیە سەر دنیا.یی.
- ژ سالتین پینجییان یین سەد سالیان چووی وەک چیرۆکنفیس هاتیە نیاسین.
- بەکەم بەرھەمی چیرۆکین وی ب ناغی (چیرۆکەکانی مەم) ل سالا ۱۹۷۰ ل بەغدا هاتیە چاپکرن.
- ژ گولانا ۱۹۷۰ هەتا خزیرانا ۱۹۷۳ سەرنقیسەری کۆقارا (هەولیری) کۆقارا بائیرفانیا هەولیری بوو.
- ل رۆژا ۱۹۸۷/۵/۷ وەغەرا داوی کربە.
- رۆمانا وی ب ناغی (ریگا) ل سالا ۲۰۰۱ ژ ئالیی دەزگەھی (ئاراس) قە ل هەولیری هاتیە چاپکرن.

ژێدەر:

- مستەفا نەریمان، فەرھەنگی ئەدەیب و نووسەرانی کورد، بەغدا ۱۹۸۶
- پێزانینی دیتەر

پاکیزه رفیق حلمی

- ل سال ۱۹۲۴ ل باژیری سلیمانیی هاتییه سهر دنیایی.
- دهه مبیزا بابی خو ماموستا رفیق حلمیی نقیسه رو وهلاتپارتیز فیری ههستا کوردایه تییه و عهشقا زمان و ئه ده بیاتین کوردی بوویه.
-
- ل یه که مین خواندنگه ها سهره تاییا کچان ل سلیمانیی خواندییه و یه که مین کچا کورد بوویه ل سالتین چلان ژسه د سالتیا بیستی بو خواندنین بلند چوویه ده رفقهی وهلاتی و باوه رناما دکتورا وهرگری.
- پشتی ل سال ۱۹۵۸ زقریه شه وهلاتی، دگهل دامه زاندنا پشکا زمانئ کوردی ل زانکویا به غدا ههر دقتی سالتیدا بوویه سهرۆکا قتی پشکی ههتا ۱۹۷۵ بهردهوام بوویه ل سهر قی کاری. پاشتر وهک ماموستایا زانکوییه ههتا سال ۱۹۹۰ کار کریه و دقتی سالتیدا هاتییه خانه نشین کرن.
- یه که م پهرتوکا وی ب ناقتی (ژیانیکی پر ئه ندیشه) سال ۱۹۶۱ ای ل به غدا چاپ کریه.
- ل سال ۱۹۷۰ ئه نداما دامه زرتینه رو پاشتر ژیه ئه نداما کارا یا کوری زانیاری کورد بوو ل به غدا.
- ل رۆژا ۲۰۰۳/۸/۱۶ وهغه را داوییه کریه.

ژێدەر:

- دیداره کا شهرمین نه قشه به ندی دگهل پاکیزه رفیق حلمی، کوچارا ههریم، ژماره ۳۰۱ سال ۲۰۰۳ - فهرهنگی ئه دهیب و نووسه رانی کورد

حه سهن قزلچى

- ژ نقيسه رين ناقدارين رۆژه لاتى كوردستانى يه ل سالا ۱۹۱۳ هاتيه سهر دنياين.
- د سهردهمى كۆمارا كوردستان (مه هاباد - ۱۹۴۶) دا رۆله كى گزنگ دىزاقا سياسى و رهوشه نىبىريا كۆماريدا گىرايه و سهرنقىسه رى كۆفارا هه لاله بوو، ئەوا ژ تالين لقى حزبا ديموكراتا كوردستانا ئيرانى فه هژمارا وى يا ئىكى ل نادارا ۱۹۴۶ دهركه تى و تنى ۳ هژمار ژى به لاقبوونه.
- پشتى ژ ناقچوونا كۆمارا كوردستان ئەو ژى وهك چەندىن كادرو پيشمه رگين كوردستانى مشهخت دبىت، سهردهمه كى ل عىراقى و پاشتر ل وه لاتى بولگارىا دژىت.
- ل سالىن شىستان سهرپه رشتيا پشكا كوردى يا ئىزگى (په يكى ئىران) ل بولگارىا دكهت.
- پشتى شورشا گه لىن ئىرانى ل سالا ۱۹۷۹ ى دزقرىته فه ئىرانى و سهرپه رشتيا پشكا كوردى يا رۆژناما (مردم) دكهت ئەوا ژ تالين حزبا (توده) فه دهاته به لاقكرن.
- دناقه ندىن ئەدهبى بىن كوردى دا وهك چىرۆكنقىسه كى ناقدار هاتيه نىاسين كۆمه كا چىرۆكىن وى ل ژىر ناقى (پىكه نىن گه دا) ل به غدا سالا ۱۹۷۲ هاتيه چاپكرن.

– سالا ١٩٨٥ د زیندانی رژیما ئیرانی فه هاتیه شههید کرن.

ژیده:

د. هیمدادی حوسین، رژینامه نووسی کوردی سهردهمی کۆماری دیوکراتی

کوردستان ١٩٤٢–١٩٤٧، سلیمانی ٢٠٠٤

زهکی ئەحمەد هەناری

- ل ساڵا ١٩١٥ ل باژیری کۆیی هاتیە سەر دنیایی و ل ساڵا ١٩٦٧
وهغهرا داوی کۆیی.

- زیدەباری بهرهمین د کۆفارو رۆژنامین کوردی دا چاپکری، ئەف
پهرتوکین چاپکری هه نه.

- دوارۆژی دهئاکي زوردار به غدا ١٩٦٠

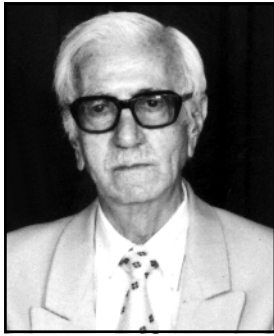
- گولستان وهرگيران ژ فارسی به غدا ١٩٦٨

- له پیتاوی ئەویندا سلیمانی ١٩٧٤

ژێدەر:

فهرهنگی ئەدیب و نووسه رانی کورد

محەمەد ئەمىن ئوسمان

- پاشتر دناقه ندین رهوشه نبیریدا ب ئەمینی
ئوسمان هاتیه نیاسین، ل سالا ۱۹۲۹ ل دهۆکی
هاتیه سه‌ر دنیا بیی.

- قوناغا سه‌ره‌تایی و ناڤنجی ل دهۆکی
خواندینه، دو سالان کولیژا شه‌ریعه‌تی ل به‌غدا
خواندیه به‌لی ب داوی نه‌ئینایه و بوویه
فه‌رمانبه‌ر.

- ژ ده‌ستپیکا ژیی خۆقه هاتیه دقادا رهوشه‌نبیری و نڤیسینییدا،
یه‌که‌مین به‌ره‌م کو‌گوتاره‌ک بوو ب زمانێ عه‌ره‌بی ل سالا ۱۹۴۸ ی د
روژناما (السجل) دا به‌لاڤکریه.

- یه‌که‌مین به‌ره‌می کوردی چیرۆکه‌ک بوو دڤی کۆڤاریدا ل سالا
۱۹۶۰ به‌لاڤکریه. هه‌ر ڤی سالی ژ ل ئیزگی کوردیی به‌غدا هاتیه
دامه‌زراندن و پشکداری دڤیسین و به‌ره‌ڤکرنا چه‌ندین به‌رنامه‌و
زارڤه‌کرنین کوردی دا کریه.

- یه‌که‌مین په‌رتۆکا خوب ناڤی (نان و ژبان) ل به‌غدا سالا ۱۹۶۹
چاپکریه و پستی وی ژی په‌رتوکین ژیری چاپکریه.

- ١- دیوانا مه‌لان
- ٢- فه‌ره‌ن‌کا کوردی- ئوروی
- ٣- توێژاندنا (مه‌م و زین) ا‌خانی
- ٤- حصا‌د الحنضل ب‌عه‌ره‌بی
- ٥- ستی و فه‌رخ
- ٦- سیمفونیا سه‌همی
- ٧- سیرو پیفازو گندورو ماش
- ٨- ژیان و ژبان

زێده‌باری به‌لا‌فکرنا هژماره‌کا زورا کوتارو بابه‌تین جو‌دا دکۆشارو رۆژنامین کوردی دا و پێشکه‌شکرنا ب‌ده‌هان سمینارین ره‌وشه‌نبیری.

- ل‌سالا ١٩٧٠ ئیک ژئه‌ندامین دامه‌زرینه‌رین ئیکه‌تیا نقیسه‌رین کورد بوو و پشکداری دامه‌زراندنا هه‌ردو لقین هه‌ولیه‌وه‌ ده‌وکۆ یین قی ئیکه‌تی دا کره‌، ژبلی قی چهن‌دی ئیک ژئه‌ندامین چالاکین کۆری زانیاری کوردو کۆمه‌لا ره‌وشه‌نبیری کوردی بوو ل‌به‌غدا.

- ل‌رۆژا ٣١ گولانا ٢٠٠٣ ل‌بازئیری ده‌وکۆ وه‌غه‌را داوی کره‌.

ژێده‌ر:

کۆشارا ده‌وک، هژمار ٢٠، خزیرانا ٢٠٠٣

گیوی موکریانی

- ناڅی وی یی دروست (عه بدولره حمان عه بدولله تیف)ه ل ساللا ۱۹۰۲ ل باژیروی مه هاباد هاتیه سهر دنیا یی.
- دکهل برایی خو حسین حوزنی موکریانی مشهخت بوویه و ل چن دین دهقهرین جودا یین کوردستانی گه ریانه، ب هاریکاری و پشته قانیای فی برایی فیروی هونه رین وینه گری و چاپ و چاپخانه و یین دی بوویه و د ریکا وی دا ژی هاتیه دقادا ره وشه نیبری و روژنامه قانیدا.
- ل ساللا ۱۹۲۶ هه ر دو برال باژیروی ره واندزی ئاکنجی دین و چاپخانا زارکرمانجی دادمه زربین ل ۱۹۲۶/۵/۲۵ دهست ب به لاقکرنا کوڅارا زارکرمانجی دکهن. هه تا هژمار ۱۶ ساللا ۱۹۲۹ گیو موکریانی وهک ریقه به ری کارگیری تیدا کار دکهت. پشتی فی هژماری دزقریته قه مه هابادی و ب ریکا کاری وینه گری و ماموستایه تی مژیلی خودانکرنا خیزانا خود بیت هه تا جاره کا دی دزقریته قه جه م برایی خو.
- پشتی وهغه را داویی یا حسین حوزنی موکریانی ل ساللا ۱۹۴۷ گیو موکریانی سه ره رشتیا چاپخانی دکهت و ناڅی وی دکه ته چاپخانا کوردستان و دهست ب به لاقکرنا کوڅارا (هه تاو) و چاپکرنا ب دهان پهرتوکین کوردی دکهت.
- پتر ژ دهه پهرتوکین چاپکری هه نه دوارین جودا جودا دا ب تاییهت

فهرهه‌نگین کوردی.

- ل سالا ١٩٧٧ ل باژیری هه‌ولیری وه‌غه‌را داوییی کریه.

ژیده‌ر:

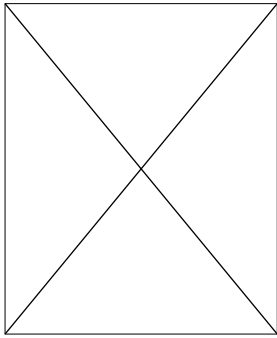
زارکرمانجی، ئاماده‌کرن و پیشه‌کی کوردستان موکریانی، هه‌ولیر- ٢٠٠٢

فهرهه‌نگی ئه‌دیپ و نووسه‌رانی کورد

عبدالرزاق محمەد (بیمار)

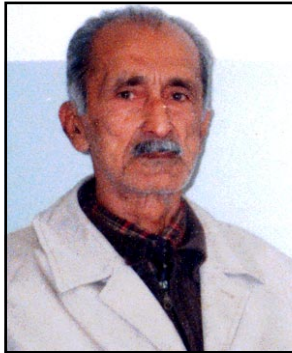
- ل ساللا ۱۹۳۶ ل باژیری کۆبی هاتیە سەر دنیا بی.
- یە کە مین بەر هەمە وی پارچە شیعرە ک بوویە ل ساللا ۱۹۵۳ د رۆژناما (ژین) یا سلیمانیی بە لاق کربە.
- یە کە مین پەرتوکا چاپکری ل ساللا ۱۹۶۰ شانۆگەریا بوو ل ژیر ناغی (بوکی پەردە) ل بەغدا چاپکربە.

مه جید ئاسنگهر

- ل باژیږی کۆیی هاتیه سهر دنیایی
- سالا ۱۹۴۹ - ۱۹۵۰ قوناغا ناڅنجی ل
- کۆیی ب داوی ئینایه. و قوناغا ئامادهیی ل
- ههولپیری خواندیه.
- پشکا زمانئ ئینگلیزی ل کولیژا
- (دارالمعلمین العالیه) ل به غدا خواندیه و وهک
- مامۆستایی زمانئ ئینگلیزی و پاشتر وهک
- ریشه بهر ل خواندنگه ها مامۆستایان و پهیمانگه ها مامۆستایان ل ههولپیری و
- وهک مامۆستا ل کۆیی کار کره.
- سالا ۱۹۸۵ ئی هاتیه خانه نشینکرن و نهو راویژکاری راگه هاندنی یه
- ل په رله مانئ کوردستانئ.

محەمەد شەھابەدین

- ب محەمەد شەھاب میرزا دەھیتە نیاسین
ل سالا ۱۹۳۳ ل زاویتە هاتیه سەر دنیا،
ل خواندنگههین ئایینی خواندیه، ل سالا
۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ پشکداری د خولهکا
پهروهردیدال موسل کـریه و ل
۱۹۶۱/۱۱/۷ وهک مامۆستا هاتیه
دامهزاندن.

- ل گوندین زاوا، بریفکا، زاویتە، شرگات، دیره بوون، باختمی، مالتا
و رومیسه پارێزگهها دیوانیی و باژێرین ئامیدی و دهۆکی مامۆستایهتی
کریه و ل سالا ۱۹۹۰ هاتیه خانه نشینکرن، ل سالا ۱۹۹۴ - ۲۰۰۰ دوباره
زقربهقه سەر کاری مامۆستایه تییه هتا هاتیهقه خانه نشینکرن.

- ل سالا ۱۹۶۳ دگههیتە ریزین شۆرشا کوردستانی و دو سالان
ئەندامی لیژنا ناوچا دهۆکی یا پارتی بوو و پشکداری د کونگری شهشی بی
پارتی ل قه لادزی کریه.

- د ژیی خودا دو جارن هاتیه زبندانیکرن، جارا ئیککی هیژفهقی بوو ل
سالا ۱۹۵۶ بو دهمی هه یقهکی ل ههولیری هاتیه گرتن، جارا دووی ل سالا

۱۹۶۵ ل ئامېدیی ب گونه ها په یوه نډیې د گهل شوړشا کوردستانی دهیته
گرتن و پشستی ۵۸ رۆژین ئیشاندن و ئه شکه نجه دانن، ل ديف بهک دهیته
فه گوهاستن بو زیندانین دهوک، موسل، به غدا و رومیسه ل دیوانیی و
ساله کی دمینته دقئ زیندانیقه.

- بابی وی شه هاب میرزا شاعرهک کلاسیک بوویه و کیمهک ژ شیعرین
وی هاتینه به لاقه کرن.

- وی بخوژی ژ سالتین شیستان فه دهست ب نقیسینی کره ژبلی
چیرۆکه کی یا د کوڤارا (رؤناهی) دا به لاقه کری، چه نډین شیعرین کوردی
نقیسینه، به لی کته کا کیم ژئ د رۆژناما (هاوکاری) و ل قئ دیماهیین
شیعرهک د ههفتیناما (ئه قرو) دا به لاقه کرینه و بیین دی ل جه م وی د
پاراستینه و نهول دهوکئ ئاکنجیه.

ژئدهر: پیزانین ژ ماموستای بخو هاتینه وهرگرتن.

په یقا داوی

ل داوی پیدقیه بیژین چەندین کەسین دی پشکداری د بەرپەرتن کۆقارا
روناهی داگریه، ھندەک ژ وانا تنی ئەو بەرھەمە بەلاقکرینە یین د کۆقارا
روناهی دا بەلاقکرین ئەو ژ ب ھاندان و پشتەقانییا ھیترا حافز قازی و
دەستەکا کۆقاری بوویە و پاشتر ژێ ژ نقیسینی دویر کەتینە و ھندکان ژێ
بەردەوامی ل سەر نقیسینی دایە و وەک نقیسکارو رەوشەنبیرین ناقدار
ھاتینە نیاسین و جھەکی دیار دوارین رەوشەنبیری و رۆژنامەقانییا کوردی دا
بوو خۆ گرتیە.

مخابن ژبەر نەبوونا ژێدەرین پیدقی یان دویراتییا وان نقیسەران، ئەم
نەشیاین ژیانناما قان نقیسەرین ژێری بدەست خو بیخین، کو دگەل داخزا
لیبورینی ژ وان نقیسەران تنی دی ئاماژە ب ناقتین وان کەین.

- وەزیری ئەشۆ

- دایکی ئەریقان

- محەمەد سەعید جاف (ئەندامی دەستەکا نقیسەرین رۆژناما التاخی

سالیین ۱۹۶۷-۱۹۶۹).

- حەسەن جندی

- جەوھەر غەمگین (یەکەمین پەرتوکا خۆل سالا ۱۹۵۹ی ب ناڤ

(ئاوازی تازە) ل بەغدا چاپکریە).

- کهمال رهمزی
- سواره
- به شیر موشیر (۱۸۹۳-۱۹۶۳)
- صالح رشدی (دو پەرتوکیین چاپکری ب زمانی عەرەبی هەنە .
- ۱- العلاقات الزراعية في قانون الاصلاح الزراعي، بغداد - ۱۹۶۰ .
- ۲- قصص واساطير في الادب الكردي، بيروت - ۱۹۶۷
- ئەبو زەید مستەفا سندی
- سواره
- عەبدوللا گەرماقی (مامۆستایی خانەنشینە ل دەھۆکی)
- نەسرین فەخری (ل دەستپێکا سالیین شیستان دکتورا د زمانی کوردی
- دا ل ئیکەتیا سوڤیە تا جارێ وەرگرتیە و پاشتر وەک مامۆستا ل پشکا
- کوردی زانکۆیا بەغدا کار کریە و نھو خانەنشینە ل بەغدا دژیت).
- محەمەد نوری توفیق (نھو سەرنقیسەرێ کۆڤارا سلیمانی کۆڤارا
- باژێرقانیا سلیمانیی یە).
- شیخ بە شیر محەمەد تاهر
- تەحسین بەرواری

روناھی

نمبر ۱
۱

گوفارہ کا شہدہ بی، زانیہری ٹوکومہ لی یہ
(چاپخانہ نہ جاح - بغداد)

روناھى

كوتلوكا ھوققاتى بىر مەزگىلدا تەتقىقات كۆپىنچە

نومۇرى ۱۲ (۲۳) سىزنىڭ ۱۹۹۲ ئىلى ۱۲۰۱ ۱۲۰۱ ۱۲۰۱

لەم ۋىمار دىيەن ئا ئەمانەنى خوارلاۋە

تەرجىمە

ئانكى كۆنگۈرى چەك داۋىلىن ئاشىنى
(موسكو)، كۆنلۇسى بۇرۇملاش
ئىرانى لە ئىنىگرا، چىۋىكى ۋىمارە
با پىنۇرسى مەجىد ئاسگەر، دۇۋىنۇچە
مەنەسنى ئۇيى مەۋىسنا كۆرۈن
(بولۇن) ۋ (ۋىروگەۋان)، ۋەلامە كىسى
كىۋو كىرمانى لە سەرىشە كى دىۋانى
دۇلدۇر دىۋانە كەى كۆرۈن مەنە

ھۇمارا داۋىنى ۋ كۆقارا رۇناھى

اهم ژماره يه را :

خوينده وارانې بهرېز
دهسته ي نووسه ران
هيله كهي هادي خاني (چيروك)
حسن قزاجي
سهر باز (هه لېست)
عبدالرزاق محمد
دنيای بويژ
كوروف
داخي دل
نهمين فه يزي به گ